

Mphato 1

KOTARA 4

SEPEDI

LELEME

LA GAE

Lenaneothuto

GO EFOGA MAIKARABELO/MOKGWA WA THULAGANYO

Dumelang Bašomi mmogo,

Re a le amogela mo go lenaneo la NECT la leleme la gae!

Hle! lemogang gore dingwalwa tše tša leleme la gae tša NECT Kotara 4 di ngwadilwe ka nako ye kopana kudu, ka fao re a dumela gore go a kgonega gore go ka ba le diphošollo le diphetogo.

Re rata gore hle le be beng ba dingwalwa tše, le šome le sehlopha sa rena gore re kgone go bušetša le go kaonafataša phetolelo ye. Ge o hwetša diphošo, hle latela mokgwa wo o latelago go di bega:

- 1 Romela emeile go aterese ye e nepagetšego:
xitsonga@homelanguage.co.za
tshivenda@homelanguage.co.za
sepedi@homelanguage.co.za
siswati@homelanguage.co.za
isizulu@homelanguage.co.za
isindebele@homelanguage.co.za
isixhosa@homelanguage.co.za
sesotho@homelanguage.co.za
setswana@homelanguage.co.za
afrikaans@homelanguage.co.za
english@homelanguage.co.za
- 2 Ka mothalading wa sehlogo, ngwala referense ya sengwalwa. MPHATO WA 1 KOTARA 4 MATLAKALA 45–47 LENANEOTHUTONG.
- 3 Mo mmeleng wa emeile, ngwala lenaneo la diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa. Dira diphetogo godimo ga lenaneothuto gomme o tšee seswantšho goba sekene sa letlakala leo gomme ole romele ka emeile.
- 4 Ge o nale bothata bjo bogolo ka polelo bjo o ratago go re lemoša bjona, hle ngwala se ka mo mothalading wa sehlogo ka tsela ye, Mohlala: BOHLATSE BJA SEMMOTWANA SA TIKOLOGO.
- 5 Ke moka , mo mmeleng wa emeile, hlaloša bothata bjoo.
- 6 Hle ngwala leina la gago, boemo bja gago le nomoro ya gago ya sellathekeng gore re kgone go ikgokaganya le wena ge go ka hlokagala gore re boledišane.
- 7 **Re a leboga ge o kgonne go tliša bokgoni bja gago mo leneneong le! Re nyaka go netefatša gore re nale phetolelo yeo e nepagetšego go leleme le lengwe le le lengwe leo le tšwelelago mo dingwalweng ka moka.**

Diteng

Dintlha tša bolaodi	v
Kgwekgwe ya tshepedišo	xii
Beke 1 Tabakgolo: Go rarolla mathata	1
Mošupologo	3
Labobedi	8
Laboraro	13
Labone	19
Labohlano	23
Beke 2 Tabakgolo: Go rarolla mathata	27
Mošupologo	29
Labobedi	34
Laboraro	40
Labone	46
Labohlano	51
Beke 3 Tabakgolo: Re a gola ebile re a fetoga	55
Mošupologo	57
Labobedi	62
Laboraro	67
Labone	74
Labohlano	78
Beke 4 Tabakgolo: Re a gola ebile re a fetoga	83
Mošupologo	85
Labobedi	90
Laboraro	95
Labone	101
Labohlano	106
Beke 5 Tabakgolo: Histori ya rena ye e phelang	111
Mošupologo	113
Labobedi	118
Laboraro	123
Labone	130
Labohlano	135

Beke 6 Tabakgolo: Histori ya rena ye e phelang	139
Mošupologo	141
Labobedi	146
Laboraro	151
Labone	157
Labohlano	161
Beke 7 Tabakgolo: Thutamahlale e monate	165
Mošupologo	167
Labobedi	172
Laboraro	176
Labone	182
Labohlano	186
Beke 8 Tabakgolo: Thutamahlale e monate	191
Mošupologo	193
Labobedi	198
Laboraro	203
Labone	208
Labohlano	212

Dintlha tša bolaodi

Ditšweletšwa tša Thuto

Mo kotareng ye, baithuti ba swanetše go ba ba šetše ba fihleletše ditšweletšwa tše:

GO THEELETŠA LE GO BOLELA

- 1 Barutwana ba swanetše go kgona go bolela goba go opela dikoša tše nne goba merumokwano.
- 2 Barutwana ba swanetše go kgona go tšea karolo dipoledišanong tša ka phapošing gore ba abelane ka tsebo yeo ba tšwelelago ba nale yona.
- 3 Barutwana ba swanetše go ahlaahla kanegelo ya go bala ka go abelana, ba šomiša foreimi ya poledišano/go ahlaahla bjalo ka hlahlo.
- 4 Barutwana ba swanetše go kgona go ithlamela dikanegelo tša bona gore ba tle ba kgone go dira mošongwana wa bona wa go anega dikanegelo ka bokgabo.
- 5 Barutwana ba swanetše go kgona go bolela ka dingwalwa tša bona.
- 6 Barutwana ba swanetše go kwešiša le go kgona go šomiša tlotlontšu yeo e latelago.

bothata	rarolla	tharollo	bokgoni	lebelela	bokgabo
mathaladiswantšho	hlohloletša	penta	bopa	lefela	bogologolo
nonwane	bohlale	maatla	bokgoni	hlabolla	tšweletše
phošo	sehla	marega	seruthwane	selemo	lehlabula
sekafofa	lekana	saese	pata	feta	phamola
hlakahlakana	khari	ditswaki	motswako	duma	tshela
gohla	kgabela	bela	fetola mogopolo	kakanyo	histori
kgale	nankhono	lefelo la go kota	trempe	moske	sinakok
senya	sekgorapata	mogopolo	molaetša	hlatholla	go dikologa
tlhago	boleng	setšo	thutamahlale	moento	boitekelo
bolwetši	hlabela	nalete	e kotsi	bokotsi	mašole a mmele
tshonto	phelago	hwile	phologa	mabu	difepa dimela
vitamine	datha	mahlasedi a letšatši	dimela	lemoga	

TEMOGO YA MEDUMO LE DITUMATLHAKA

- 1 Barutwana ba swanetše go kgona go lemoga medumo ka go theeletša feela.
- 2 Barutwana ba swanetše go kgona go lemoga medumo ka mokgwa wa go itiragalela.
- 3 Barutwana ba swanetše go kgona go kopanya le go kgaoganya medumo yeo e latelago.

rw	fš	oi	gw	bj	hw
fs	my	tw	oa	ua	ao

Barutwana ba swanetše go kgona go arola medumo yeo e latelago ka dinoko

morwa	rwalang	rweša	morwedi	fšega	lefšega
fšegiša	boifa	boima	koloi	moloi	gwaba
segwagwa	mogwapa	bjala	bjoko	bjetše	mabjang
hwile	hwibidu	hwibila	mahwibi	lefsielo	mafsielo
lefsika	myemyela	myemyetše	myemyelo	betwa	gatwa
retwa	matwetwe	moagi	moaparo	moahlodi	moaparong
boagi	kuane	kuaneng	maoto	kgaoga	laola
paologa	taolo				

GO BALA

Barutwana ba swanetše go kgona go bileletša medumo ya mantšu ao a latelago

morwa	rwalang	rweša	morwedi	fšega	lefšega
fšegiša	boifa	boima	koloi	moloi	gwaba
segwagwa	mogwapa	bjala	bjoko	bjetše	mabjang
hwile	hwibidu	hwibila	mahwibi	lefsielo	mafsielo
lefsika	myemyela	myemyetše	myemyelo	betwa	gatwa
retwa	matwetwe	twaa	moagi	moaparo	moahlodi
moaparong	boagi	rua	bua	kua	kuane
kuaneng	maoto	kgaoga	laola	paologa	taolo

Barutwana ba swanetše go kgona go bala mantšu ao a latelago ka tebelelo feela.

poraše	mokgabi	kgetha	mokotlaneng	penta	khora
bokgoni	peunyana	kgotsofala	lefela	baki	mpsha
botsebotse	akaretša	tshwenyega	kheri	phadima	ngwatha
phišego	ditamati	mmušo	tšhelete	kgang	tšheetšwego
District Six	modimo	Aztec	maselepyana	melaetša	eupša

moento	tšhwaana	bolwetši	entelwa	mmele	mahlasedi
letšatši	mobu	dimela	letšoba		

Barutwana ba swanetše go kgona go bala sengwalwa seo se kgokaganego go swana le mohlala wo o latelago.

Limani ga a tsebe gore dimela di ja eng. Mmagwe o re di nyaka mahlasedi a letšatši. Di fetšetša mahlasedi a letšatši go ba dijo! Grape di nyaka le dimatlafatši go tšwa mobung.

KWEŠIŠO

- 1 Barutwana ba swanetšo go dira dikakanyo ka sengwalwa ka go lebelela diswantšho.
- 2 Barutwana ba swanetše go kgona go gopola dintlha ka sengwalwa.
- 3 Barutwana ba swanetše go kgona go anega kanegelo gape.
- 4 Barutwana ba swanetše go kgona go latelanya ditiragalo go tšwa sengwalweng.
- 5 Barutwana ba swanetše go kgona go kwešiša gore go ra go reng go ba le ponokgopolo, go dira gikgokaganyo, go kamaka le go gopla ka sengwalwa.
- 6 Barutwana ba swanetše go kgona go nagana ka sengwalwa ba šomiša foreimi ya go ahlaahla.
- 7 Barutwana ba swanetše go kgona go araba dipotšišo tšeo di ngwadilwego tša teka kwešišo ka sengwalwa.

GO NGWALA

- 1 Barutwana ba swanetše go kgona go thala seswantšho seo se kwešišegago.
- 2 Barutwana ba swanetše go kgona go oketša ka lentšu le tee goba a mabedi go sethalwa sa bona
- 3 Barutwana ba swanetše go kgona go feleletša foreimi ye kopana ya go ngwala.

GO BALA KA SEHLOPHA SA GO HLAHLWA

- 1 Barutwana ba swanetše go kgona go balela godimo ka pukung ya bona yeo e lakaneditšwego ya go bala ebile ba bale le morutiši ka sehlopha sa bokgoni bjoo bo swanago.
- 2 Barutwana ba swanetše go kgona go šomiša tsebo ya bona ya ditumatlhaka, go kgona go hwetša hlahlo go ya ka sengwalwa le go lemoga mantšu feela ka tebelelo ge ba bala.
- 3 Barutwana ba swanetše go kgona go itekola bokgoni bja bona bja go lemoga mantšu le kwešišo.

Ditlabakelo le dithušathuto tše di filwego

Tseba gore dithušathuto ka moka tše di filwego ke tša sekolo. Dithušathuto di ntšhiwa ga tee fela, seo se ra gore di swanetšwe go gatišwa le go hlokomelwa.

Ka kotara ya 1 barutiši ba fiwa dithušathušo tše di latelago

1 Diphaphathi tša go bontšha tša mebala x 4

Šomiša diphaphathi tše go beakanya mošomo wa gago wa beke. Beke engwe le engwe, laetša thutomodumo le mantšu, mantšu a go šomišwa kgafetšakgafetša, mantšu a tlotlontšu le tabakgolo, tshwantšhetšo le foreimi ya go ngwala.

2 Ditšhate tša Mongwalo

Laetša ditšhate tše ka pele ga phaphoši, gore barutwana ba kgone go e bona gabotse. Ba Mphato wa 1 le ba wa 2 ba tla fiwa ditšhate tša mogatišo. Ba wa 2 le wa 3 ba tla fiwa tšhate ya mogatišo le tšhate ya mothikitho.

3 Kotara ya 3 Lenaneo thuto

Šomiša lenaneo thuto go bona seo o swanetšego go se ruta letšatši le lengwe le le lengwe. Kgwegwe ya tšhepedišo e go laetša gore lenaneo thuto le lengwe le le lengwe le rutwa bjang. Dibeke tše pedi tša Kotara ya 3, o tla latela lenaneo la tataišo.

4 Kotara ya 3 Selatela mohlala

Šomiša tokomane ye go feleletša Lenaneo la ngwaga la go ruta (ATP) le polane ya kotara. Swaya gomme o ngwale letšatši kgwedi la lenaneo thuto le lengwe le le lengwe le mošongwana wa kelo ge o feditše. Gopodišiša ka tsela yeo o rutilego ka gona.

5 Kotara ya 3 Puku e kgolo

Šomiša puku e kgolo ya dikanegelo ge o dira mananeo thuto a Go bala ka go abelana. Go na le dikanegelo tše seswai mo kotareng – kanegelo e tee beke le beke.

6 Kotara ya 3 Sephuthelwana sa dithušathuto

Sephuthelwana sa dithušathuto se na le dilo tše di latelago:

- **Mantšu a papetlakhadima** a filwe a tlotlontšu a tabakgolo, mantšu a go šomišwa kgafetšakgafetša; thutomodumo le mantšu. A sege gabotse o a boloke ka tsela ya maleba. O šomiše mantšu a papetlakhadima le phaphati ya go bontšha.
- **Tlotlontšu ya tabakgolo le tshwantšhetšo** di filwe mo go kgonegegago. Di ripe o di boloke ka tsela ya maleba. Šomiša mantšu a papetlakhadima le phaphati ya go bontšha.
- **Matlakala a go laodiša kanegelo ka bokgoni** di filwe tabakgolong engwe le engwe. Di ka tatelano ya diswantšho te 3 go iša go tše 4 tša go laodiša kanegelo. Go na le dikgatišo tše 10 tša letlakala le lengwe le le lengwe – le tee la sehlophana. O kgopelwa go dira dikgatišo tše dingwe ge e le gore go a hlokagala.
- **Matlakala a go gatiša a kelo** a filwe go gatiša dipoelo le ditshwayotshwayo tša kotara.

7 Kotara ya 3 Matlakala a mošomo a go bala x 8

Matlakala a mošomo a go bala a seswai a filwe mo kotareng – e tee ya beke le beke go tloga ka beke ya 3 go fihlela ka beke ya 10. Šomiša matlakala a mošomo le phaphoši ka moka ge o bala le bona ka dihlophana tša go bala ka go hlwahlwa. Go na le matlakala a 20 a letlakala le lengwe le le lengwe la go bala. O ka oketša matlakala ge go hlokega.

Setlwaedi sa mehleng sa beke le beke: Di iri tše 7

- 1 Kago ya lenaneo la thuto le latela setlwaedi sa mehleng beke engwe le engwe.
- 2 Se se dira gore go be bonolo gore barutiši le barutwana ba kgone go latela.
- 3 Barutwana ba kgona go itokišetša mošongwana o latelago ge ba tseba setlwaedi sa mehleng.
- 4 Setlwaedi sa mehleng se theilwe motheong wa SEPHOLEKE (CAPS) wa leleme la segageno: bonnyane ba nako ya di iri tse 7 mo bekeng.
- 5 Setlwaedi se sa mehleng se dirilwe e le karolo ya lenaneo la maleme bobedi mmogo le PSRIP EFAL kago ya lenaneo la thuto.
- 6 Laetša setlwaedi sa mehleng ka phapošing o e tsebe ka hlogo!

Mošupologo		Labobedi		Laboraro		Labone		Labohlano	
Mešongwana ya bomo-lomo	15			Mešongwana ya bomo-lomo	15			Mešongwana ya bomo-lomo	15
		Ditumatlhaka	15	Ditumatlhaka	15	Ditumatlhaka	15	Ditumatlhaka	15
Mongwalo	15	Mongwalo	15	Mongwalo	15				
Go bala ka go abelana	15	Go bala ka go abelana	15			Go bala ka go abelana	15	Go bala ka go abelana	15
Go ngwala	30			Go ngwala	30				
Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	30	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	30	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	30	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	30	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	30
1. 45		1. 15		1. 45		1. 00		1. 15	

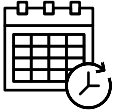
Go itokiša beke le beke

Go bohlokwa go gopola gore ka leleme la Sepedi lenaneo lee fokoditše hlokego ya gore barutiši ba POLANE, efela go ITOKIŠA go sa nyakega! Letšatši le tee mo bekeng ka meriti, hlakana le barutišimmogo le wena, barutiši ba motheo wa thuto, le itokišetša le le mmogo.

Ge o itokišetša, gopola go:

- 1 Bala lenaneo thuto la beke kamoka ga yona.

- 2 Kgonthišiša gore o tseba le go kwešiša di tsela tša kgwekgwe ya tshepedišo tšeo di swanetše go šomišwa. Ge o gakanega e ya seripana sa hlogo ye 'kgwekgwe ya tshepedišo' o ikgopotše.
- 3 Sa go latela, lekola gore ke dife dipapetla kgadima le ditshwantšhetšo dife tšeo di nyakegago mo Tabakgolong le tlotlontšu, mantšu a go šomišwa kgafetšakgafetša, medumo le foreimi ya go ngwala. Beakanaya dipapetlakgama le ditshwantšhetšo ka tsela ye:
 - a Ripa dipapetlakgadima goba ditshwantšhetšo.
 - b Leka go dikgomaretša godimo ga khatipokisi goba lephephe.
 - c Ge go kgonega, o e apeše ka plastiki.
 - d Boloka di papetlakgadima tša lenaneothuto ka ga re ga onfolopo, goba ka rekere diphuthege lefelo le tee.
- 4 Kgobokanya dithušathuto tše dingwe tšeo o ka dinyakago, bjalo ka ditshwantšho goba dilo tša nnete.
- 5 Lekodišiša ge eba puku e kgolo e sale gabotse.
- 6 Bala mešongwanana ka gare ga DBE yeo o ka e dirago.
- 7 E tlwaetše go dira dithuto tša go ngwala.
- 8 Kgonthišiša gore Selotamohlala sa gago se mo nakong, go tloga beke ya go feta le gore e laetša tema ye o e kgathilego.

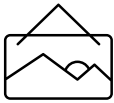
Tabakgolo le lenaneo la go bala

NOMORO YA BEKE	TABAKGOLO	SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA	LETLAKALA LA MOŠOMO WA GO BALA
1	Go rarolla mathata	Poraše ya go penta	1
2	Go rarolla mathata	Nonwane ya lefela	2
3	Re a gola ebile re a fetoga	Baki ye ke ya ka!	3
4	Re a gola ebile re a fetoga	Wayde o apeya kheri	4
5	Histori ya rena ye e phelang	Kanegelo ya ragolo wa ka	5
6	Histori ya rena ye e phelang	Moromiwa o mokgethwa	6
7	Thutamahlale e monate	Moento wa mathomo	7
8	Thutamahlale e monate	Boitekelo ba Limani	8

Kotara ya 3 Lenaneo la Kelo

Lenaneo la diteko le dirilwe go ya ka seripa 4 seo se khutsofaditšwego sa SEPHOLEKE CAPS). Se se ka hwetšwa ka morago ga selotamohlala kotareng yenngwe le yennwe.

Ditaetšo ka Phaphošing

DIPHAPHATHI TŠA GO BONTŠHA

- 1 Karolo e nngwe ya lenaneo le, o tla fiwa diphaphathi tša go bontšha tše nne tše dikgolo tša mebala ya go fapafapana.
- 2 Phaphathi e ngwe le engwe ya mmala e tla laetša mantšu a go fapanafapana a beke.
- 3 Šomiša diphaphathi tše ka tsela ye:
 - a **Phaphathi e talamorogo** –laetša tabakgolo le mantšu a tlotlontšu mmogo le ditshwantšhetšo tša beke.
 - b **Phaphathi e talalerata** – laetša mantšu a go šomišwa kgafetšakgafetša a beke.
 - c **Phaphathi e serolwana** –laetša ditumatlhaka le mantšu a beke.
 - d **Phaphathi e pinki** – laetša foreimi ya go ngwala ya beke yeo.
- 4 Mantšu a mo diphaphathing tše a swanetše go fetolwana beke engwe le engwe.
- 5 O kgopelwa gore o seke wa tlogela tlotlontšu ya tabakgolo le ditshwantšhišo gore ngwaga o fele. Ditshwantšhišo di swanetše go sepelelana le tabakgolo yeo o idirago. Ge phaphoši e tletše ka mantšu le ditshwantšhišo e ka hlakahlakantšha barutwana ba se hlwe ba e ela hloko.
- 6 Ge o tlošitše mantšu le ditshwantšhišo , di boloke.
- 7 Hlokomela mantšu ao gore o kgone go a šomiša gape ngwaga o latelago.

TAFOLA YA TABAKGOLO

- 1 Leka go dira tafola ya Tabakgolo ka phaphošing ya gago.
- 2 Šomiša sekgoba go laetša diswantšho le dilo tša mmakgonthe tša go sepedišana le tabakgolo.
- 3 Ngwala maina a dilo tšeo, gore barutwana ba kgone go ithuta tlotlontšu.

Kgwekgwe ya tshepedišo

Bolaodi ba phaphoši

Tše dingwe tša motheo wa bolaodi ba phaphoši le maano di gona e le 'kgwekgwe ya tshepedišo'. A ke maano ao a dulago a šomišwago mo lenaeong le, go bohlokwa go a tseba.

***Maikemišetso:** Go kaonafatša nako ya go šoma, maitshwaro a barutwana le tšhomišanommogo gare ga barutwana. Go fokotša ditšhitišo tša go ithuta. Go hlagiša papadi e le mokgwa o mongwe wa go ithuta.*

GO DULA LE DIHLOPHANA

- 1 Go bohlokwa kudu go ipha nako le go ela hloko gore o dudiša barutwana bjang ka phaphošing.
- 2 Ge o dira se, gopola dintlha tše bohlokwa tše:
 - a **Dudiša barutwana go ya ka bokgoni bjo bo tswakilego** – ga go nyakege gore barutwana ba go se kgone ba dule mmogo, le ba go kgona ba dula mmogo. Tswaka barutwana gore phaphoši e be sebaka seo se tswakanego go ya ka bokgoni.
 - b **Dudiša barutwana ka bohlale go phema dikgohlano goba lešata.** O seke wa dudiša barutwana ba go tshwenyana mmogo. O seke wa dudiša barutwana bao ba ratago go bolela mmogo. Phema mathata ka go ba arongantšha.
- 3 Mo lenaneong la rena la go ithuta, go na le mešongwana eo barutwana ba swanetšego go šoma ka dihlophana.
- 4 Tše e swanetše go ba dihlophana tše 3–4 tša barutwana bao ba dulago mmogo goba kgauswi le kgauswi. Dira se gore ge o ba botša go šoma ka dihlophana ba ka kokoana ga bonolo le ka pela ba sa senye nako le go sepela kudu.
- 5 Ge barutwana ba dutše ka methaladi, tsela e bonolo ya go hlama dihlophana ke gore barutwana ba ka mo pele ba sokologe ba lebelle ba ba bedi ba ka morago ga bona ba mothaladi wa go latela. Ba kgona go hlama sehlopha sa bonne ka bonne ka potlhako.
- 6 O seke wa tlogelela se go barutwana. Tšea sephetho gore o hlama bjang dihlophana ka phaphošing, o hlahle barutwana go itlwaetša go hlama dihlophana tše ka pela ka setu.
- 7 Ge o bona gore sehlopha ga se kwane gabotse, dira diphetogo – o seke wa gapeletša barutwana go šoma mmogo.

GO SEPEDIŠA POLEDIŠANO YA DIHLOPHA

- 1 Mo lenaneong le la thuto, go na le mešongwana e mmalwa yeo e nyakago barutwana gore ba tshware makgotlana a go ahlaahla.
- 2 Hlahla barutwana gore dira se ka tsela ye:
 - a Sa pele, barutwana ba swanetše go ba mo dihlophaneng tša bona.

- b** Sa go latela, barutwana ba swanetšego ngwala dintlha tša dipotšišo tša go ahlaahlwa goba freimi
- c** Ke moka, morutwana o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo engwe le engwe:
- Morutwana wa 1 o swanetše go araba Potšišo ya 1
 - Morutwana wa 2 o swanetše go araba Potšišo ya 1
 - Morutwana wa 3 o swanetše go araba Potšišo ya 1
 - Morutwana wa 4 o swanetše go araba Potšišo ya 1
 - Morutwana wa 1 o swanetše go araba Potšišo ya 2
 - Morutwana wa 2 o swanetše go araba Potšišo ya 2
 - Morutwana wa 3 o swanetše go araba Potšišo ya 2
 - Morutwana wa 4 o swanetše go araba Potšišo ya 2
 - Bjalo bjalo
- 3** E ka ba leano le le kaone go šomiša 'mokokotlelo wa go bolela/leswika/selo' go laola se.
- a** Efa sehlophana se sengwe le se sengwe selo bjalo ka mokokotlelo wa mebala goba leswika.
- b** Motho yo a swerego selo o a bolela gomme ba bangwe ka moka mo sehlopheng ba hlwaya tsebe.
- c** Ge morutwana wa mathomo a boletše, o swanetše go fetišetša selo go morutwana wa go latela, bjalo bjalo.
- 4** Ge e le gore sehlopha se swanetše go fana ka pego, ge eba o mongwe le o mongwe o arabile, sehlopha seka kgetha karabo ya maleba go araba potšišo engwe le engwe.

MEŠONGWANA YA PHETOGO SEGALO YA GO BALA

- 1** Ge o dira thuto ya go bala ka sehlopha sa go hlahlwa, barutiši ba swanetše go šoma le dihlopha tše pedi.
- 2** Mo magareng ga dihlopha tše pedi, go bohlokwa go tšea 'kgefo' pele o tanya šedi ya barutwana gore ba thome ka letlakala la mošongwana wa go bala.
- 3** Dira se ka tsela ya:
- a** Ge o feditše go šoma le bona, romela sehlopha sa 1 gore ba ye go dula fase.
- b** Tanya šedi ya barutwana.
- c** Dira mošongwana wa go phetogo ya segalo ya go bala le phaphoši kamoka.
- d** Tanya šedi ya barutwana gape ka letlakala la mošomo la go bala.
- e** Hlalosa mošongwana wa go latela mo letlakalatšhomo la go bala.
- f** Gopotša barutwana gore ba swanetše go fetša mošongwana o ba o dirago pele ba ka tswela pele ka mošongwana o mongwe – ba swanetše go šoma ka lebelo la bona.
- g** Bitša sehlopha sa 2 gore ba tle ba šome le wena.
- 4** Ka kotara ya 1, re kganyoga gore o šomiše mešongwana ye e 4 ya phetogo ya segalo ya go bala le barutwana:

Mošongwana wa 1: Morutiši o re

- 1 Botša barutwana gore ba emelele.
- 2 Hlalosa gore o tla dira tšhišinyego tša go fapafapana, go swana le: kgoma hlogo ya gago; fofiša khaete; tšokotša nko ya gago; fofa makga a mararo; bj bj.
- 3 Ge o le wa mathomo wa gore 'morutiši o re', ke moka barutwana ba swanetše go dira tiro.
- 4 Ge o sa re 'morutiši o re', ke moka barutwana ba swanetše go ema ba seke ba šikinyega.
- 5 Ge morutwana a dira tiro o se nke o re 'morutiši o re', ke moka morutwana woo o tšwile o swanetše go dula fase.
- 6 Mothopasefoka ke morutwana wa mafelelo o a emeletšego.

Mošongwana wa 2: Moletlo wa go bina

- 1 Botša barutwana go emelela.
- 2 Hlalosa gore o tla raloka mmimo mo sellathekeng sa gago.
- 3 Ge barutwana ba ekwa mmimo, ba swanetše go bina.
- 4 Ge mmimo o fetša go tima, barutwana ba swanetše go ema kgahla.
- 5 Letša mmimo le go tima mmimo makga a mmalwa gore barutwana ba kgone go bina le go kgahla makga a mmalwa!

Mošongwana wa 3: Itšokotše, itšokotše, kgahla

- 1 Botša barutwana gore ba emelele.
- 2 Ere: itšokotše, itšokotše, itšokotše, itšokotše, kgahla!
- 3 Barutwana ba swanetše go bolelela se mmogo le wena ba swanetše go itšokotša mebele ya bona ge ba re 'itšokotše'.
- 4 Ge ba 'kgahla' ba swanetše ema pho, ka setu ba se šikinyege!
- 5 Boeletša se makga a mmalwa.

Mošongwana wa 4: Setulo sa ka le nna

- 1 Botša barutwana ba emelele kgauswi le ditulo tša bona. Go swanetše go ba le sekgoba sa go bonala.
- 2 Efa barutwana melawana eo ba swanetšego go elatela – ba swanetše go dira se ka pela le ka setu.
- 3 Melawana ye e tsamaelana le setulo ba swanetše go itlwaetša go šomiša matlema.
- 4 Efa melawana ya go swana le:
 - ema ka morago ga setulo
 - kukela setulo sa gago godimo
 - namela godimo ga setulo sa gago

- Tšea kgato o tshele setulo sa gago
- bj bj.

Mešongwana ya Bomolomo

Mathomong a mananeothuto a polelo ya gae ka Mošupologo, Laboraro le Labohlano o tla dira mešongwana ya bomolomo. Ye ke mešongwana ya go theeletša le go bolela ya lenaneo le. Mešongwana ye e di dirilwe ka tlhokomelo gore di kgone fa morutwana o mongwe le o mongwe monyetla wa go bolela.

Ruta tlotlontšu ya tabakgolo

Maikemišetšo: Go oketša tsebo ya barutwana yeo ba humanego ka maitemogelo, ka go šomiša kgopolo le go ithuta tlotlontšu ka phapošing, gore ba kgone go godiša bokgoni bja bona bja go bala ka kwešišo le tsebo ya kakaretšo. Go thuša barutwana gore ba kgone go ba le bokgoni bjo bo itšego bja polelo bjoo bo tla ba thušago gore ba kgone go šoma gabotse mephatong ya gare.

- 1 Ruta mantšu a 3 a maswa a tlotlontšu ya tabakgolo
- 2 Šomiša mokgwa wa go šupa, Diragatša , Hlaloša le go Bolela.
- 3 ŠDHB ke kgaoletšo ya go Šupa, Diragatša, Hlaloša le Bolela.
- 4 Ga se ka mehla moo go kgonegagore o šomiše mekgwa ye ka moka mo lentšung la tabakgolo
 - a Š – Šupa seswantšho goba selo sa nnete ge go kgonega.
 - b D – Diragatša lentšu la tabakgolo ge go kgonega.
 - c H – Hlaloša gore lentšu la tabakgolo le ra go reng.
 - d B – Bolela lentšu mo lefokong gomme barutwana ba bušeletše lefoko leo.
- 5 Ge o šetše o rutila tlotlontšu ya tabakgolo ya beke ka moka, bea mantšu ao mo tšhateng ya pontšho o be o bee le diswantšho goba dithalwa tšeo di laetšago mantšu a tabakgolo.
- 6 Ga se barutwana ka moka bao ba tla gopolago tlotlontšu ya tabakgolo se seswa ka nakwana, Hle o seke wa belaela ka se , ebile o seke wa dira gore barutwana ba bušeletše mantšu gantši!
- 7 Barutwana ba tla kopana le tlotlontšu ye mpsha gammalwa mo sererweng, ebile ba tla fiwa monyetla ya go aga tlotlontšu ya bona ka mokgwa wa maleba,

Koša goba Morumokwano

Makemišetšo: Go tiisetša tsebo ya barutwana ya tlotlontšu ye mpsha. Go ithuta ka go bapala.

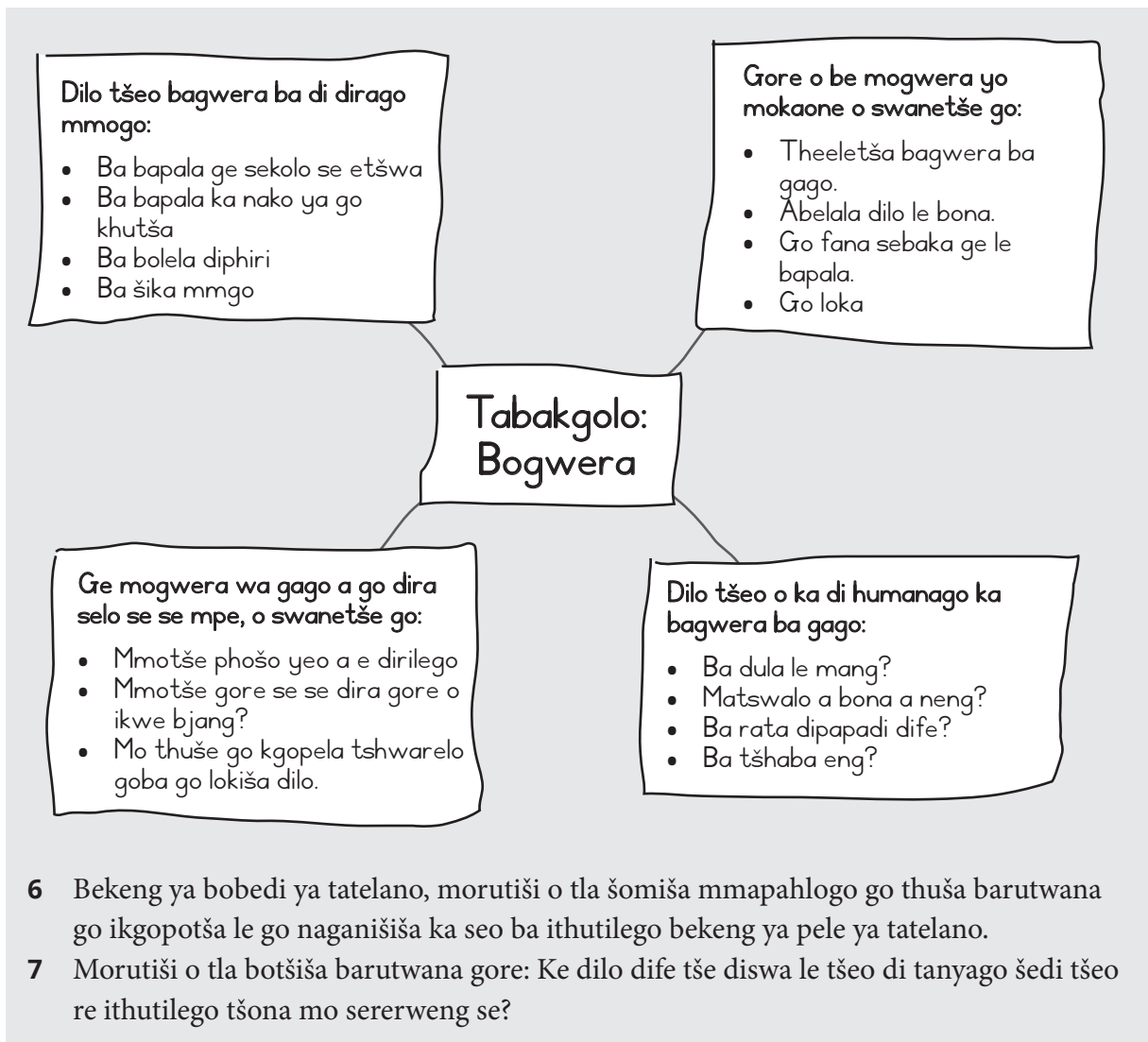
- 1 Koša goba morumokwano wo o swanetšego go o dira le barutwana o laeditšwe ka gare ga lenaneothuto.

- 2 Ge nako e dutše e eya, barutwana ba tla tseba dikoša le merumokwano ye gomme ba tla feleletša ba ikopelela tšona ka bo bona.
- 3 E fela, ge e le gore ke la mathomo ba gahlana le se o swanetše go ba ruta mantšu, ditiro le modumo wa koša ge o le gona.
- 4 Ruta barutwana koša goba morumokwano, mothaladi ka mothaladi ka mokgwa wo o latelago:
 - a Opela goba o bolele koša kamoka go barutwana. Hlalosetša barutwana gore e ra go reng ge go hlokagala. `
 - b Opela goba o bolele mothaladi wa pele gomme barutwana ba go boeletše ka morago ga gago.
 - c Opela goba o balele mothaladi wa bobedi gomme barutwana boeletše ka morago ga gago.
 - d Opela goba o bolele methaladi ye mebedi ya pele gomme barutwana boeletše ka morago ga gago.
 - e Tšwela pele ka tsela go fihlela o ruta barutwana koša goba morumokwano ka moka.
- 5 Šomiša ditiro tšeo di nepagetšego ka mehla ge o ruta koša goba morumokwano.
- 6 Dumelela barutwana go kgopela go opela koša yeo ba e ratago mafelelong a letšatši. Wo ke mokgwa wa go kgahliša wa go gatelela polelo ye mpsha yeo ba ithutilego yona.

Hlagiša tabakgolo: Go ba le semelo sa tsebo

Maikemišetšo: *Go humana le go amogela semelo sa tsebo ya morutwana ka sehlogo se itšego, le go oketša go seo morutwana a se tsebago ka ga sehlogo seo. Go laetša peakanyo tshwantšho ya tsebo ya morutwana ka go šomiša mmapahlogo.*

- 1 Mo mošomong wo, morutiši o thoma ka go dira mmapahlogo letlapeng ka pejana.
- 2 Morutiši o thala sediko le leina la tabakgolo magareng ga letlapa.
- 3 *Ke moka, morutiši o botšiša barutwana gore: Naa go nale seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 4 Morutiši o ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmapahlogo.
- 5 Morutiši o swanetše go leka go ngwala fase dikakanyo tšeo di swanago kamoka, mohlala, ge tabakgolo e bolela ka “Bogwera” o ka ba le mmapahlogo wo o lebelelago ka tsela ye:

Go anega kanegelo ya boihlamelo Beke ya 1

Maikemišetšo: Go fa barutwana monyetla wa go šomiša polelo ye mpsha ka mokgwa wa maleba le go šomiša tsebo ya bona ya sehlogo le boihlamelo go hlama kanegelo yeo e kwagalago. Go aga bokgoni bja barutwana bja go latelantšha. Go fa barutwana monyetla wa go šoma mmogo le go šomišana gabotse ka sehlopha se sennyane.

- 1** Mošongwana wo o fa barutwana sebaka sa go šomiša kgopolo le boihlamelo, tsebo ya bona ya tlotlontšu ya tabakgolo le go latelanya go hlama kanegelo e mpsha.
- 2** Laela barutwana go dula ka dihlophana tša bona.
- 3** Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la go anega kanegelo ya boihlamelo go ya ka tabakgolo. O tla hwetša se ka gare ka paka ya didirišwa.
- 4** Dipampišana tše di nale diswantšho tše 3–4 tša go latelana tšeo di ka šomišwago go bopa kanegelo yeo e sepelelanago le tabakgolo.
- 5** Laela barutwana go nagana ka kanegelo yeo e sepelelanago le diswantšho.
- 6** Efa barutwana motsotso goba e mebedi go akananya.

- 7 Kemoka, barutwana mo sehlopheng ba swanetše go šielana ka go abelana dikanegelo tša bona,
- 8 Sepela ka gare ga barutwana gomme o theeletše barutwana ba go fapana ge ba hlaloša dikanegelo tša bona.
- 9 Tšea matlakala, o a bolokele beke yeo e tlogo.
- 10 Hlohloletša barutwana go laodišetša o mongwe kua gae.

Go anega kanegelo ya boihlamelo Beke ya 2

Maikemišetšo: Go fa barutwana sebaka sa go šomiša polelo e mpsha ka mokgwa wa maleba. Go šomiša tsebo ya bona sehlogo le boihlamelo go hlama kanegelo yeo e kwagalago. Go aga bokgoni bja barutwana bja go latelanya. Go fa barutwana sebaka sa go šomišana gabotse le go thušana ka sehlopha se sennyane.

- 1 Laela barutwana go dula ka dihlophana tša bona.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la dikanegelo tša bona tša boithlamelo.
- 3 Gopotša barutwana gore beke ya go feta ba ihlametše dikanegelo tša bona ka diswantšho.
- 4 Beke ye barutwana ba swanetše go šoma ka sehlopha go tšea sephetho ka kanegelo ya sehlopha,
- 5 Gopotša barutwana gore kanegelo ya bona e swanetše go ba ya boithlamelo, gape e sepelelane le diswantšho.
- 6 Tanya šedi ya barutwana.
- 7 Kgopela dihlopha se 1 go iša go tše 2 tša go fapana gore ba abelane ka kanegelo ya bona ya sehlopha.
- 8 Leboga barutwana ka go abelana dikanegelo tša bona

Go ahlaahla sengwalwa sa Go bala ka go abelana?

Maikemišetšo: Go ruta barutwana bokgoni bja go nagana ka tsitsinkelo le go akaretša. Go ba fa menyetla ya go itlwaetša le go tšweletša bokgoni bjoo. Go aga boitshepo bja barutwana ka go ba fa menyetla ya makgonthe ya go hlagiša maikutlo, go dira dikgokaganyo le go kamaka. Go nea barutwana monyetla wa go šoma mmogo le go šomišana gabotse mo dihlopheng tše nnyane.

- 1 Poledišano ya Go bala ka go abelana e dirwa ka bo Labohlano.
- 2 Thoma ka go ngwala foreimi ya poledišano letlapeng.
- 3 Sa go latela, bala o be o hlalose tše barutwana foreimi ya poledišano.
- 4 Barutwana ba swanetše go kwešiša gore ga go ne kahlolo go dipotšišo tšeo di bulegilego. gore morutwana a arabe ka mokgwa wo a kwešišago.
- 5 Ge lenaneothuto le fela, tanya šedi ya barutwana.

- 6 Ge go šetše metsotswana, kgopela barutwana ba go fapana goba sehlopa gore ba fe dikarabo tša bona.
- 7 Leboga barutwana ka go fa dikarabo le maitapišo a bona.
- 8 Ge dikarabo tša barutwana di fošagetše goba di nyaka go oketšwa, ba phošolle goba o botšiše dipotšišo tša go ba hlohloletsa go hwetša dikarabo.

Temogo ya medumo le ditumathlaka/Mongwalo

Mphato 1& 2 (Go fihla ge lenaneo la ditumahlaka le fela)

Temogo ya foneme & ditumathlaka le mongwalo di šoma mmogo mo lenaneong le.

Tiišetšo: Mošupologo

Maikemišetšo: Go dira kelo yeo e sego ya semmušo ka temogo ya barutwana ya foneme le go gopola ditumathlaka le mongwalo woo ba o rutilwego. Go fa barutwana thekgo goba go tiišetša tsebo ya bona ya tumathlaka le mongwalo ka go iphošolla. Go šomiša tomogo ya kelo go merero ya semmušo.

- 1 Ka Mošupologo wo mongwe le wo mongwe ka nako ya mongwalo, barutwana ba itlwaetša go gatiša ka go ikgopotša medumo, dinoko le mantšu ao ba ithutilego yona dibekeng tša go feta.
- 2 Laela barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwalela. Ge barutwana ba šetše ba kgona, ba ka ngwala letšatšikgwedi.
- 3 Sa go latela, ba laele gore ba phuthe letlakala ka bogare gomme ba ngwale dinomoro 1–5 morumong wa letlakala. Ke moka ba tšwele pele go ngwala 6–10 magareng ga letlakala. (Palo ya medumo, dinoko le mantšu e fapana go ya ka dithuto.)
- 4 Laela barutwana gore ba ngwale modumo, senoko goba lentšu go ya ka mokgwa wo o ba laelago, ba swanetše go ngwala kgauswi le nomoro ya maleba. Ge ba sa kgone go ngwala modumo goba lentšu, ba ka ngwala mothalwana –.
- 5 Gopotša barutwana gore wo ke mošongwana wa ka pejana wa go bona ge eba gopola medumo, dinoko le mantšu ao ba ithutilego wona.
- 6 Botša barutwana gore ba lekola ditumahlaka le mongwalo wa bona
 - Ba swanetše go bona ge eba kgona go ngwala modumo, senoko goba lentšu gabotse.
 - Ba swanetše go bona gape le gore ba kgona go bopa maletere gabotse.
- 7 Bitša medumo, dinoko le mantšu ao a lego lenaneothutong.
- 8 Laela barutwana gore ba tšee phensele ya mmala gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 9 Ngwala dikarabo tša maleba letlapeng, o le gare o bitša medumo ebile o hlatholla mokgwa wa go ngwala.
- 10 Botša barutwana gore ge ba palelwa ke go gopola modumo goba go ngwala lletere, ba swanetše go ithuta se gare ga beke.

- 11 Tšea dipuku tša barutwana mafelelong a letšatši gomme o ngwale gore ke mang yo a hlokago thušo yeo e oketšegilego.

Go ithuta modumo wo moswa le mantšu: Ka Labobedi le Laboraro

***Maikemišetšo:** Go tšweletša temogo ya barutwana ya medumo ka kelohlolo le ka tatelano ye e bonagalago. Go ruta barutwana medumo ya leleme la gae le dinoko ka kelohlolo le ka tatelano le go itlwaetša go lemoga le go šomiša medumo le dinoko tšeo ba ithutilego mo mantšung.*

Hlagiša modumo wo moswa

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima. Mohlala: /p/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana gore ba bušetše modumo x3.
- 3 Eba le poledišano le barutwana ka phapano goba go swana ga modumo wo wa /p/ ka Sepedi le ka sekgowa.
- 4 Ge e le modumo wa hlakatee, o laetša barutwana godimo ga papetla ya di Alfabete.
- 5 Botšiša barutwana gore: Na go nale mantšu ao le a gopolago ao a šomišago modumo wa /p/?
- 6 Nagana mantšu le barutwana, mantšu a go swana le pudi, pere, lepai, puku (mantšu a mane)
- 7 Botšiša barutwana gore go nale mantšu ao ba a gopolago ao a nago le modumo wa /p/ mo magareng
- 8 Nagana le barutwana mantšu a go swana le: apea, apola, apara, bupi

Hlagiša mantšu a maswa

- 1 Bitša lentšu le lengwe le le lengwe gabotse le ka go hlaboša o be o laetša barutwana papetlakgadima ya lentšu leo: pere, pudi, poto, papa
- 2 Kgopela barutwana go bušetša mantšu ka morago ga gago, gomme o gatelele modumo wo o lebantšwego
- 3 Kgomaretša dipapetlakgadima tša mantšu godimo ga tšhate ya pontšho ya ditumahlaka.

Go ngwala maletere le mantšu a maswa: Labobedi le Laboraro

***Maikemišetšo:** Go tšweletša bokgoni bja barutwana ka kelohlolo le ka tatelano bja go ngwala ka thelelo maletere ao sepelelanago le medumo yeo a emetšego le yeo ba ithutilego yona.*

- 1 Ruta barutwana go hlama maletere a medumo yeo ba e rutilwego ka mogatišo.
- 2 Šupetša barutwana go ngwala modumo letlapeng – hlatholla mokgwa wa go hlama dithlaka ge o le gare o ngwala.
- 3 Laela barutwana ba go ngwala ka lanngela gore ba bee dihlogo tafoleng.
- 4 Furalela barutwana, o emiše letsogo la go ja.

- 5 Botša barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja gore ba go latele ge ngwala lletere goba maletere moyeng.
- 6 Bušeletša mokgwa wo ka barutwana bao ba šomišago letsogo la ngele.
- 7 Botša barutwana gore ba šome mmogo gomme bašielane ka go ngwala modumo mo mekokotlong ya bona ka menwana.
- 8 Morago Ga se, botša barutwana gore ba ngwale modumo mo ditafoleng tša bona ka menwana.
- 9 Sa mafelelo. laetša barutwana go hlama lletere goba maletere le mantšu mo letlapeng.
- 10 Laela barutwana gore ba ngwale modumo/mantšu/mafoko ka dipukung tša bona.
- 11 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo moswa wo ba ithutilego wona go mantšu/mafoko ao ba a ngwadilego.

Go bopa le go aroganya mantšu

Maikemišetšo: Go tšweletša temogo ya barutwana ya medumo, le bokgoni bja go bopa le go aroganya medumo le dinoko tšeo ba di rutilwego ka kelohlolo le ka tatelano gore ba kgone go bala le go ngwala ka noši. Go re tsebo ya barutwana ya go lemoga medumo le dinoko e kgone go itaragalela.

Ke a dira...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa go thuto ya ka Labobedi.
- 2 Bitša lentšu le: *apara*
- 3 Aroganya lentšu ka medumo tee: /a/ - /p/ - /a/ - /r/ - /a/
- 4 Bitša modumo wa pele: /a/
- 5 Bitša modumo wa bobedi : /p/
- 6 Bitša modumo wa boraro: /a/
- 7 Bitša modumo wa bone: /r/
- 8 Bitša modumo wa mafelelo: /a/
- 9 Ngwala lentšu letlapeng: *apara*
- 10 Dira tšhupetšo ya go šupa le go bopa medumo go dira lentšu: /a/ - /p/ - /a/ - /r/ - /a/ = *apara*
- 11 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: /a/
- 12 Bitša senoko sa bobedi sa lentšu: /pa/
- 13 Bitša senoko sa boraro sa lentšu: /ra/
- 14 Dira tšhupetšo o šupe dinoko go laetša gore o di kopanya bjang gore e be lentšu. /a/-/pa/-/ra/ = **apara**
- 15 Bušeletša se ka mantšu a go tšwa go thuto ya Laboraro

Re a dira...

- 1 Thoma ka lentšu go tšwa thutong ya ka Labobedi
- 2 Bitša lentšu: **sepela**
- 3 Botšiša barutwana gore: Modumo wa mathomo ke ofe mo lentšung? /s/

- 4 Botšiša barutwana gore: modumo wa bobedi ke ofe mo lentšung? /e/
- 5 Botšiša barutwana gore: modumo wa boraro ke ofe mo lentšung? /p/
- 6 Botšiša barutwana gore: modumo wa bone mo lentšung ke ofe? /e/
- 7 Botšiša barutwana gore: modumo wa bohloano ke ofe mo lentšung? /l/
- 8 Botšiša barutwana gore: modumo wa mafelelo ke ofe mo lentšung? /a/
- 9 Kgopela barutwana gore ba aroganye lentšu ka medumo tee: /s/ - /e/ - /p/ - /e/ - /l/ - /a/
- 10 Ngwala lentšu: **sepela**
- 11 Laela barutwana gore ba bope medumo ya lentšu le wena: /s/ - /e/ - /p/-/e/-/l/ - /a/ = sepela
- 12 Botšiša barutwana gore ke sefe senoko sa pele mo lentšung? /se/
- 13 Botšiša barutwana gore ke sefe senoko sa bebedi mo lentšung? /pe/
- 14 Botšiša barutwana gore ke sefe senoko sa mafelelo mo lentšung? /la/
- 15 Bušetša se ka lentšu la go tšwa go thuto ya ka Laboraro.

Humana Mantšu: Labohlano

Maikemišetšo: Go fa barutwana monyetla wa go kopanya tsebo ya bona ya medumo yeo ba e rutilwego. Go fa barutwana monyetla wa go itlwaetša bokgoni bja go aroganya le go bopa mantšu. Go oketša bokgoni bja gore temogo ya medumo e kgone go itiragalela go barutwana.

Thala tafola ya medumo yeo e šetšego e rutilwe le medumo yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro.

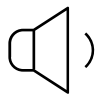
kg	o	b
ee	l	a
ts	e	m

Tšhupetšo

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: Mohlala: /kg / le / ts/
- 2 Sekasekang medumo le ditwakanywa ka moka mo letlapeng.
- 3 Hlalosetša barutwana gore ba nale metsotso ye meraro go dira mantšu a mantši ka mokgwa wo ba ka kgonago.
- 4 Laetša barutwana go dira lentšu o šomiša medumo yeo e lebantšwego, go swana le : / kg/ le /ts/
- 5 Gopotša barutwana gore ba ka bopa mantšu ba šomiša ye mengwe ya medumo ntle ga / kg/ le / ts/.
- 6 Laetša barutwana go dira lentšu le lengwe go swana le /l/ - / ee/ - /b/-/a/
- 7 Gopotša barutwana gore b aka dira mantšu a mangwe ba šomiša medumo yeo e lebantšwego go swana le **kgomo** Goba mantšu ao a sa šomišego modumo wo o lebantšwego go swana le **leeba**.

Barutwana ba a dira

- 1 Laela barutwana gore ba bule dipuku tša bona gomme ba ngwale sehlogo sa: kg, ts
- 2 Laela barutwana gore ba thome go ngwala
- 3 Efa barutwana metsotso ye meraro humana le go bopa mantšu a mantši ka moo ba ka kgonago.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mešomo ya bona. Laetša barutwana go bopa mantšu a (le a mangwe): kgomo, kgama, tsela, tsebe, tsoma, lee, bala, bela , loma, bea.

Temogo ya medumo le ditumatlhaka/Mongwalo**Mphato 2&3(Go fihla ge lenaneo la ditumahlaka le fela)**

Temogo ya medumo & ditumatlhaka le mongwalo di šoma mmogo mo lenaneong le.

MPHATO 2 DIKOTARA 4-4**MONGWALO****Go fetola mantšu : Mošupologo**

Maikemišetšo. Go fa barutwana thekgo goba go tiišetša tsebo ya bona ya tumathlaka le mongwalo ka go iphošolla. Go tšweletša bokgoni bja go bala ka go thuša barutwana go tsepelela le go lemoga diphetogo mantšung goba mafokong tšeo di ka fetolago hlathollo ya mantšu goba mafoko ao.

Tsebišo: Mathomong barutwana ba swanetše go dira mošongwana wo ka mongwalo wa go **GATIŠA**. Laela barutwana go ngwala ka mongwalo wa **MOTHIKITHO**, ge ba šetše ba kgona ka go lekanela mongwalo wa **MOTHIKITHO**.

- 1 Ka Mošupologo ka nako ya mongwalo. Laela barutwana go itlwaetša mongwalo wa mothikitho ka go bušetša medumo le mantšu ao ba ithutilego wona beke ya go feta.
- 2 Laela barutwana gore ba bule dipuku tša bona gomme ba ngwale letšatšikgwedi.
- 3 Sa go latela ba botše gore ba ngwale dinomoro 1–5 mo morumong wa puku gomme ba tshele mothalo o tee ka fase ga nomoro ye nngwe le ye nngwe.
- 4 Ngwala lefoko leo le tšwago lenaneothutong mo letlapeng go bapa le nomoro ya 1 ka mokgwa wo:
 - ke nyaka puku.
- 5 Laela barutwana gore ba kopolle lefoko ka dipukung tša bona.
- 6 Laela barutwana go ngwala mabopi a go fapana (mašala) kgauswi le dinomoro ka tsela ye:
 - ke
 - ba
 - re

- o
- 7 Laela barutwana go ngwallola mafoko ba šomiša mabopi ao(mašala)
- 8 Gopotša barutwana gore wo ke mošongwana wa ka pejana wa go lekola gore ba gopola go ngwala medumo le mantšu ao ba ithutilego wona.
- 9 Botša barutwana gore ba lekola tsebo ya bona ya medumo le mongwalo.
- 10 Mafelelong a thuto, ngwalolla mafoko gabotse letlapeng gomme o bitše medumo o be o hlatholle popego ya mongwalo wa mothikitho ge o le gare o ngwala.
- 11 Ke moka, laela barutwana gore ba go laetša paterone yeo ba e lemogago, go swana le: fao lefoko le fetogago.
- 12 Thalela dipaterone ka mokgwa wo:
 - Ke nyaka puku
 - Ba nyaka puku
 - Re nyaka puku
 - O nyaka puku
- 13 Laela barutwana gore ba tšee phensele ya mmala gomme ba swaye mešomo ya bona.
- 14 Botša barutwana gore ge eba ba swere bothata go gopola medumo goba go ngwala leletere ka mothikitho, ba swanetša go tšwela pele ba ithuta tšona bekeng ye.
- 15 Tšea dipuku tša barutwana mafelelong a thuto gomme o ngwale barutwana bao ba hlokago thušo yeo e oketšegilego. Ba bangwe ba ka sokola ka thutamedumo mola ba bangwe ba sokola ka mongwalo wa mothikitho!

MPHATO WA 3 DIKOTARA 2-2

MONGWALO

Go tloga go botee go ya go bontši bja mantšu: Mošupologo

Maikemišetšo. Go fa barutwana thekgo goba go tiišetša tsebo ya bona ya tumathlaka le mongwalo ka go iphošolla. Go tšweletša bokgoni bja go bala ka go thuša barutwana go bona le go ba le tumo ya go lemoga dipaterone tša phetogo mantšung go ya ka dihlogwana tša maina.

Tsebišo: Mathomong barutwana ba swanetše go dira mošongwana wo ka mongwalo wa go **GATIŠA**. Laela Barutwana go ngwala ka mongwalo wa **MOTHIKITHO**, ge ba šetše ba kgona ka go lekanela mongwalo wa **MOTHIKITHO**.

- 1 Ka nako ya mongwalo ka Mošupologo, barutwana ba swanetše go itlwaetša mongwalo wa mothikitho ka go bušetša mantšu ao ba ithutilego wona beke ya go feta.
- 2 Laela barutwana gore ba bule dipuku tša bona gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo seo se re go **Mantšu a go tloga go botee go ya go bontši.**
- 3 Sa go latela ba botše gore ba ngwale dinomoro 1–5 mo morumong wa puku gomme ba tshale mothalo o tee ka fase ga nomoro ye nngwe le ye nngwe
- 4 Gopotša barutwana gore wo ke mošongwana wa ka pejana wa go lekola gore ba gopola go ngwala medumo le mantšu ao ba ithutilego wona
- 5 Botša barutwana gore ba lekola tsebo ya bona ya medumo le mongwalo.

- 6 Bitša mantšu a botee go tšwa lenaneothutong. Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu a kgauswi le dinomoro ka mokgwa wo:
Mantšu a go tšwa go botee go ya go bontšhi
- mohlare
 - seeta
 - sefatanaga
 - leeba
 - mošemane
- 7 Sa go latela, laela barutwana go ngwalolla mantšu ka bontšhi.
- 8 Ge go šetše metso ye mehlano gore thuto e fele, ngwallolla mantšu gabotse letlapeng o le gare o bitša medumo ebile o hlatholla mokgwa wa go ngwala ka mothikitho.
- 9 Ke moka kgopela barutwana gore ba go laetša paterone yeo ba e lemogago: go swana le mo lentšu le fetogago.
- 10 Thalela dipaterone ka tsela ye:
Mantšu a go tšwa go botee go ya go bontšhi
- 1 mohlare
mehlare
 - 2 seeta
dieta
 - 3 sefatanaga
difatanaga
 - 4 leeba
maeba
 - 5 mošemane
bašemane
- 11 Botša barutwana gore ba nagana ka dipaterone tše ge ba bala goba ba ngwala.
- 12 Laela barutwana gore ba tšee phensele ya mmala gomme ba swaye mešomo ya bona.
- 13 Botša barutwana gore ge eba ba swere bothata go gopola medumo goba go ngwala leletere ka mothikitho, ba swanetša go tšwela pele ba ithuta tšona bekeng ye.
- 14 Tšea dipuku tša barutwana mafelelong a thuto gomme o ngwale barutwana bao ba hlokago thušo yeo e oketšegilego. Ba bangwe ba ka sokola ka thutamedumo mola ba bangwe ba sokola ka mongwalo wa mothikitho!

MPHATO WA 3 DIKOTARA 4-4

MONGWALO

Mafoko ka botee go ya go bontšhi: Mošupologo

Maikemišetšo. Go fa barutwana thekgo goba go tiišetša tsebo ya bona ya tumathlaka le mongwalo ka go iphošolla. Go tšweletša bokgoni bja go bala ka go thuša barutwana go bona le go ba le tumo ya go lemoga dipaterone tša phetogo mantšung go ya ka dihlogwana tša maina.

Tsebišo: Mathomong barutwana ba swanetše go dira mošongwana wo ka mongwalo wa go **GATIŠA**. Laela Barutwana go ngwala ka mongwalo wa **MOTHIKITHO**, ge ba šetše ba kgona ka go lekanela mongwalo wa **MOTHIKITHO**.

- 1 Ka nako ya mongwalo ka Mošupologo, barutwana ba swanetše go itlwaetša mongwalo wa mothikitho ka go bušetša mantšu ao ba ithutilego wona beke ya go feta.
- 2 Laela barutwana gore ba bule dipuku tša bona gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo seo se re go **Mafoko a go tloga go botee go ya go bontšhi**.
- 3 Sa go latela ba botše gore ba ngwale dinomoro 1–5 mo morumong wa puku gomme ba tshole mothalo o tee ka fase ga nomoro ye nngwe le ye nngwe
- 4 Gopotša barutwana gore wo ke mošongwana wa ka pejana wa go lekola gore ba gopola go ngwala medumo le mantšu ao ba ithutilego wona
- 5 Botša barutwana gore ba lekola tsebo ya bona ya medumo le mongwalo.
- 6 Bitša mafoko a botee go tšwa lenaneothutong. Barutwana ba swanetše go ngwala mafoko a kgauswi le dinomoro ka mokgwa wo:

Mafoko a go tšwa go botee go ya go bontšhi

- 1 Mohlare wa diapola o wele
- 2 Seeta se senyegile.
- 3 Sefatanaga se thutše.
- 4 Leeba le fofile.
- 5 Mošemane o a bapala.
- 7 Sa go latela, laela barutwana go ngwalolla mafoko ka bontšhi.
- 8 Ge go šetše metsotso ye mehlano gore thuto e fele, ngwallolla mafoko gabotse letlapeng o le gare o bitša medumo ebile o hlatholla mokgwa wa go ngwala ka mothikitho.
- 9 Ke moka kgopela barutwana gore ba go laetša paterone yeo ba e lemogago: go swana le mo lefoko le fetogago.
- 10 Thalela dipaterone ka tsela ye:

Mafoko a go tšwa go botee go ya go bontšhi

- 1 Mohlare wa diapola o wele.
Mehlare ya diapola e wele.
- 2 Seeta se senyegile.
Dieta di senyegile.
- 3 Sefatanaga se thutše.
Difatanaga di thutše.
- 4 Leeba le fofile.
Maeba a fofile.
- 5 Mošemane o a bapala.
Bašemane ba a bapala.
- 11 Botša barutwana gore ba nagana ka dipaterone tše ge ba bala goba ba ngwala.
- 12 Laela barutwana gore ba tšee phensele ya mmala gomme ba swaye mešomo ya bona.
- 13 Botša barutwana gore ge eba ba swere bothata go gopola medumo goba go ngwala leletero ka mothikitho, ba swanetša go tšwela pele ba ithuta tšona bekeng ye.

- 14 Tšea dipuku tša barutwana mafelelong a thuto gomme o ngwale barutwana bao ba hlokago thušo yeo e oketšegilego. Ba bangwe ba ka sokola ka thutamedumo mola ba bangwe ba sokola ka mongwalo wa mothikitho!

DITUMATLHAKA

Go bušeletša medumo ka go bopa le go aroganya mantšu: Labobedi le Laboraro

Maikemišetšo: Go tšweletša temogo ya barutwana ya medumo, le bokgoni bja go bopa le go aroganya medumo le dinoko tšeo ba di rutilwego ka kelohloko le ka tatelano gore ba kgone go bala le go ngwala ka noši. Go re tsebo ya barutwana ya go lemoga medumo le dinoko e kgone go itaragalela.

Ke a dira...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa go thuto ya ka Labobedi.
- 2 Bitša lentšu le: *apara*
- 3 Aroganya lentšu ka medumo tee: /a-/p/-/a/-/r/-/a/
- 4 Bitša modumo wa pele: /a/
- 5 Bitša modumo wa bobedi: /p/
- 6 Bitša modumo wa boraro: /a/
- 7 Bitša modumo wa bone: /r/
- 8 Bitša modumo wa mafelelo: /a/
- 9 Ngwala lentšu letlapeng: *apara*
- 10 Dira tšhupetšo ya go šupa le go bopa medumo go dira lentšu: /a-/p/-/a/-/r/-/a = *apara*
- 11 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: /a/
- 12 Bitša senoko sa bobedi sa lentšu: /pa/
- 13 Bitša senoko sa boraro sa lentšu: /ra/
- 14 Dira tšhupetšo o šupe dinoko go laetša gore o di kopanya bjang gore e be lentšu. /a-/pa/-/ra/= **apara**
- 15 Bušeletša se ka mantšu a go tšwa go thuto ya Laboraro

Re a dira...

- 1 Thoma ka lentšu go tšwa thutong ya ka Labobedi
- 2 Bitša lentšu: **sepela**
- 3 Botšiša barutwana gore: Modumo wa mathomo ke ofe mo lentšung?/s/
- 4 Botšiša barutwana gore: modumo wa bobedi ke ofe mo lentšung?/e/
- 5 Botšiša barutwana gore: modumo wa boraro ke ofe mo lentšung?/p/
- 6 Botšiša barutwana gore: modumo wa bone mo lentšung ke ofe?/e/
- 7 Botšiša barutwana gore: modumo wa bohloko ke ofe mo lentšung?/l/
- 8 Botšiša barutwana gore: modumo wa mafelelo ke ofe mo lentšung?/a/
- 9 Kgopela barutwana gore ba aroganye lentšu ka medumo tee: /s/-/e/-/p/-/e/-/l/-/a/

10 Ngwala lentšu: sepela

11 Laela barutwana gore ba bope medumo ya lentšu le wena: /s/-/e/-/p/-/e/-/l/-/a/= sepela

12 Botšiša barutwana gore ke sefe senoko sa pele mo lentšung?/se/

13 Botšiša barutwana gore ke sefe senoko sa bebedi mo lentšung?/pe/

14 Botšiša barutwana gore ke sefe senoko sa mafelelo mo lentšung?/la/

15 Bušeletša se ka lentšu la go tšwa go thuto ya ka Laboraro.

O a dira...

1 Laela barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwala ba ngwale letsatšikgwedi le sehlogo se: **Mantšu a s.**

2 Sa go latela, botša barutwana gore ba ngwale dinomoro 1–5 mo morumong wa puku.

3 Bitša dinoko tše hlano goba mantšu a mahlano go tšwa lenaneothutong.

4 Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu ao kgwauswi le nomoro ya maleba. Ba swanetše go šomiša tsebo ya bona ya go aroganya le go bopa mantšu go ba thuša go peleta mantšu ao.

5 Barutwana ba swanetše go thalela medumo yeo e lebantšwego mo mantšung.

6 Ge go šetše metsotso e mebedi gore thuto e fele, ngwalolla mantšu letlapeng ka nepagalo gomme o thalele medumo yeo e lebantšwego.

7 Laela barutwana gore ba swaye mešomo ya bona ka phensele ya mmala.

8 Hlalosetša barutwana gore ba tla ithuta go ngwala modumo ka mongwalo wa MOTHIKITHO thutong yeo e latelago.

MONGWALO

Go ngwala maletere le mantšu a maswa: Labobedi le Laboraro

Maikemišetšo: Go tšweletša bokgoni bja barutwana ka kelohlako le ka tatelano bja go ngwala ka thelelo maletere a go sepelelana le medumo yeo a emetšego le yeo ba ithutilego yona.

1 Ruta barutwana go hlama maletere a medumo yeo ba e rutilwego ka **mothikitho**.

2 Ruta hlaka ye nnyane le hlaka ye kgolo ya leleter le lengwe le le lengwe.

3 Šupetša barutwana go ngwala modumo letlapeng – hlatholla mokgwa wa go hlama dithlaka ge o le gare o ngwala.

4 Laela barutwana ba go ngwala ka lanngole gore ba bee dihlogo tafoleng.

5 Furalela barutwana, o emiše letsogo la go ja.

6 Botša barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja gore ba go latele ge ngwala lletere goba maletere moyeng.

7 Bušeletša mokgwa wo ka barutwana bao ba šomišago letsogo la nngole.

8 Botša barutwana gore ba šome mmogo gomme bašielane ka go ngwala modumo mo mekokotlong ya bona ka menwana.

9 Morago ga se, botša barutwana gore ba ngwale modumo mo ditafoleng tša bona ka menwana.

10 Sa mafelelo. laetša barutwana go hlama lletere goba maletere le mantšu mo letlapeng.

- 11 Laela barutwana gore ba ngwale modumo/mantšu/mafoko ka dipukung tša bona.
- 12 Ge o dira tšhupetšo ya mantšu, gatelela gore maletere a mothikitho a kopanywa bjang.
- 13 Barutwana ba swanetše go thalela modumo go mantšu/mafoko ao ba a ngwadilego.

DITUMATHLAKA

Go fetola leletere: Labone

Maikemišetšo. Go fa barutwana thekgo goba go tiišetša tsebo ya bona ya tumathlaka. Go tšweletša bokgoni bja go bala ka go thuša barutwana go tsepelela le go lemoga phetogo e tee lentšung yeo e ka fetolago hlathollo ya lentšu leo.

Ke a dira...

- 1 Hlalosetša barutwana gore, lehono re tla lebelela diphapano tše nnyane mo mantšung. Se se re thuša gore re be babadi ba ba kaone.
- 2 Ngwala mantšu a mabedi ao a ngwadilwego lenaneothutong mo letlapeng. go swana le: **bela, sela**
- 3 Hlalosa gore lehono re tla leka go humana gore ke modumo ofe wo o fapanego mo mantšung a mabedi.
- 4 Dira taetšo go laetša barutwana go hwetša phapano, go swana le **bela, sela**
- 5 Hlalosa phapano ka tsela ye: Modumo wa/**b/le/s/e** a fapana, eupša dilo tše dingwe ka moka di a swana!

Re a dira...

Karolo ya 1

- 1 Ngwala mantšu a mabedi ao a tšwelelago lenaneothutong, go swana le: **bela, sela**
- 2 Botšiša barutwana gore phapano ke eng go mantšu a a mabedi?
- 3 Bitša morutwana gore a tle a thalele phapano gare ga mantšu a mabedi, go swana le ka mokgwa wo: **sela, bela**
- 4 Hlalosa phapano gare ga mantšu a mabedi.

Karolo ya 2

- 1 Sa go latela, ngwala lentšu leo le filwego ka mo lenaneothutong mo letlapeng, ka tsela ye: **bela**
- 2 Botšiša barutwana gore: **ke modumo ofe wo o ka o fetolago mo lentšung le gore e be lentšu leo le fapanego?**
- 3 Ngwala lenaneo la dikakanyo tša barutwana ka tsela ye: **wela, fela; sela, nela**

O a dira...

- 1 Ngwala lentšu leo le filwego ka mo lenaneothutong mo letlapeng, ka tsela ye: **sela**
- 2 Botšiša barutwana gore: **ke modumo ofe wo o ka o beago sebakeng sa o mogwe gore lentšu e be leo le fapanego?**

- 3 Laela barutwana gore ba dire mantšu a mantšhi ka moo ba ka kgonago, ka go bea modumo sebakeng sa o mongwe mo lentšung.
- 4 Mafelelong a thuto, tanya šedi ya barutwana gape.
- 5 Bitša barutwana gore ba tle letlapeng go tla go ngwala mantšu a bona.
- 6 Lebelela mantšu gomme o hlaloseše barutwana gore ke modumo ofe woo o beilwego sebakeng sa wo mongwe. **bela, lela, sela, wela**

DITUMATLHAKA

Humana Mantšu: Labohlano

Maikemišetšo: Go fa barutwana monyetla wa go kopanya tsebo ya bona ya medumo yeo ba e rutilwego. Go fa barutwana monyetla wa go itlwaetša bokgoni bja go aroganya le go bopa mantšu. Go oketša bokgoni bja gore temogo ya medumo e kgone go itiragalela go barutwana.

Thala tafola ya medumo yeo e šetšego e rutilwe le medumo yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro. Se se akaretša le dihlogwana.

tšh-	u-	p	di
kgw-	b	a	
t	r	o	
l	e	m	

Tšhupetšo

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: Mohlala: /tšh/le/kgw/
- 2 Sekasekang medumo le ditwakanywa ka moka mo letlapeng.
- 3 Hlaloseša barutwana gore ba nale metsotso ye meraro go dira mantšu a mantšhi ka mokgwa wo ba ka kgonago.
- 4 Laetša barutwana go dira lentšu o šomiša medumo yeo e lebantšwego, go swana le: /tšh/le/kgw/
- 5 Gopotša barutwana gore ba ka bopa mantšu ba šomiša ye mengwe ya medumo ntle ga /tšh/le/kgw/.
- 6 Laetša barutwana go dira lentšu le lengwe go swana le/p/-/u/-/l/-/a/
- 7 Gopotša barutwana gore b aka dira mantšu a mangwe ba šomiša medumo yeo e lebantšwego go swana le **tšhela** Goba mantšu ao a sa šomišego modumo wo o lebantšwego go swana le **mabu**

Barutwana ba a dira

- 1 Laela barutwana gore ba bule dipuku tša bona gomme ba ngwale sehlogo sa: tšh, kgw
- 2 Laela barutwana gore ba thome go ngwala
- 3 Efa barutwana metsotso ye meraro humana le go bopa mantšu a mantši ka moo ba ka kgonago.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mešomo ya bona. Laetša barutwana go bopa mantšu a (le a mangwe): tšhela, tšhuma, tšhaba, kgwele, kgwara, makgwakgwa. mabu, pula, pelo, pere, rema. dikgwale

Go bala ka go abelana le Maano tekathaloganyo

Beke e nngwe le e nngwe go balwa kanegelo e mphsa ya go abelana.

Go bala ka go abelana go dirwa ka mokgwa wo:

- Mošupologo: Pele re bala
 Labobedi: Go bala la mathomo
 Labone: Go bala la bobedi
 Labohlano: Morago ga go bala

Ge go balwa ka go abelana, hlokomela gore bana ka moka ba dutše gabotse ebile ba kgona go bona ditshwantšo mo pukung e kgolo. Gopotša bana ka ga ditetelo tša gago ka nako yo Go bala ka go abelana, bjalo ka:

- Dula ka boiketlo o HOMOTŠE
- Bea MATSOGO a gago diropeng
- Bea MAHLO a gago le monagano mo kanegelong
- Tswalelang MELOMO (dira seka sa go bontšha go tswalela dipounama)

Maikemišetšokgolo a Go bala ka go abelana mo lenaneong le ke a letelago:

- 1 *Barutwana ba hwetša maitemogelo a ka moo go bala kanegelo ka moka go raranego go feta ka moo ba kgonago go bala ba nnoši. Ka lebaka la gore barutwana ga ba tshwenyege ka thekniki ya go bala, ba kgona go tsepelela go kanegelothwi le baanegwa. Barutwana ba kgona go iphsina ka dikanegelo, gomme ba tšweletša lerato la go bala.*
- 2 *Ge morutiši a bala ka go hlaboša lentšu, ka sewelo o fela a bontšha mahlale a itšeng a go bala: o bala go tloga letlakaleng la mathomo go fihla go la mafelelo; o bala go tloga godimo go letlakala go ya fase; o bala go tloga sengeleng go ya sejeng; o hlokomela maswaodikga; o bala ka thelelo le ka lebelo la maswanedi; o bala ka tlhagišo yeo e nthšago tlhaloso ya sengwalwa gabotse. Barutwana ba ithuta ka sewelo mahlale a mantši a go bala ka go ela mmadi wa go bala ka thelelo hloko.*
- 3 *Ge morutiši a ntše a bala, o šitlela Tlhaloso ka: go šupa seripa sa seswantšho; go šomiša seka goba tiro; le go hlakanya tlhagišo ya maikutlo lentšung la gagwe. Gape morutiši o bea tlhaloso molaleng ka go eta a ema a hlaloša lentšu goba sekafoko. Barutwana ba hwetša bohlale bo bofsa ba polelo ka go theletša morutiši le go mmogela.*

4 *Se se bohlokwa Go baleng ka go abelana ke gore morutiši o swanetše go ruta barutwana mokgwa wa go nagana ka ga kanegelo, le mokgwa wa go bopa kwešišo ya kanegelo ka bobona. Mo lenaneong le, re kgethile go aga bohlale ba tekatlhaloganyo ka go bontšha le go ruta mekgwa e fapanego ya maano tekatlhaloganyo. Maano tekatlhaloganyo a a latelago a šomišitšwe:*

- *Go phopholetša*
- *Ponokakanyo*
- *Go fetleka sengwalwa*
- *Akaretša*
- *Nagana ka sengwalwa (akanya)*
- *Go hlama dikgokaganyo*
- *Go kamaka*
- *Go hlama ditekanyetšo (tshekatsheko)*

MAANO TEKATLHALOGANYO

Lenaneo le le latelago le beakantšha tshedimošo ka ga leano le lengwe le le lengwe.

Leano 1: Go phopholetša	
Tlhaloso	Ge barutwana ba phopholetša, ba bolela seo ba <u>naganago</u> gore se tla direga mo kanegelong. Barutwana ba ka phopholetša gore go tla direga eng ka go lebelela ditshwantšho mo pukung. Gape ba ka phopholetša gore go tla direga eng sa go latela ge ba feditše go bala letlakala la sengwalwa. Mafelelong, barutwana b aka phopholetša gore ba nagana gore kanegelo e ka felela bjang.
Maikemišetšo	<i>Go phopholediša barutwana go dira gore ba nagana ka kanegelo pele ba e bala. Barutwana ba swanetše go šomiša mehlalanyana go leka go tseba baanegwa le ditiragalokgolo tše kago direga. Ka go phopholetša, barutwana ba tšweletša bohlale ba tekahlaloganyo ka go nagana ka kanegelo.</i>
Dikgato (Go phopholetša ka ditshwantšho)	<ol style="list-style-type: none"> 1 Lebelela seswantšho. 2 Botšiša barutwana: Naa le nagana gore go direga eng mo? 3 Dumelela gore barutwana ba nagane ka ga potšišo ye. 4 Ge barutwana ba šitwa go araba, ba fe mohlala wa karabo ya potšišo ye. 5 Bontšha mokgwa wo diswantšho di kgokaganago go aga kanegelo.
Mehlala (Go phopholetša ka ditshwantšho)	<ol style="list-style-type: none"> 1 Naa le nagana gore go direga eng mo? 2 Naa le nagana gore moanegwa wo o ikwa bjang? Ka lebaka la eng? 3 Naa le nagana gore le tla bona eng mo letlakaleng la go latela?
Dikgato (Go phopholetša ka sengwalwa)	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala letlakala la sengwalwa. 2 Botšiša barutwana: Naa go tla direga eng sa go latela? 3 Dumelela gore barutwana ba nagane ka ga potšišo ye. 4 Ge barutwana ba šitwa go araba, ba fe mohlala wa karabo ya potšišo ye.
Mehlala (Go phopholetša ka sengwalwa)	<ol style="list-style-type: none"> 5 Naa le nagana gore go tla direga eng sa go latela? 6 Naa le nagana gore moanegwa wo o tlo dira eng sa go latela? 7 Naa le nagana gore kanegelo ye e tlo fela bjang?

Leano 2: Ponokakanyo	
Tlhaloso	Ge barutwana ba hlama ponokakanyo, ba swanetše go nagana ka seo se diragalago mo kanegelong bjalo ka ge ba bogetše temana mo seswantšho sa paesekopong. Ba swanetše go leka go bona ditiragalo tša kanegelo ka megopolong ya bona.
Maikemišetšo	<i>Go hlama ponokakanyo go thuša go fa Tlhaloso ya mantšu a ngwadilwego ka go a fetolele go temana ya seswantšho sa paesekopo ka megopolong ya barutwana. Gape go hlama ponokakanyo go thuša barutwana gore ba bone mokgwa wo ditiragalo tša sengwalwa di kgokagantšhitšwego. Se se ba thuša go aga kwešišo le go nagana ka ga kanegelo ka moka, upša ka letlakala le letlakala.</i>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa mo letlakaleng. 2 Ere: Bjale re ile go hlama ponokakanyo e kego re lebeletše seswantšho sa paesekopo. 3 Laela barutwana gore ba tswalele mahlo. Hlaloša gore ba swanetše go theeletša mantšu gomme ba hlame seswantšho sa paesekopo ka megopolong ya bona. 4 Bala sengwalwa gape. 5 Botša barutwana ka ga ponokakanyo ye o e hlamago. (Šupetša bohlae bjo.) 6 Botšiša barutwana: Naa le bone eng? (Naa go diregile eng diswantšho tša paesekopo ya lena?) 7 Theeletša gomme o boledišane le barutwana ka dikarabo tša bona. Kgonthiša gore dikarabo tša barutwana di maleba le seo se diregago mo kanegelong.
Mehlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Ke hlamile ponokakanyo mola Joe a thopa mokato. Ke kgonne go bona kudumela e elela hlogong ya gagwe e fofela gohlegohle. Ke kgonne go bona mahlo a gagwe a tsepeletše mothalong wa go fetša, gomme mmele wa gagwe o šoma ka mokgwa wo o ka kgonago ka gona. 2 Naa le hlamile ponokakanyo efe? Go diregileng seswantšhong sa paesekopo ya lena?
Leano 3: Go fetleka sengwalwa	
Tlhaloso	Dipotšišo tša go fetleka sengwalwa ke mohuta wa motheo wa dipotšišo tša tekatlhaloganyo. Dipotšišo tše di kgopela barutwana go nagana goba go lebelela mantšu mo letlakaleng le go gopola tshedimošo.
Maikemišetšo	<i>Dipotšišo tše ke tša motheo wa go hlola kwešišo ya mantšu a lego mo letlakaleng. Leano le le bontšha barutwana mokgwa wa go tsopola le go fetleka lentšukgolo le tlogo ba thuša go araba dipotšišo tše.</i>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa mo letlakaleng. 2 Botšiša barutwana potšišo ka ga tshedimošo mo sengwalong, bjalo ka: Naa Joe o be a nyaka go fenyang mokatong? 3 Dumelela barutwana ba arabe potšišo. 4 HLOKOMELA: Thuša barutwana go hwetša karabo ka go tsopola lentšukgolo la mohola, gomme ba fetleke sengwalwa go humana lentšu leo. Ka tlwaelo se se tla ba thuša go humana karabo.
Mehlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Naa Joe o ile a dira eng pele ga mokato? 2 Naa Joe o ile a tlhahlelwa mokato neng? 3 Naa mokato o be o swaretšwe kae?

Leano 4: Akaretša	
Tlhaloso	Ge barutwana ba akaretša, ba nagana ka ga seo se diragetšego mo kanegelong. Ba kgona gape go nagana ka dilo tše dingwe, bjalo ka: seo ba se ratilego mo kanegelong; le seo ba ithutilego sona.
Maikemišetšo	<i>Go akaretša go bontšha gore barutwana ba kwešišitše e bile ba naganne ka ga kanegelo. Go kgopela barutwana go akaretša kanegelo ke mokgwa o mokaonekaone wa go hlola kwešišo ya bona.</i>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa. 2 Gopotša barutwana: Ge re akaretša, re nagana ka diripa tše bohlokwahlokwa tša kanegelo. Gape re ka nagana ka seo re se ratilego ka ga kanegelo, le seo re ithutilego sona kanegelong.
Mehlala	<p>Kanegelo: Joe o thopa mokato.</p> <p><u>Barutwana b aka akaretša kanegelo ka mokgwa wo latelago:</u></p> <p>Kanegelo ye a mabapi le mošimane yo a bitšwago Joe yo a nyakago go fenya Sizwe, mošimane wa lebelo go phala bohle sekolong go tša mabelo. Joe o itšhidulla ka nako tšohle, gomme mafelelong o fenya Sizwe.</p> <p>Ke ratile seripa sa mola Joe a kgaola theipi mafelelong a mokato – go be go kgahliša e le ruri.</p> <p>Ke ithutile gore ge o leka ka maatla o sa tlogele o ka kgona go atlega.</p>
Leano 5: Nagana ka sengwalwa (Akanya)	
Tlhaloso	Ge morutiši a akanya, o nagana ka go hlaboša lentšu ka sengwalwa. O dumelela barutwana go kwa seo a se naganago ka sengwalwa.
Maikemišetšo	<p><i>Go šupetša mokgwa wa go nagana/ akanya ka sengwalwa, re ruta barutwana dilo tše pedi. Sa pele, re ruta barutwana gore babadi ba go bala gabotse ga ba bale mantšu fela, ba nagana ka seo ba se balago ka mehla. Sa bobedi, re bontšha barutwana mehuta ya menagano yeo babadi ba go bala gabotse ba bago le yona mabapi le sengwalwa.</i></p> <p><i>Go dira bjalo, re bontšha barutwana mokgwa wa go nagana ka bokgoni bja go hlola le go nagana ka tiišetšo ka sengwalwa. Mo lebakeng, barutwana ba tla thoma go dira se ka bobona.</i></p>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa mo letlakaleng. 2 Nagana ka potšišo goba kakanyo ye mmadi wa go bala ka thelelo a ka bago le yona mabapi le sengwalwa. (Dikakanyo di filwe mo dipolokong tša Palong ya Pele le ya Bobedi tša mananeothuto.) 3 Ere: Ke bona /Ke lemoga ... 4 Ere: Ke akanya ... 5 Ga go hlokege gore barutwana ba arabe potšišo ye.
Mohlala	Ke bona gore Sizwe o ile a sega Joe ge a tsenela mokato. Ke akanya gore a se se tla nyamiša Joe naa?
Leano 6: Go hlama dikgokaganyo	
Tlhaloso	Ge barutwana ba hlama dikakanyo, ba bapetša sengwalwa go maphelo a bona (sengwalwa go nna), goba go sengwalwa se sengwe (sengwalwa go sengwalwa), goba go selo se sengwe mo lefaseng (sengwalwa go lefase).

Maikemišetšo	<i>Go hlama dikgokaganyo go thuša barutwana go kwišiša sengwalwa go teba ka go se gokaganya le dilo tše dingwe tše ba šetšego ba di tseba, goba ba itemogetšego tšona. Go bontšha barutwana gore ba ka hlama dikgokaganyo tše di fapanego: sengwalwa go sengwalwa se sengwe, sengwalwa go nna, sengwalwa go maphelo a bona, sengwalwa go lefase – tshedimošo ye nngwe yeo ba šetšego ba e tseba ka ga lefase.</i>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa mo letlakaleng. 2 Botšiša bana potšišo, bjalo ka: Naa ke neng mo o kileng wa nyaka go thopa sengwe bjalo ka Joe? 3 Šomiša go šupetša go fa mohlala wa karabo, bjalo ka: Ge Joe a be a nyaka go thopa sefoka, go nkgopoditše ka mokgwa wo ke bego ke hlwa ke phadišana le mogolle kua sekolong. Ka mehla o be a humana meputso ya godimo go sengwe le sengwe, gomme batswadi ba ka ba be ba ikgantšha kudu. Le nna ke be ke nyaka gore batswadi ba ka ba ikgantšhe ka nna.
Mehlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Se se go gopotša bjang ka bophelo ba gago? 2 Mpotše ka moo sengwe se swanago le se se ilego sa go hlagela. 3 Ge o be o le Joe, o nagana gore o ka be o ile wa dira eng ge Sizwe a go sega?
Leano 7: Go kamaka	
Tlhaloso	<p>Go kamaka go akaretša tšhomišo ya seo o šetšego o se tseba, gammogo le seo o se badilego gore o kgone go phopholetša gabotse ka sengwe mo kanegelong. Se ke se se bitšwago 'go bala ka tsitsinkelo'. Ge barutwana ba kamaka, ba phopholetša gabotse ka ga sengwe mo kanegelong.</p> <p>Ka nako ye nngwe, mogwadi ga a ngwale dintlha ka moka tša kanegelo. Mongwadi o fela a tlogela diripa tše dingwe tša kanegelo di sa felela gore babadi ba kgone go inaganela ka bobona.</p>
Maikemišetšo	<i>Barutwana ba hloka go inaganela diripa tša kanegelo ka go kamaka – ba hloka go ithuta 'go bala ka tsitsinkelo'. Go dira se, ba swanetše go šomiša se se ngwadilwego, gammogo le seo ba šetšego ba se tseba go leka go inaganela ka seo se sego sa tšweletšwa molaleng.</i>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa mo letlakaleng. 2 Botšiša barutwana: Naa le tseba eng ka ga se? Sengwalwa sona se reng? 3 Botšiša barutwana: Re ka phopholetša eng gape ka se? Naa go na le sengwe se sengwalwa se sa se bolelego? 4 Botšiša barutwana: Naa ke eng se re ka se kamakago ka Joe ka mokgwa wo a bego a dula a itšhidulla? 5 Theeletša gomme o boledišane le barutwana ka dikarabo tša bona. Kgonthiša gore dikarabo tša barutwana di na le tlhatlologanyo. 6 Ge barutwana ba katana, ba fe mohlala wa go kamaka. Šomiša freimi ya lefoko ye e latelago go ba thuša: Go theilwe godimo ga ... ke nagana ...
Mohlala	<p>Sengwalwa:</p> <p>Mogolle wa ka o kgopetše go ya yunibesithing. Ge ke boa gae ke ile ka mmona a swere lengwalo a myemyela. Mmao be a lla, a bile a sega a mo gokarela.</p> <p>Go kamaka:</p> <p>Go theilwe godimo ga gore mogolle o be a kgopetše go ya yunibesithing, le gore o be a swere lengwalo a lebellega a thabile, re phopholetša gore kgopelo ya gagwe e ile ya atlega.</p>

Leano 8: Go hlama ditekanyetšo (tshekatsheko)	
Tlhaloso	Ge re hlama ditekanyetšo tša sengwalwa, re dira kahlolo ya kokwane ye itšeng ya sengwalwa.
Maikemišetšo	<i>Barutwana ba swanetše go rutwa gore ka mehla ba swanetše hlama ditekanyetšo tša seo ba se balago, le go kgona go thekga le go lokafatša ditekanyetšo tša bona.</i>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa mo letlakaleng. 2 Botšiša barutwana potšišo ya tekanyetšo, o ba kgopele go thekga karabo ya bona. Mohlala: Naa o nagana gore x o dirile selo sa go loka? Ka lebaka la eng? 3 Theeletša gomme o boledišane le barutwana ka dikarabo tša bona. Kgonthiša gore dikarabo tša barutwana di na le tlatlologanyo. 4 Ge barutwana ba katana, abelana tekanyetšo ya gago go fa mohlala: Ke nagana gore x o dirile selo sa go loka ka lebaka la gore x
Mohlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Naa o nagana ... 2 Naa o dumelelana le ... 3 Ka kgopolong ya gago ... 4 Naa o ratile ...

Ka fase o hwetša tlhaloso ya kgwekgwe tshepedišo ya e nngwe le e nngwe ya dithuto tša Go bala ka go abelana: Go bala lekga la pele; Go bala la mathomo; Go bala la bobedi; le Go bala mafelelong. Bala diTlhaloso tše go hwetša kwešišo ye e sekilego ya tsamaišo ya thoto e nngwe le e nngwe.

GO BALA KA GO ABELANA: PELE RE BALA

LEANO TEKATLHALOGANYO: GO PHOPHOLETŠA

Pele re bala, re aga bohlae ba tekatlhaloganyo ka go dira gore barutwana ba nagana ka kanegelo pele ga gore e balwe.

- 1 Botša barutwana gore lehono ba tšile go lebelela diswantšho mo kanegelong, le go nagana ka kanegelo.
- 2 Botša barutwana gore, go theilwe ka seo ba se bonago, ba tla dira diphopholetšo ka ga kanegelo. Se se ra gore batla šomiša diswantšho go leka go phopholetša gore kanegelo e bolela ka eng.
- 3 Hlalošetša barutwana gore ga ba swanela go nagana ka seswantšho se sengwe le se sengwe ka bosona. Ba swanetše go kgokaganya diswantšho ka moka ka go latelana gomme ba leke go inaganela gore kanegelo ka moka e bolela ka eng.
- 4 Bontšha barutwana letlakala la go apeša puku o balele hlogo ya kanegelo godimo.
- 5 Botšiša barutwana: Naa le nagana gore go tlo direga eng mo kanegelong ye?
- 6 Se latelago, lebelela seswantšho se sengwe le se sengwe mo kanegelong, ge o ntše o lebelela, botšiša barutwana:
 - a Naa le bona eng mo seswantšhong se?
 - b Naa le nagana gore go direga eng mo?

- c Naa le nagana gore go ka direga eng sa go latela?
- 7 Ge barutwana ba lebala go kgokaganya diswantšho tše di fapanego, ba hlohleletše go dira se. Go fa mohlala: 'Naa le kgona go gopola gore mošimane yo o be a dira eng mo seswantšhong sa mafelelo? O dira eng bjale? Le nagana gore go direga eng bjale?'
- 8 Ge o fihla seswantšhong sa mafelelo, botšiša barutwana: Naa le nagana gore kanegelo ye e tlo fela bjang? (ge go lebane).
- 9 Leboga diphopholetšo tša barutwana.
- 10 Ge o na le nako, bala kanegelo ka moka go fihla mafelelong o sa khutše.

GO BALA KA GO ABELANA: GO BALA LA MATHOMO

LEANO TEKATLHALOGANYO: LEANO LE LE SWANETŠEGO GO ŠOMIŠWA LE ŠUPILWE MO LENANEOTHUTONG

Ge re bala la mathomo, re thoma go aga bohlae ba tekatlhaloganyo ka go bala le go hlalošetša barutwana kanegelo. Gape re fa barutwana tšhupetšo ya mokgwa wa go nagana ka kanegelo. Pele o bala, botšiša barutwana se o ilego go se dira. Bolela se swanago le se: *'Mphato, ke nako ya Go bala ka go abelana. Gopolang gore nako le nako ge re bala goba re theeletša kanegelo, go bohlokwa gore ka mehla le fele le nagana ka kanegelo. Lehono ke tlo le bontšha mokgwa wo ke naganago ka kanegelo. Ke tšile go dira se ka (go le fa mohlala) go hlama ponokakanyo ya seo se diregago mo kanegelong. Se se ra gore ge ke ntše ke bala, ke tla dira seswantšho sa paesekopo ya kanegelo ka monagonong wa ka.'*

- 1 Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo ka thelelo le ka go kwagala. Ge o ntše o bala, šomiša dika, ditiro le tlhagišo ya sefahlego, le segalo sa lentšu (tlhagišo) go oketša thlalošo.
- 2 Mo go nyakegago, ema o hlalošetše barutwana lentšu goba sekafoko.
- 3 Ka nako yeo, ya Go bala la mathomo, re tsepelela go tšhupetšo le thuto ya leano tekatlhaloganyo go barutwana.
- 4 Mafelelong a letlakala le lengwe le le lengwe o tla bona dipoloko tše pedi tša mmala, di pharilwe Go bala la mathomo le Go bala la bobedi.
- 5 Ge o fetša go balela barutwana letlakala, khutša o bontšhe gore o a nagana gomme o bolele se se ngwadilwego ka polokong. Ka go dira se, o šupetša mokgwa wa go *nagana ka kanegelo*. Go bohlokwa gore o kwišiše se o se bolelago – ge o sa kwišiše se o se bolelago, barutwana ba ka se kwišiše selo.
- 6 Mo letlakaleng la mafelelo la kanegelo, go na le dipotišo tše mmalwa ka dipolokong tša Go bala la mathomo le Go bala la bobedi.
- 7 Kgopela bana ba fapanego go araba dipotšišo.
- 8 Bontšha barutwana gore potšišo e tee e kgona go ba le dikarabo tše mmalwa tše nepagetšego, le gore go a kgonega gore barutwana ba be le dikgopolo tša go fapana.

GO BALA KA GO ABELANA: GO BALA LA BOBEDI

LEANO TEKATLHALOGANYO: LEANO LE LE SWANETŠEGO GO ŠOMIŠWA LE ŠUPILWE MO LENANEOTHUTONG

Ge re bala la bobedi, re tšwela pele ka go aga bohlae ba tekatlhaloganyo ka go balela barutwana kanegelo, gape re šupetša mokgwa wa go nagana ka kanegelo. Gapegape, botša mphato seo o ilego go se dira. Bolela se swanago le se: *'Mphato, ke nako ya Go bala ka go abelana. Gopolang, nako le nako ge re bala goba re theeletša kanegelo, go bohlokwa gore le fele le nagana ka kanegelo. Lehono ke tlile go le bontšha mokgwa wa go nagana ka kanegelo. Kei le go dira se ka (go le fa mohlala) go hlama ponokakanyo ya seo se diregago mo kanegelong. Se se ra gore ge ke ntše ke bala, ke tla dira seswantšho sa paesekopo ya kanegelo ka monaganong wa ka.'*

- 1** Se se latelago, bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo ka go thelela le go kwagala. Ge o ntše o bala, šomiša dika, ditiro le tlhagišo ya sefahlego, le segalo sa lentšu (tlhagišo) go oketša Tlhaloso.
- 2** Ka nako yeo, ya Go bala la bobedi, o tla šupetša mokgwa wa go nagana ka kanegelo.
- 3** Mafelelong a letlakala le lengwe le le lengwe o tla bona dipoloko tše pedi tša mmala, di pharilwe Go bala la mathomo le Go bala la bobedi.
- 4** Ge o feditše go balela barutwana letlakala, khutša o bontšhe gore o a nagana gomme o bolele se se ngwadilwego ka polokong ya Go bala la bobedi. Ka go dira se, o šupetša mokgwa wa go nagana ka kanegelo. Go bohlokwa gore o kwišiše se o se bolelago – ge o sa kwišiše se o se bolelago, barutwana ba ka se kwišiše selo.
- 5** Mo letlakaleng la mafelelo la kanegelo, go na le dipotišo tše mmalwa ka dipolokong tša Go bala la mathomo le Go bala la bobedi.
- 6** Kgopela bana ba fapanego go araba dipotišo.
- 7** Mafelelong, kgopela barutwana go bopa potišo ka sengwalwa.
 - a** Kgopela barutwana gore ka go ikemela, ba nagane potišo ye ba ka kgonago go e botšiša ka ga sengwalwa.
 - b** Ge go kgonega, gopotša barutwana ka ga mantšu goba dikafoko tša dipotišo, bjalo ka: mang; eng; neng; kae; bjang; ka lebaka la eng; ka monaganong wa gago; o nagana gore; ngwala ka tatelano; bj. bj.
 - c** Botša barutwana ba fetoge ba bolele, gomme ba abelane dipotišo tša bona le mphato ka moka.
 - d** Ke moka, kgopela barutwana ba mmalwa go abelana dipotišo tsa bona le mphato ka moka.
 - e** Efa barutwana ba bangwe monyetla wa go araba dipotišo tše.

GO BALA KA GO ABELANA: MORAGO GA GO BALA

Nepo ya tiro ya morago ga go bala ke go fa barutwana monyetla wa go tiiša kwešišo ya bona ya kanegelo, le go itlwaetša go šomiša polelo e mphsa e ba ithutilego yona.

Morago ga go bala o tla dira e tee ya ditiro tše nne:

- 1 Swantšhetša sengwalwa
- 2 Diragatša kanegelo
- 3 Pego ya kanegelo ya molomo goba ya go ngwalwa
- 4 Go ngwala tekatlhaloganyo

SWANTŠHETŠA SENGWALWA

- 1 Dudiša barutwana gabotse madulong a bona, ba sware dipuku tša go ngwala goba pampiri ya go se be le selo, diphensele le dikrayone.
- 2 Botša barutwana gore ba ile go hlama ponokakanywa ka se sengwe go tšwa mo sengwalong. Ba gopotše gore ge ba hlama ponokakanyo ya sengwe, ba nagana gore se lebege bjang, se nkgā bjang, se kwala bjang, e bile se duma bjang. Gape ba hlama ponokakanyo ya mokgwa wo ba ikwago ka moanegwa wo, tiragalo goba selo sengwe go tšwa sengwalong.
- 3 Kgopela barutwana go tswalela mahlo a bona gomme ba thekge ditho. Ba balele sengwalwa gape.
- 4 Ke moka, kgopela barutwana gore ba bule mahlo a bona, gomme ba swantšhe seo ba se hlamilego ponokakanyong go tšwa sengwalong. Ba ka oketša ka sešupo go hlalosa monkgo, tatso, bj. bj.
- 5 Ke moka, barutwana ba swanetše go šomiša seripa goba diripa tša go thoma lefoko go ngwala ka ga seo ba se hlamilego ponokakanyong.
- 6 Mafelelong, dumelela barutwana go sokologa ba bolele, gomme ba abelane diponokakanyo tša bona le wa mphato.

DIRAGATŠA KANEGELO

- 1 Dudiša barutwana gabotse legogong, goba mo go homotšego ka ntle.
- 2 Botša barutwana gore lehono ba ile go diragatša diripa tša kanegelo yeo ba e badilego.
- 3 Swarela puku e kgolo godimo. Bala letlakala la mathomo.
- 4 Efa barutwana taelo ya seo ba swanetšego go se diragatša. (Se se humanega lenaneothutong).
- 5 Diragatša taelo le barutwana.
- 6 Boeletša se letlakala le lengwe le le lengwe.
- 7 Tlhahla barutwana go arabela go seka sa go ba bontšha gore ba homole ba theeletše ge o bala letlakala gare ga ditiragatšo.

PEGO YA KANEGELO YA MOLOMO GOBA YA GO NGWALWA

- 1 Tanya šedi ya barutwana.
- 2 Latela dikgato tše di lego mo lenaneothutong go dira pego ya karolwana ya kanegelo le barutwana.
- 3 Se mathomo, o swanetše go supetša sengwe go tšwa kanegelong.
- 4 Sa go latela, o tla botša barutwana go nagana ka ga sengwe go tšwa kanegelong – ba se ekiše pego ya gago.

- 5 Ke moka, barutwana bat la FETOGA BA BOLELA ba abelana dipego tša bona le balekane.
- 6 Mafelelong, o tla bitša barutwana ba mmalwa go abelana dipego tša bona le mphato.
- 7 Ge e le pego ya go ngwalwa, barutwana ba tla swantšha goba ba ngwala dipego tša bona ka dipukung tša bona.

GO NGWALA TEKATLHALOGANYO

- 1 Pele thuto e thoma, ngwala hlogo ya sengwalwa bjalo ka sehlogo mo letlapeng.
- 2 Go latela, ngwala dipotšišo tša tekatlhaloganyo mo letlapeng, gotee le diripa tša go thoma lefoko tša dikarabo (Mo go swanetšego).
- 3 Laela barutwana go bula dipuku tša bona tša mošomo wa sekolo gomme ba ngwale sehlogo.
- 4 Botša barutwana gore lehono ba ile go nagana le go ngwala dikarabo go dipotšišo tše.
- 5 Bala dipotšišo le barutwana gomme o tlhalose mo go nyakegago.
- 6 Botša barutwana gore ga go hlokege gore ba ngwale dipotšišo, ba swanetše go ngwala dikarabo fela.
- 7 Sepela ka phaphosing o thuse barutwana bao ba hlokago thušo.
- 8 Metsotsong e mebedi ya mafelelo, bala dikarabo le bana, gomme o ba dumelele go phošolla mešomo ya bona.

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Maikemišetšo: Go theeletša morutwana yo mongwe le yo mongwe a balela godimo, go aga bokgoni bja barutwana bja go kwešiša mararankodi a go bala le go bala ka kwešišo. Go fa barutwana ka moka ka phapošing monyetla wa go itlwaetša mantšu a ditumatlhaka, mantšu a go tšwelela kgafetša kgafetša le mafoko a makopana ao ba ka kgonago go a bileletša pele ba ngwala mešongwana ya tekatlhaloganyo ka go ikemela.

Go bohlokwa kudu gore o theeletše morutwana yo mongwe le yo mongwe a bala a le tee, gatee ka beke.

SEO BARUTWANA BA BANGWE BA SE DIRAGO KAMOKA KA PHAPOŠING:

- 1 Dudiša barutwana gabotse, ba sware dipuku tša bona tša go ngwala le matlakalatšhomo a bona a go biletšega, pele o thoma ka sehlopha sa go bala ka go hlahlwa.
- 2 Netefatša gore matlakalatšhomo a ka gare ga merabana ya polasitiki gore a se senyege.
- 3 Ruta barutwana ka lenaneotlwaelo la sehlopha sa go bala ka go hlahlwa ka leleme la gae ka tsela ye:
 - a Dudiša barutwana gabotse gomme ba sware matlakalatšhomo a bona a go bala.
 - b Ba hlalose tše mešongwana wa pele ka gare ga letlakalatšhomo woo ba swanetšego go o dira ba o fetše.
 - c Bitša sehlopha gore se tle se go balele.

- d Ge o feditše go theeletša barutwana ka moka mo sehlopheng, ba laele gore ba ye madulong a bona.
 - e Laetša barutwana go dira mošomo wa phetogo go laetša gore ba fetela mošomong wo mongwe go swana le go opela : lepidipidi laka, mantheledi a tsela, mosadi le kolobe, ditonki ke tšela goba dipapadi tše dingwe.
 - **Temošo:** *Metsotso ye 30 ke ye mentši* kudu gore barutwana ba ka dula ba šoma ba homotše, ke ka fao go lego bohlokwa gore o dire mošomo wa phetogo. Dikošana ke tsela ye botse ya gore ba kgone go ipshina le go itšhudulla.
 - f Dudiša barutwana gape gabotse gomme ba sware matlakalatšhomo a bona.
 - g Ba hlalose tše mošongwana wo o latelago woo ba swanetšego go o dira matlakalatšhomong.
 - h Bitša sehlopha se sengwe gore se tle se go balele.
- 4 Ke kakanyo e botse go bea morutwana yo a kgonago go bala le yo a sokolago go bala mmogo gore ba kgone go thušana ka sethaka.

POPEGO YA LETLAKALATŠHOMO LA GO BALA

- 1 Letlakalatšhomo la beke ye nngwe le ye nngwe le nale mešongwana ye Go nale dithuto tše 10 tša go bala ka sehlopha sa go hlahlwa ka beke. Eupša, sehlopha se sengwe le se sengwe se ba le monyetla wa go šoma le morutiši gatee ka beke. Se se bolela gore morutwana o tla kgona go fetša mešongwana ye 9 ya letlakalatšhomo ka dinako tšeo.
- 2 Ditshwantšhetšo tša go gopotša barutwana gore ba swanetše go dira eng tšatši le lengwe le le lengwe:
 - a Molomo o gopotša barutwana go bitša medumo ya mantšu.
 - b Leihlo le gopotša barutwana gore ba swanetše go bala mantšu a ka go a bona.
 - c Ngwana o tee o gopotša barutwana gore ba swanetše go ipalela.
 - d Bana ba babedi ba gopotša morutwana gore o swanetše go bala le mogwera.
 - e Letsogo leo le swerego pene le gopotša barutwana gore ba swanetše go thala goba go ngwala.
- 3 Morutiši o swanetše go ba le Lenaneo la ditumatlhaka le mantšu ao a tšwelelago kgafetša kgafetša. Dikanegelo tše di diswa di beakantšwe gabotse gomme di šomiša ditumatlhaka le mantšu ao a tšwelelago kgafetša kgafetša. Gape di akaretša le ditumatlhaka le mantšu a go tšwelela kgafetša kgafetša ao barutwana ba šetšego ba rutilwe wona. Se se ra gore barutwana ba ka se hlakane le lentšu leo ba sa kago ba le bona mo letlakalatšhomong.

GO BEA BARUTWANA KA DIHLOPHA LE GO KGETHA DINGWALWA TŠA SEHLOPHA SA GO BALA KA GO HLAHLWA:

- 1 Mo dibekeng tše pedi tša mathomo a ngwaga, netefatša gore o theeletša morutwana yo mongwe le yo mongwe a bala ka noši.
- 2 Šomiša mothalohlhali wa ka tlase go kgetha barutwana ka bokgoni bja bona.
- 3 Hlopha barutwana ka bokgoni bja go swana.

- 4 Mo lenaneong le, go nale dikgoba tše 10 tša go theeletša barutwana ba bala. Se se ra gore o ka dira dihlopha tše 10 tša go bala. Ge o dirile dihlopha tša ka fase ga tše 10, o ka šomiša dikgoba tše dingwe go šoma le barutwana bao ba hlokago thekgo e tseneletšego.
- 5 Ka gare ga lenaneotatelo la gago go nale foromo ya go tlatša maina a barutwana ba sehlopha se sengwe le se sengwe gape go nale tafola yeo e go thušago gore o kgone go latela dingwalwa tše dihlopha di feditšego go di bala.
- 6 **Temošo:** Mothalotlhatlhi wo o arola barutwana go ya ka bokgoni bja bona bja go bala ba šomiša mararankodi a go bala.
- 7 Ge go nale barutwana ba bantši boemong bjo tee, o ka šomiša tekakwešišo go ba orola gape.
- 8 Ka phapošing ya barutwana ba 40, go ka hloka goba go ka ba le:
 - Hloka sehlopha sa go tlala sa boemo bja Go ka ba fela le barutwana ba mmalwa.
 - Sehlopha se 1 boemong bja 2
 - Dihlopha tše 2 goba 3 boemong bja 3
 - 4Dihlopha tše 2 goba 3 boemong bja 4
 - Sehlopha se 1 goba tše 2 boemong bja 5

Ke nagana gore morutwana yo o bala: Tekanyetšo 1	Ke nagana gore morutwana yo o bala: Tekanyetšo 2	Ke nagana gore morutwana yo o bala: Tekanyetšo 3	Ke nagana gore morutwana yo o bala: Tekanyetšo 4	Ke nagana gore morutwana yo o bala: Tekanyetšo 5
<ul style="list-style-type: none"> • Morutwana ga a tsebe mantšu goba o tseba mantšu a mmalwa. • Morutwana ga a lemoge kwano gare ga maletere le medumo e mentši 	<ul style="list-style-type: none"> • Morutwana yo o tseba mantšu a mmalwa a tlwaelo. • Morutwana yo ga a lemoge kwano ya maletere le medumo ye mengwe. Goba morutwana yo o hloka thušo ye kgolo go bala mantšu ao a sa kago a a bona. 	<ul style="list-style-type: none"> • Morutwana yo o tseba mantšu a mantši ao a tlwaelegilego. • Morutwana yo o hloka thušo ka go pileletšo ya mantšu ao a sa a tsebego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Morutwana yo o tseba mantšu a mantši ao a tlwaelegilego ebile o kgona go bileletša mantšu ao a sa a tsebego. • Morutwana yo o hloka thušo ka dinako tše dingwe go bileletša mantšu a bothata. • Morutwana yo o a leka go bala ka thelelo. 	<ul style="list-style-type: none"> • . Morutwana yo o tseba mantšu a mantši ao a tlwaelegilego. • Morutwana yo o kgona go bileletša mantšu ao a sa a tsebego. • Morutwana o bala ka thelelo le ka maikutlo. • Ke o mongwe barutwana ba go kgona go bala gabotse ka phapošing

SE O SE DIRAGO LE SEHLOPHA SE SENGWE LE SE SENGWE KA NAKO YA GO BALA KA GO HLAHLWA:

- 1 Bitša sehlopha go tla go go balela.
 - a Netefatša gore barutwana ka moka ba swere sengwalwa sa maleba.
 - b Dudiša barutwana ka sediko

- c Gopotša barutwana ka mantšu ao ba a lemogago ka go a bona ao ba ithutilego wona beke ya go feta. Laetša barutwana dipapetlakgadima tša mantšu ao gomme ba itlwaetše go a bala.
 - d Sa go latela, efa morutwana metsotso e mmalwa go bala karolwana ya sengwalwa ka bo yena le ka setu.
 - e Ke moka kgopela morutwana yo mongwe le yo mongwe go bala karolwana ya sengwalwa ka go hlaboša ka bo yena.
- 2 Ka nako ya go bala ka sehlopha sa go hlahlwa, go bohlokwa go go gopola go:
- a **Šupa mantšu ao a tšwelelago kgafetša kgafetša.** Gopotša barutwana gore go nale mantšu ao a tšwelelago kgafetša kgafetša gomme ba swanetše go ithuta go a bala ka go a bona fela.
 - b **Aga bokgoni bja go bileletša medumo.** Ge morutwana a palelwa ke go bala lentšu, o seke wa thoma le go mmotša gore lentšu leo ke eng. Hlohleletša morutwana gore a bitše medumo ya lentšu leo, kemoka a e kopanye ka moka gore e bope lentšu.
 - c **Reta barutwana o be o ba hlohleletše.** Dira gore go bala ka sehlopha sa go hlahlwa, e be maitemogelo a mabotse go barutwana gomme o be o šomiše sebaka se go aga boitshepo barutwanang.
 - d **Go aga bokgoni bja go bala ka thelelo. Thuša** barutwana go kaonafatša bokgoni bja bjona bja go bala ka thelelo. Botša barutwana gore ge ba bala ba swanetše go kwala eka ba a bolela. Dira taetšo ya go bala ka thelelo gomme barutwana ba bušetše ka morago ga gago.
 - e **Go aga kwešišo ge o bala.** Botša barutwana gore ba swanetše go nagana ka se ba se balago ka mehla. Ruta barutwana go emanyana, go boela morago le go bala gape seo ba se badilego ge ba lahlegetšwe ke kwešišo. Ruta barutwana go ba le seswantšhokgopolo ge ba bala – ba bone tiragalo ya seo ba se balago ka dikgopolong tša bona. Ruta barutwana go leka go gopola seo ba se badilego. Hlohloletša barutwana go botšiša ge eba go nale seo ba sa se kwešišego.

GO HLOKOMELA MATLAKALATŠHOMO A GO BALA:

- 1 Ke kgopolo ye botse go lokela matlakalatšhomo ka gare ga mekotlana ya polasitiki ge barutwana ba a šomiša.
- 2 Hlokomela matlakalatšhomo gomme o a bee gabotse ge barutwana ba feditše go a šomiša.
- 3 O ka kgona go šomiša matlakalatšhomo mengwaga e mmalwa ka ge barutwana ba sa ngwalele godimo ga ona , eupša ba ngwala ka dipukung tša bona.

MOKGWA WO O FAPANEGO GO SEHLOPHA SA GO BALA KA GO HLAHLWA

Gopola gore bohlokwa bja go bala ka sehlopha sa go hlahlwa ke go theeletša morutwana yo mongwe le yo mongwe a bala gore o kgone go mo thuša ka mararankodi a bokgoni bja go bala. Ge o sena sekgoba seo se lekanego ka phapošing, goba o palelwa ke go laola

boitshwaro bja barutwana ba bangwe ge o le gare o theeditše ba bangwe ba bala , go nale mokgwa wo mongwe wo o ka o šomišago.

Ka nako ya go bala ka sehlopha sa go hlahlwa, dudiša barutwana gabotse ditafoleng tša bona gomme ba sware matlakalatšhomo a bona, ke moka, dira tše di latelago:

- 1 Ba hlalositše mošongwana wa pele wa letlakalatšhomo woo ba swanetšego go o dira.
- 2 Kemoka, bitša barutwana ka o tee ka o tee gore ba tle tafoleng ya gago ba go balele ka go hlaboša.
- 3 Theeletša morutwana yo mongwe le yo bongwe ge a bala sengwalwa seo se lekanego bokgoni bja gagwe.
- 4 Aga bokgoni bja morutwana bja go kwešiša mararankodi a go bala.
- 5 Ka morago ga metsotso ye 15, dira mošongwana wa phetogo go laetša gore ba fetogela thutong yenngwe.
- 6 Dudiša barutwana gabotse ditafoleng tša bona gomme ba sware matlakalatšhomo
- 7 Ba hlalositše mošongwana wo o latelago woo ba swanetšego go o dira.
- 8 Tšwela pele go bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla go go balela ka go hlaboša tafoleng ya gago.

Ge eba o tšea sephetho sa go šomiša mokgwa wo o fapanego wa go theeletša barutwana ba bala, o swanetše go netefatša gore o theeletša morutwana yo mongwe le yo mongwe a bala bonnyane gatee ka beke.

Tshepetšo ya go ngwala

Maikemisetšo: Go ruta barutwana tshepetšo ya go bea megopolo ya bona ya go ihlamela ka thekgo. Go bontšha go šoma ka tshepetšo e ba fa monyetla wa go fetola, lokiša le go tšwetša pele dikgopolo tša bona, e sego go 'go e nepa lekgetlong la mathomo'.

Go tshepetšo ya ngwala e bopile beakanya, go ngwala dikakanywa, go rulaganya, go phatlalatša le go hlagiša. Dikarolo tše nne tša tshepetšo ya go ngwala di hlagišwa mo mephatong e meraro, ge barutwana ba eba le bokgoni.

PEAKANYO YA GO NGWALA.

- 1 Mo lenaneong le, beakanya o lelebetše kudu go ruta barutwana go šomiša:
 - a Lenaneo
 - b Mmapahlogo
- 2 Pele barutwana ba hlama peakanyo ya bona, o swanetše go ba laetša se, gore ba tsebe gore ba swanetše go dira eng. Lenaneothuto le go hlahlwa go dira seo.
- 3 Hlalositša barutwana gore ba swanetše go dula ba NAGANA ka seo ba nyakago go ngwala ka sona. O swanetše go hlalosa dikgopolo tša gago ka go bolelela godimo, gore barutwana ba kgone go o kwa.
- 4 Šomiša sešupetšo ya peakanyo go bopa peakanyo ya go ngwala.

- 5 Sa go latela, efa barutwana metsotso e mmalwa go nagana ka seo ba swanetšego go ngwala ka sona.
- 6 Dumelela barutwana go sokologa le go bolela, ba abelane dikakanyo tša le wa mphato.
- 7 La mafelelo hlahla le go thekga barutwana ge ba šomiša ditšhupetso tša morero go feleletša merero ya bona.

GO NGWALA KAKANYWA

- 1 Pele thuto e thoma, ngwalolla foreimi ya morero wa thuto ya MOŠUPLOGO mo letlapeng. Ngwala freimi ya go ngwala mo letlapeng.
- 2 Sa go latela, ka boripana laetša gore barutwana gore ba tla šomiša bjang dipolane tša bona go bopa kakanywa.
- 3 Bontšha barutwana sesupetšo sa freimi ya go ngwala yeo e tla ba thuša go dira se.
- 4 Ge barutwana ba feleletša dikakanwya tša bona, sepela sepela ka phapošing o ba fe thekgo.

RULAGANYA SEO O SE NGWADILEGO

- 1 Ngwala lenano la go fetleka go tšwa lenaneong thuto mo letlapeng.
- 2 Bala o fetše gomme o hlalose tše barutwana selekanyo seo se šomišwago.
- 3 O ka rata go bontšha barutwana go lokiša diphošo tšeo di tšwelelago kgafetšakgafetša.
- 4 Dumelela barutwana nako ya go rulaganya le go lokiša dingwalwa, ba šomiša lenano la go fetleka

GO PHATLATŠA LE GO HLAGIŠA SENGWALWA

- 1 Laela barutwana gore ba ngwalolle ka bokgwari dingwalwa tša bona.
- 2 Efa barutwana monyetla wa go tšhentšhišana ka dipuku gomme ba bale dingwalwa tša bona.
- 3 Efa barutwana ba go fapafapana monyetla wa go abelana ka dingwalwa tša bona le phaphoši ka moka.
- 4 Kgopela ba bangwe ba barutwana go ngwalolla dingwalwa mo letlakakeleng le leswa ke moka ba tshwantshiše le go swaya mosomo wa bona. Laetša dingwalwa mo leboteng ka phaphošing.
- 5 Kgoboketša dipuku tša barutwana. O swanetše go swaya semmušo dingwalwa tše 2 ka kotara o šomiše sedirišwa sa sa kelo seo se filwego. E fela, o kgopelwa gore o bale le go swayaswaya dingwalwa tša mafelelo tša barutwana leboo le lengwe le le lengwe.
- 6 Gape, boitshepho ke karolo ye bohlokwa ya go hlama bokgoni ba go ngwala.

Maano a go ngwala

Maikemisetšo: Go fa barutwana maano a go ba thuša go fetola megopolo ya bona go ba sengwalwa sa go ihlamela.

- 1 Latela lenaneo thuto go feleletša mošomo wa go ngwala beke engwe le engwe.
- 2 Ka gare ga lenaneo thuto, o tla lemoga lemoga gore go na le setlwaedi seo se dulago se latelwa. Se ke go thuša barutwana, gore ba tsebe gore ba swanetše go dira eng ka thuto ya go ngwala. Se se ba thuša gape le go ba le boitshepho.
- 3 O tla lemoga gore barutwana ba rutwa maano a go fapana gannyaneganyane gore ba kgone go tšwelela ge ba feleletša freimi tša mafoko.
- 4 Maikemisetšo ke gore barutwana mafelelong ba šomiše maano a ka bo bona ka ntle ga go hlahlwa.
- 5 Maano a, a thuša barutwana go ba le maikutlo a boitshepho ge ba ngwala ka go ba bontšha gona le dikgato tše mmalwa tšeo ba swanetšego go di latela ge ba ngwala.

LEANO LA 1: MORUTIŠI O LAETŠA GO NGWALA PELE

- a Morutiši o thoma pele go laetša mošomo go barutwana ka phaphošing (o ba bontšha barutwana gabotse seo ba swanetše go se dira).
- b Ge ba lebetše seo morutiši a se dirago, barutiši ba tšea malebiši gore mošomo o dirwa bjang.

LEANO LA 2: BANGWADI BA NAGANA PELE BA NGWALA

- a Go ngwala ke tiro ya go bea dikakanyo mo letlakakeng.
- b Seo se ra gore barutwana ba swanetše go nagana pele gomme ba tšeye sephetho ka seo ba tla go go ngwala ka sona.
- c Gape seo se ra gore ga gona 'dikarabo' tšeo di nepagetšego goba tšeo di fošagetšego ge o ngwala – mongwadi o mongwe le o mongwe ona le dikgopolo tša gagwe ka seo a nyakago go ngwala ka sona.
- d Ka mehla dira nako gore barutwana ba nagana ka seo ba nyakago go ngwala ka sona.

LENEO LA 3: BANGWADI BA THALA MOTHALADI WA LENTŠU LE LENGWE LE LE LENGWE

- a** Barutwana ba nagana ka lefoko leo ba nyakago go le ngwala, gomme ba le balela godimo.
- b** Ba bala gore ke mantšu a ma kae a le go mo lefokong, gomme ba thala mothaladi go emela lentšu le lengwe le le lengwe.
- c** Methaladi e swanetše go thalwa go tloga letsong la ngele go ya letsogong la goja, le go tloga bogodimo ba letlakala go ya fase ga letlakala.
- d** Methaladi e swanetše go ba botelele ba lentšu.
- e** Go swanetše go ba le dikgoba gare ga mantšu.
- f** Mo mafelelong ga lefoko, barutwana ba ngwala khutlo.
- g** Ge methaladi e thadilwe, morutwana o tlatša mantšu ao a a tsebago goba o swanetše go leka modumao wa mathomo wa lentšu pele a ka kgopela thušo.
- h** Se se fa popo go seo morutwana a sengwalago, se mo fa gape le boitshepho. Le barutwana bao ba palelwago ba ka thoma tsela ya go ngwala ka mokgwa wo.

LEANO LA 4: BANGWADI BA ŠOMIŠA DITHUŠATHUTO GO NGWALA MANTŠU

- a** Ruta barutwana gore ba se kgopele thušo go ngwala mantšu ao ba sa a tsebego. La mathomo ba šomiše dithušathuto go hwetša mantšu gore ba ka ngwala bjang lentšu leo ba sa letsebego. Mohlala: Ba swanetše go šomiša dithušathuto tše dingwe go hwetša gore mantšu ao ba sa a tsebego. Mohlala:
- b** Mantšu a mo leboteng
- c** Dipuku tše dingwe
- d** Lenaneo la mopeleto
- e** Ba ka botšiša bamphato ba bona.

LEANO LA 5: BANGWADI BA ŠOMIŠA DIKGOPOLONG GO NGWALA MANTŠU

- a** Barutwana ba swanetše go leka go gopola mantšu ao ba ithutilego ona, gomme ba mantšu go tšwa dikgopolong tša bona.

**LEANO LA 6: BANGWADI BA BOLELA MANTŠU KA GO NANYA
BJALO KA KHUDU**

- a** Ruta barutwana go bolela lentšu leo ba sa le tsebego ka go nanya go kwa medumo ya lona ya go fapana. (go kgaogantšha mantšu)
- b** Sa go latela, ruta barutwana go ngwala fase modumo o mongwe le o mongwe o ba kgonago go o kwa. (Ba ka no se kgone go o peleta , efela e tla ba mathomomayo go ngwala mantšu ao bas a a tsebego. Mohlala, **eng** e ka ngwala ka tsela **eng** goba **ee**. Morutisis a ka tsea malebisi go se gomme a bontšha bangwadi mopeleto wo o nepagetšego.)
- c** Leka go bala sengwalwa sa morutwana sa sefontotiki, o ba rete go šomiša tsebo ya fonotiki go leka go hlama mantšu. Bo ke bokgoni bjo bo swanetšego go hlohloletšwa.

LEANO LA 7: BANGWADI BA BALA SEO BA SE NGWALAGO

- a** Barutwana ba balela mafoko a bona godimo e kabe ge ba ipalelela goba ba balela wa mphato. Ge o balela o mongwe sengwalwa sa gago go wa mphato se dira gore tshepetšo ya go ngwala e be le mošito.
- b** Ge ba dira se, ba lekola ge eba ga ba tlogela mantšu.
- c** Ba lekola gape ge eba tatelano ya mantšu e nepagetše.
- d** Sa bohlokwa le go fetišiša, beakanya se gore barutwana ba iphine ka tshepetšo ya go bala gomme ba ikgantšhe ka seo ba se ngwadilego.

LEANO LA 8: BARUTWANA BA SOKOLOGA BA BOLELA

- a** Mo dinakong tša go fapana mo thutong, barutwana ba ka sokologa ba ba bolela le wa mphato.
- b** Se se ka šomišwa go abelana dikakanyo ka seo ba ka ngwalago ka sona, go balelana ka seo ba sengwadilego, go botšhana diswantšho tša bona, goba go lekola ge eba ba kwešiša gore ba dire eng.
- c** Ruta barutwana gore lebellana gomme ba bolelelle fase ge ba sokologa le go bolela.

LEANO LA 9: TSHWARA DIKONFERENSE TŠE DIKOPANA

- a** Le ke leano la bohlokwa go šomišwa ge barutwana ba dutse ba ngwala.
- b** Sepela sepela ka phaphošing, o eme ge o bona ngwana a gakanegile.
- c** Tshwara konferense ye kopana le morutwana wo.
- d** Tsitsinkela mošomo wa morutwana, theeletša morutwana, gomme o mo thuše mo a sa fetego gabotse.
- e** Gopola gomme o leke ka maatla go okamela mošomo wa ngwana o mongwe le o mongwe, le go ba reta ge ba iteka le go bontšha tšwelopele.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, atoms, globes), mathematics (calculators, rulers, compasses), arts (pencils, paint palettes), and general learning (books, lightbulbs, gears).

Mphato 1 KOTARA 4 Beke

1

**TABAKGOLO:
Go rarolla
mathata**

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea PHAPHATI GO BONTŠHA ya gago nakong, , ka go tloša dilo tše o sa hlwela o di šomiša, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ge o fetša, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tše o di nyakago.
- 4 Hwetša le go beakanya dilo tša tabakgolo ya lebota le tafola yeo e ka bago le maatlakgogedi mo barutwaneng, mohlala: e tla le poraše ya go penta, mehlala ya mathata a go fapana, diswantšho tša batho ba rarolla bothata, bj bj.
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: maano a dinyakišišo o ka a šomišago go rarolla mathata
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di pakilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku di ka lenaneo.
- 8 O ka fetola mola le mola dihlopha tša gago tša go bala ge go hlokagala.
- 9 Beakantšha mešongwana ya kelo ya semmušo le kelo yeo e sego ya semmušo ya beke.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 2: : Letlakala la 50 - 51, A re ngwaleng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 52, A re baleng.

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 53 – 54, A re ngwaleng.

Mošongwana wa 4: Thala seswantšho sa bothata o nyakago go bo rarolla.

Mošupologo

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

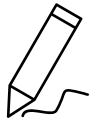
HLAGIŠA TABAKGOLO: GO HWETŠA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA.

- 1 Bontšha barutwana letlakala la ka ntle la Puku e Kgolo: Poraše ya go penta
- 2 Botša barutwana gore re thoma tabakgolo, e bitšwa: Go rarolla mathata
- 3 Thala sediko le leina la tabakgolo mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikokwanakanyo tša barutwana go dikologa mmapahlogo. Dikokwanakanyo tša go swana di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohloetšo:
 - a Naa bothata ke eng?
 - b Naa ke afe a mangwe mathata ao o kilego wa kolokana le ona?
 - c Naa ke ditsela tše dingwe tša go rarolla mathata?
 - d Naa ke dilo tše dife tše di ka dirago gore bothata bo keke (sebakeng sa gore o bo rarolle)?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS (Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - bothata
 - rarolla
 - tharollo
 - bokgoni

Morumokwano goba koša	Ditiro
Bothata bjo bongwe le bongwe bo na le tharollo.	<i>Šupa godimo ka monwana wa mogorororupa</i>
Bjo bonnyane, bjo bogolo, go na le tharollo!	<i>Phatlalatša matsogo o boye o a kopantšhe</i>
Ge ka mehla o rarolla mathata e mehuta!	<i>Laetša ka menwana</i>
Go ra gore o a ithuta!	<i>Šupa hlogo ka monwana wa go šupa</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a beela
 - b ngaka
 - c phoka
 - d nyala
 - e nnako
 - f hlano
 - g nwela
 - h šweu
 - i khupa
 - j roula
- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe dikryone gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ngwala medumo le mantšu gabotse mo letlapeng
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letšatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba nyakago thušo.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO TEKATLHALOGANYO: PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: Poraše ya go penta
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagaša tlotlontšu e ntšhwa mo dikokwanarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka gatee, o sa eme.

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Beakanya Le Go Rulaganya

BEKE 1

SEHLOGO: Ngwala ka nako yeo o rarollotšego bothata.

MOŠOMO: Thala seswantšho gomme o tlaleletše seswantšho gomme o tlaleletše mafoko. Go thoma go šomiša lebaka la bjale le lebaka le le fetilego ge re ngwala.

FREIMI YA GO NGWALA :

Nakong engwe...

Ke ikwele...

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla nagana ka bothata bo nkilego wa ba ba le bona.
- 2 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 3 Botša barutwana kakanyo ya sethalwa sa gago bjalo ka: Ke bile le bothata. Ke be ke sa bone phensele ge ke fihla sekolong. Ke ile ka ikwa ke swabile, ka lebaka la gore ke be ke sa tsebe gore e feletše kae! Ke be ke sa tsebe gore ke tla dira bjang mošomo wa sekolo ke sena phensele.
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go thala seswantšho sa gago o nyaka phensele ka gare ga mokotla wa gago.
- 5 Hlaloša mantšu ao o go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le le lengwe,** bjalo ka: **Nako engwe** ke be ke sa humane phensele ya ka. **Ka ikwa** ke swabile.
- 6 Phumula mohlala mo letlapeng. Hlaloša gore se e be e le fela mohlala, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikokwanakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišiša mathata ao a tlwaelegilego le barutwana.
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka timetše, kwatile, lwele, go lwa, bj bj.
- 3 Botšiša barutwana: Ke bofe bothata bo nkilego wa ba le bona?
- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala.**
- 5 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba ba 3 go go botša ka selo seo se dirago gore ba ikwe ba bolokegile.
- 6 Ba swanetše gore: ka bothata ba bona le gore ba ikwele bjang
- 7 They must say: Nako engwe... / Ke ikwele...
- 8 Hlalosa gore barutwana ba tla thala le go ngwala dikakanyo tša bona!

GO NGWALA

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše di kopana**.
- 3 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša barutwana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA O BOLELE

- 1 Ge gona le metsotso e 2 go iša go 3 e setšego, laela barutwana gore ba beye diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

*Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.*

Ka nako enngwe ke ile ka lebdla phensele ya ka
gde.

Ke kwele ke tšhogile.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

BEKE 1

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 1**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 5 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditamatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /**rw**/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /**rw**/?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **rweša, morwa, morwedi**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **morwa, rwalang, rweša, morwedi**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša thutomedumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Mongwalo:

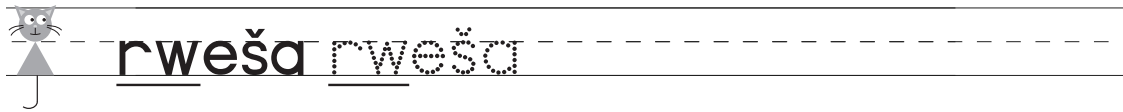
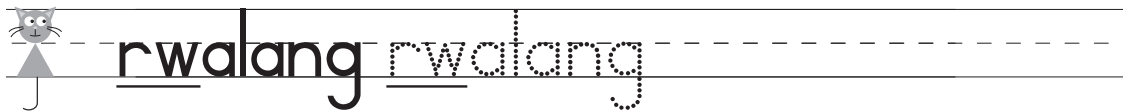
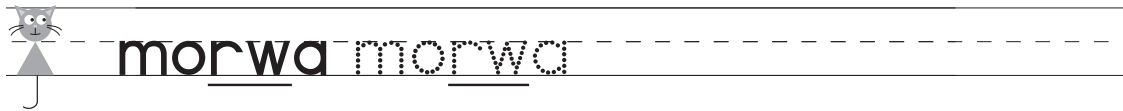
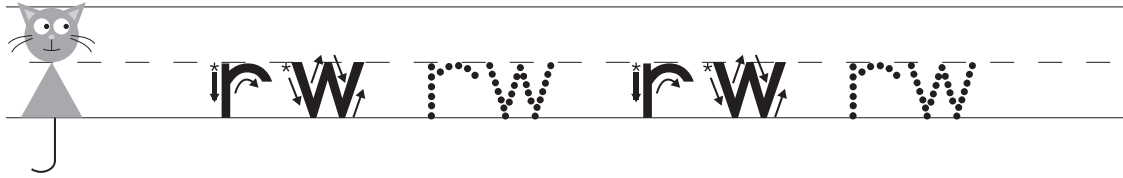
Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maleterere/mantšu/mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **rw**
- 2 Laetša go ngwala dithlaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o leatše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maleterere mo letlapeng.

- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: KE A AKANYA / GO KAMAKA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p><u>Poraše ya go penta</u></p> <p>Bohlale o ile a tsena ka phaphošing. Go be go na le phoustara e mpsha lebotong. E be e bontšha seswantšho sa go taga. Bohlale o ile a lebelela seswantšho se. O be a maketše.</p> <p>Ka tlwaelo, Bohlale o be a rata go theeletša ge go balwa ka go abelana. Eupša lehono, mahlo a gagwe a tsepeletse seswantšho.</p> <p>Ka tlwaelo, Bohlale o be a rata go bala. Eupša ka nako ya dipalo, o be a sa bale le bangwe.</p> <p>Selo se tee seo Bohlale o bego a se nagana e be e le seswantšho se swa se se lego lebotong.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Bohlale o tloga a rata seswantšho se ka gore ga a kgone go tlogela go nagana ka sona! Ke akanya gore e ka ba e le la mathomo Bohlale a bona seswantšho se sebjalo?</p>
<p>Ge tšhipi e lla, Mohumagatšana Mahao o ile a ba lokolla ka nako ya go khutša.</p> <p>'Bohlale, batamela keno hle!' a bitša.</p> <p>Ke a bona gore o rata seswantšho se,' a realo. 'Mohlomongwe o ka rata se!' Mohumagatšana Mahao a fa Bohlale puku.</p>	<p>Ke akanya gore naa puku ye a ka ga eng?</p>
<p>Siya o be a emetše Bohlale ka ntle.</p> <p>'Bona!' gwa realo Bohlale.</p> <p>Bohlale a bula puku ela. Letlakaleng le lengwe le le lengwe go be go na le seswantšho se swa, se sebotse go feta. Bohlale o be a maketše.</p> <p>Koki o ile a bitša Bohlale go tla gore ba raloke kgati.</p> <p>'E sego lehono!' a fetola.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Mohumagatšana Mahao o bone Bohlale a lebeletše seswantšho, ka gore Mohumagatšana Mahao o mo file puku e kgethegilego ya diswantšho go e bogela!</p>
<p>Ge Bohlale a fihla gae, o ile a hwetša lepokisi la gagwe la kgale la go penta. Eupša, ge a le bula, go be go se na poraše ya go penta! O ile a nyaka ka tafoleng ya gagwe. O ile a nyaka ka serotong sa gagwe sa dibapadišwa. O putukile gohle eupša a se kgone go hwetsa poraše.</p>	<p>Bohlale o ratile phoustara e mpsha mo lebotong. O ratile diswantšho ka pukung ya Mohumagatšana Mahao. Bjale, Bohlale o nyaka go penta. Ke kgona go kamaka gore o nyaka go penta diswantšho bjalo ka ge a bone phoustareng le pukung.</p>
<p>Bohlale o ile a ya go bapala ka ntle. O ile a hwetša letlakala le lekhubedu. A hwetša le sekhurumelo sa lepotlelo sa go phadima.</p> <p>Tatago Bohlale o ile a tšwela ka ntle.</p> <p>'Bona gore ke hweditše eng!' a realo.</p> <p>'Eyaa!' gwa realo Tate. 'Tsena ka gare ke nako ya selalelo.'</p>	<p>Bohlale o be a sa kgone go hwetša poraše ya go penta, ka fao o be a sweatše go hwetše selo se sengwe se a ka se dirago. Ke akanya gore ekaba Bohlale o lebetše tšohle ka ga go penta?</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Ka morago ga go lalela, mahlo a Bohlale ga ganella penteng. O ile kgotlolela pampiri mahlo. Ke moka Bohlale a ba le kgopolo. O ile a tsentsha monwana wa gagwe ka gare ga pente. A thoma go penta ka monwana wa gagwe. Ke moka a penta ka letlakala le lekhubedu. Sengwe le sengwe sa šatoga poraše ya go penta!</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore ke la mathomo Bohlale a eba le sengwe le sengwe ka ntle le poraše ya go penta.</p>
<p>Bohlale o ile a penta a ba a penta, go fihlela tatagwe a tsena ka phaphošing ya gagwe.</p> <p>'Ke nako ya go robala,' a realo.</p> <p>'Bona!' a realo.</p> <p>'Eya! O mokgabi wa mmakgonthe a kgodi-a-kgokgo,' a realo, a lebeletše diswantšho tša gagwe.</p>	
<p>Mesong e latelago, Bohlale o ile a kgetha seswantšho sa gagwe sa mmamoratwa gomme a se bea ka mokotlaneng wa gagwe wa sekolo.</p> <p>'Ke a phakela,' a botša mmagwe.</p> <p>Bohlale o ile a bula lebatlala la phaphoši. Mohumagatšana Mahao o be a itukišetša letšatši.</p> <p>Bohlale o ile a ntšha seswantšho ka mokotlaneng wa gagwe.</p> <p>'Se ke sa gago,' a realo.</p> <p>'Eya!' gwa realo Mohumagatšana Mahao.</p> <p>'Mohlomongwe ka letšatši le lengwe diswantšho tša gago di tla ba ka mo pukung.'</p>	<p>Ke akanya gore ke ka lebaka la eng Bohlale a be a nyaka go fa Mohumagatšana Mahao seswantšho? Ke kgona go kamaka gore ke ka lebaka la gore Mohumagatšana Mahao o thušitše Bohlale go ithuta ka ga diswantšho ka go fega phoustara le ka go mo fa puku ya diswantšho! Ke kgona go kamaka gore Bohlale o nyaka go bontšha Mohumagatšana Mahao gore le yena ke sekgabiši!</p>
<p>Ge tšhipi e lla, Bohlale o ile a tsena ka phaphošing. Bana ba bangwe ba be ba lebeletše selo se sengwe mo lebotong. Bohlale o ile a lebelela gabotse – e be e le seswantšho sa gagwe!</p> <p>'Ke nyaka go penta ka mokgwa wola!' a kwa o mongwe wa bana a realo.</p> <p>Bohlale o be a fela pelo ya go ya ka ntle go hwetša dilo tše di swa tše a ka pentago ka tšona.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Mohumagatšana Mahao o be a rata seswantšho sa Bohlale, ka gore o ile a se fega gore mang le mang a se bone!</p>

Dipotšišo tša go latela	Dikokwanarabo tše di kgonegago
Naa Bohlale o bone eng mo lebotong?	Bohlale o bone phoustara / seswantšho mo lebotong.
Na Bohlale o be a nyaka go hwetša eng ka ntlong?	O be a nyaka go hwetša poraše ya go penta.
Naa Bohlale o ile a šomiša eng go penta sebakeng sa poraše?	Menwana ya gagwe, letlakala, le sekhurumelo sa lepotlelo.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikokwanarabo tše di kgonegago
Ke ka lebaka la eng Bohlale a file Mohumagatšana Mahao seswantšho?	<ul style="list-style-type: none"> Ke ka lebaka la gore o be a nyaka gore ke a go leboga Mohumagatšana Mahao k age a mo file puku. Mohumagatšana Mahao o be a le botho go Bohlale gore a nyake go mo fa mpho. Bohlale o be a nyaka go bontšha Mohumagatšana Mahao gore le yena o kgona go penta seswantšho.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 1**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tše di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

BEKE 1

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - lebelela
 - bokgabo
 - mothaladiswantšho

Morumokwano goba koša	Ditiro
Bothata bjo bongwe le bongwe bo na le tharollo.	<i>Šupa godimo ka monwana wa mogorororupa</i>
Bjo bonnyane, bjo bogolo, go na le tharollo!	<i>Phatlalatša matsogo o boye o a kopantšhe</i>
Ge ka mehla o rarolla mathata e mehuta!	<i>Laetša ka menwana</i>
Go ra gore o a ithuta!	<i>Šupa hlogo ka monwana wa go šupa</i>

BOKGONI BA GO ANEGA (BEKE YA PELE YA TABAKGOLO)

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Botša barutwana go nagana ka kanegelo ya go tsamaišana le diswantšho.
- 4 Efa barutwana motsotso goba e mebedi go nagana ka dikokwanakanyo tša bona.
- 5 Sa go latela, morutwana o mongwe le o mongwe mo sehlopheng o swanetše go hwetša sebaka go abelana ka tsela yeo a bonago kanegelo ka gona.
- 6 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše go ba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 7 Gopotša barutwana go theeletšana gabotse ge ba laodišetšana dikokwananegelo.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikokwananegelo tša bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /fš/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /fš/?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **fšegiša, fšega**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **fšega, lefšega, fšegiša**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o le gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša medumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

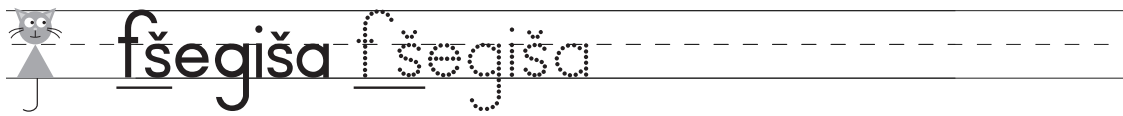
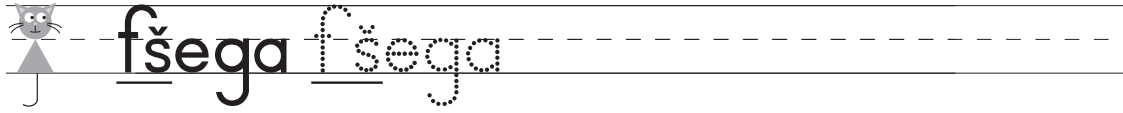
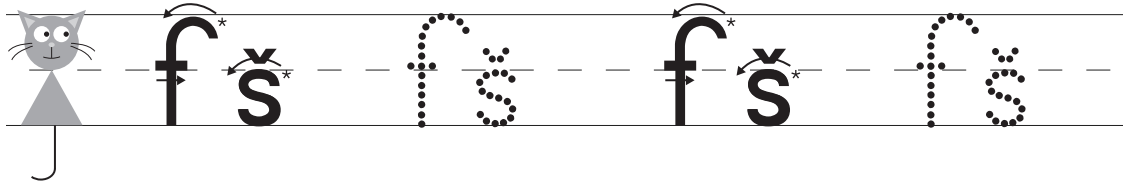

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere / mantšu / mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **fš**
- 2 Laetša go ngwala dithlaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maleterere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebagantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go Ngwala:

Metsotso e 30.

Beakanya Le Go Rulaganya**SEHLOGO:** Ngwala ka nako yeo o rarollotšego bothata.**MOŠOMO:** Thala seswantšho gomme o tlaleletše mafoko. Ba thoma go šomiša lebaka la bjale le lebaka le le fetilego ka tsela ye e nepagetšego ge ba ngwala.**FREIMI YA GO NGWALA:**

Nako engwe...

Ke ikwele...

Ke rarollotše bothata ka go...

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla tlaleletsa lefoko go mošomo wo ba o ngwadilego ka Mošupologo.
- 2 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla ngwala ka mokgwa wo ba rarollotšego bothata ka gona.
- 3 Balela barutwana freimi ya go ngwala
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go laetsa barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 5 Botša barutwana kakanyo ya gago ya go ngwala, bjalo ka: ke ikwa ke sa bolokega ge ke sepela bošego ke nnoši ka gare ga leswiswi.
- 6 Botša barutwana kakanyo ya gago ya go ngwala, bjalo ka: Ke rarollotše bothata ka go kgopela mogwera gore a nkadime phensele ge a nale e nngwe.
- 7 Šomiša tšhupetšo go tlaleletša dintlha go seswantšho seo o se thadilego, bjalo ka: wena o kgopela morutiši o mongwe phensele.
- 8 Hlalosa gore ke mantšu a mafe ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa go emela lentšu le lengwe le lengwe,** bjalo ka: **Ke rarollotše bothata ka go kgopela mogwera.**
- 9 Phumula mohlala wa gago mo letlapeng. Hlalosa gore se ke mohlala fela, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikokwanakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

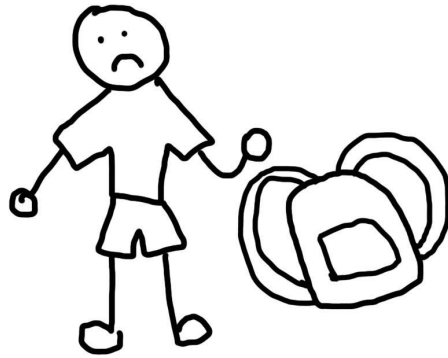
- 1 Gopodišiša mantšu a mabapi le tharollo ya mathata le barutwana.
- 2 Ngwala mantšu a mo letlapeng, bjalo ka: kgopela, hwetša, nyakišiša, thuša, bolela le, bj bj.
- 3 Botšiša barutwana: Naa o rarollotše bjang bothata?
- 4 Laela barutwana **go nagana pele ba ngwala.**
- 5 Bitša barutwana 2-3 go go botša gore ba rarollotše bjang bothata.
- 6 Ba swanetše gore: Ke rarollotše bothata ka go ...
- 7 Hlalosa gore barutwana ba tla thala le go ngwala dikakanyo tša bona!

GO NGWALA

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše dinnyane.**
- 3 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša bana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

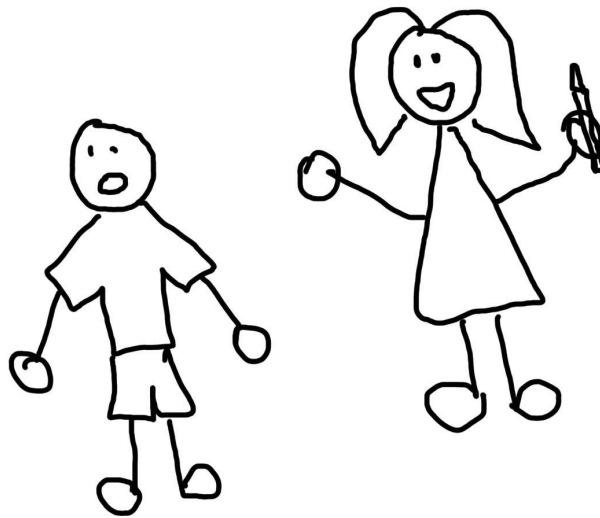
SOKOLOGA GOMME O BOLELE

- 1 Ge go setše metsotso e 2 go iša go e 3, laela barutwana go bea diphensele tša bona.
 - 2 Laela barutwana gore ba **sokologe gomme ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.
- Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.*

Ka nako enngwe ke ile ka lebald phensele ya
ka gde.

Ke kwele ke tšhogile.

Ke lokišitše bothata bjo ka go botšd
morutiši. O mphile enngwe gore ke e šomiše
letšd+ši leo.

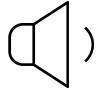
Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 1**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Kgaogantšha Le Go Kopanya

KE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu go thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **morwa**
- 3 Kgaogantšha lentšu go ba modumo ka botee go ba modumo o ikemetšego ka nnoši:
/m/-/o/-/rw/-/a/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /m/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /o/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /rw/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /a/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **morwa**
- 9 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: /mo/-/rwa/ = **morwa**
- 10 Boeletša se ka lentšu la go tšwa thutong ya Laboraro: **fšega**

RE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **rweša**
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? /rw/
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa bobedi wa lentšu? /e/
- 5 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa boraro wa lentšu? /š/
- 6 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mafelelowa lentšu? /a/
- 7 Kgopela barutwana go kgaogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /rw/-
/e/-/š/-/a/
- 8 Ngwala lentšu: **rweša**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo ya lentšu mmogo le wena: /rwe/-/ša/ = **rweša**
- 10 Boeletša se ka lentšu la morago la thuto ya Laboraro: **lefšega**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Bobedi

MAANO A GO BALA: KE A AKANYA; GO KAMAKA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p><u>Poraše ya go penta</u></p> <p>Bohlale o ile a tsena ka phaphošing. Go be go na le phoustara e mpsha lebotong. E be e bontšha seswantšho sa go taga. Bohlale o ile a lebelela seswantšho se. O be a maketše.</p> <p>Ka tlwaelo, Bohlale o be a rata go theeletša ge go balwa ka go abelana. Eupša lehono, mahlo a gagwe a tsepeletse seswantšho.</p> <p>Ka tlwaelo, Bohlale o be a rata go bala. Eupša ka nako ya dipalo, o be a sa bale le bangwe.</p> <p>Selo se tee seo Bohlale o bego a se nagana e be e le seswantšho se swa se se lego lebotong.</p>	<p>Ke gopola gore Bohlale o na le sete ya gagwe ya go penta. Ke kgona go kamaka gore Bohlale a ka be a nagana ka seo a tla se pentago ka morago ga sekolo.</p>
<p>Ge tšhipi e lla, Mohumagatšana Mahao o ile a ba lokolla ka nako ya go khutša.</p> <p>'Bohlale, batamela keno hle!' a bitša.</p> <p>Ke a bona gore o rata seswantšho se,' a realo. 'Mohlomongwe o ka rata se!' Mohumagatšana Mahao a fa Bohlale puku.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Mohumagatšana Mahao ke morutiši o botho, ka gore ge a bona gore Bohlale o rata seswantšho se lego lebotong, o mo fa pku ya go tlala diswantšho!</p>
<p>Siya o be a emetše Bohlale ka ntle.</p> <p>'Bona!' gwa realo Bohlale.</p> <p>Bohlale a bula puku ela. Letlakaleng le lengwe le le lengwe go be go na le seswantšho se swa, se sebotse go feta. Bohlale o be a maketše.</p> <p>Koki o ile a bitša Bohlale go tla gore ba raloke kgati.</p> <p>'E sego lehono!' a fetola.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Bohlale o na le kgahlego kudu ya diswantšho tše di fapanego tše a di bonago pukung!</p>
<p>Ge Bohlale a fiha gae, o ile a hwetša lepokisi la gagwe la kgale la go penta. Eupša, ge a le bula, go be go se na poraše ya go penta! O ile a nyaka ka tafoleng ya gagwe. O ile a nyaka ka serotong sa gagwe sa dibapadišwa. O putukile gohle eupša a se kgone go hwetsa poraše.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Bohlale ga se a šomiša lepokisi la gagwe la go pent aka nako e telele, ka gore ga a tsebe le gore poraše ya go penta e kae! Ke kgona go kamaka gore o nyaka go pent aka lebaka la diswantšho tše a di bonego ka phaphošing ya borutelole ka mo pukung.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Bohlale o ile a ya go bapala ka ntle. O ile a hwetša letlakala le lekhubedu. A hwetša le sekhurumelo sa lepotlelo sa go phadima.</p> <p>Tatago Bohlale o ile a tšwela ka ntle.</p> <p>'Bona gore ke hweditše eng!' a realo.</p> <p>'Eyaa!' gwa realo Tate. 'Tsena ka gare ke nako ya selalelo.'</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Bohlale o be a nagana gore a ka se hwetše pente ge a be a sa kgone go hwetša poraše ya go penta.</p>
<p>Ka morago ga go lalela, mahlo a Bohlale ga ganella penteng. O ile kgotlolela pampiri mahlo. Ke moka Bohlale a ba le kgopolo. O ile a tsentšha monwana wa gagwe ka gare ga pente. A thoma go penta ka monwana wa gagwe. Ke moka a penta ka letlakala le lekhubedu. Sengwe le sengwe sa šatoga poraše ya go penta!</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Bohlale o na le bokgoni, ka gore o lemogile gore a ka šomiša dilo tše dingwe tše dintši go penta – o be a sa hloke poraše ya go penta le gatee!</p>
<p>Bohlale o ile a penta a ba a penta, go fihlela tatagwe a tsena ka phaphošing ya gagwe.</p> <p>'Ke nako ya go robala,' a realo.</p> <p>'Bona!' a realo.</p> <p>'Eya! O mokgabi wa mmakgonthe a kgodi-a-kgokgo,' a realo, a lebeletše diswantšho tša gagwe.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Bohlale o swanetše go ba a ikgantšha ka diswantšho tša gagwe tša bokgoni, gagolo ka morago ga ge tatagwe a rile e tloga e le sekgabiši sa mmakgonthe!</p>
<p>Mesong e latelago, Bohlale o ile a kgetha seswantšho sa gagwe sa mmamoratwa gomme a se bea ka mokotlaneng wa gagwe wa sekolo.</p> <p>'Ke a phakela,' a botša mmagwe.</p> <p>Bohlale o ile a bula lebatlala la phaphoši. Mohumagatšana Mahao o be a itukišetša letšatši.</p> <p>Bohlale o ile a ntšha seswantšho ka mokotlaneng wa gagwe.</p> <p>'Se ke sa gago,' a realo.</p> <p>'Eya!' gwa realo Mohumagatšana Mahao.</p> <p>'Mohlomongwe ka letšatši le lengwe diswantšho tša gago di tla ba ka mo pukung.'</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Bohlale o thakgaletše go bontšha Mohumagatšana Mahao diswantšho tša gagwe ka gore o phakela go ya sekolong! Ge ke thakgaletše go ya felo gongwe, ke hlwa ke fihla fihla fao ka pela, bjalo ka Bohlale!</p>
<p>Ge tšhipi e lla, Bohlale o ile a tsena ka phaphošing. Bana ba bangwe ba be ba lebeletše selo se sengwe mo lebotong. Bohlale o ile a lebelela gabotse – e be e le seswantšho sa gagwe!</p> <p>'Ke nyaka go penta ka mokgwa wola!' a kwa o mongwe wa bana a realo.</p> <p>Bohlale o be a fela pelo ya go ya ka ntle go hwetša dilo tše di swa tše a ka pentago ka tšona.</p>	<p>Ke kamaka gore Bohlale o ikgantšha ka seswantšho sa gagwe.</p> <p>Ke kamaka gore Bohlale o tla twela pele go penta dilo tše difsa, tša go kgahliša!</p>

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 1**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - hlohloletša
 - penta
 - bopa

Morumokwano goba koša	Ditiro
Bothata bjo bongwe le bongwe bo na le tharollo.	<i>Šupa godimo ka monwana wa mogorororupa</i>
Bjo bonnyane, bjo bogolo, go na le tharollo!	<i>Phatlalatša matsogo o boye o a kopantšhe</i>
Ge ka mehla o rarolla mathata e mehuta!	<i>Laetša ka menwana</i>
Go ra gore o a ithuta!	<i>Šupa hlogo ka monwana wa go šupa</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Bohlale o hlohloeditšwe go penta ka lebaka la gore...
Ke rata nako ye...
Kanegelo ye e kgokagana le tabakgolo 'Go rarolla mathata' ka lebaka la gore...
- 2 Balela barutwana freimi ya poledišano.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo engwe le nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Go Lemoga Ka Fao Medumo E Kwagalago Ka Gona Le Thutomedumo:

Metsotso e 15

Go Hwetša Mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro.

rw	fš	o
m	a	l
š	e	n
g	i	d

LAETŠA

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: /rw/ le /fš/
- 2 Lebeledišiša medumo kamoka le ditswakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditswakanywa moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka: /fš/-/e/-/g/-/a/ = **fšega**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – e sego fela / **rw/ goba /fš/**
- 6 Bontšha barutwana go dira lentšu le lengwe, bjalo ka: /g/-/a/-/m/-/a/ = **gama**

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale sehlogo: **rw, fš**
- 2 Laela barutwana ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore mantšu a, a bopiwa bjang (le amangwe): **morwa, rwalang, rweša, morwedi, fšega, lefšega, fšegiša, gama, lešole, dila, nganga**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA / GO KAMAKA

ŠUPETŠA SENGWALWA

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo ditafoleng tša bona, ka dipuku tša bona tša go ngwala goba letlakala le leswa, diphensele le dikrayone.
- 2 Hlalosa gore lehono barutwana ba tla **kamaka gomme ba thale** ka seo se ka diragalago sa go latela ge kanegelo e tswela pele.
- 3 **Dira tšhupetšo** gore **o kamaka** bjang ka seo se ka diragalago sa go latela, bjalo ka: ke nagana ka nako ya go ikhutša, Bohlale o tla be a ditlabakelo tšeo a ka pentago ka tšona, mmogo le barutwana ba bangwe ba ka phaphošing ya gagwe.
- 4 Thala seswantšho sa gago mo letlapeng sa Bohlale le barutwana ba bangwe ba bantsi ka ntle ka matlakala, mabotlolo, dikhurumelo, maswika, bj bj.
- 5 Sa go latela, botša barutwana ba tla kamaka ka seo se tlogo go direga sa go latela.
- 6 Kgopela barutwana go tswalela mahlo gomme ba thekge ditho. Ba balele sengwalwa gape.
- 7 Kgopela barutwana gore ba bule mahlo, le go thala dikakanyo tša bona ka seo se tlogo direga sa go latela.
- 8 La mafelelo, kgopela barutwana go **sokologa le go bolela**, gomme ba abelane dithalwa tša bona le wa mphato.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 1**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikokwanarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikokwanarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tšhepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, atoms, globes), mathematics (calculators, rulers, compasses), arts (pencils, paint palettes), and general learning (books, lightbulbs, gears).

Mphato 1 KOTARA 4 Beke 2

**TABAKGOLO:
Go rarolla
mathata**

Go Lokiša Phaphoši:

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea nakong le go tlatša diphaphathi tša go laetša, mabota a tabakgolo le ditafola.
- 3 Bjale, lokiša mantšu a di papetlakgadima le a tšhupetšo ya tabakgolo ao o a hlokago.
- 4 Tlatša dilo mo leboteng la tabakgolo le tafoleng ye e tla bago le maatlakgogedi go barutwana, mohlala: etla le sekotlelwana sa mafela goba diswantšho tša mafela.
- 5 Dira dinyakišišo go marangrang a teknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: dira dinyakišišo maano le bokgoni ba go rarolla mathata.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di phuthilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku di ka lenaneo.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana 1: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 55, A re direng.

Mošongwana 2 DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 56, A re baleng.

Mošongwana 3: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 57 – 58, A re ngwaleng.

Mošongwana 4: Thala seswantšho sa nako yeo o bego o laetša bokgoni

Mošupologo

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

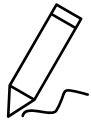
BOELETŠA TABAKGOLO: GO HWETŠA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa baruti ba Aztec ba le godimo ga tempele e ka gare ga Puku e Kgolo ya Dikanegelo: Nonwane ya lefela
- 2 Botša barutwana gore re tšwela pele ka tabakgolo ya rena: Go rarolla mathata
- 3 Thala sediko le leina la tabakgolo mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Dikakanyo tša go swana di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo:
 - a Naa ke mekgwa efe e mengwe ye mebotse ya go rarolla mathata?
 - b Naa ke eng tše dingwe tša dilo tše di dirago go rarolla mathata boima?
 - c Naa maikutlo a gago ke afe ge o na le bothata?
 - d Naa maikutlo a gago ke afe ge o rarolla mathata?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - lefela
 - bogologolo
 - nonwane

Morumokwano goba koša	Ditiro
Bothata bjo bongwe le bongwe bo na le tharollo.	<i>Šupa godimo ka monwana wa mogorororupa</i>
Bjo bonnyane, bjo bogolo, go na le tharollo!	<i>Phatlalatša matsogo o boye o a kopantšhe</i>
Ge ka mehla o rarolla mathata e mehuta!	<i>Laetša ka menwana</i>
Go ra gore o a ithuta!	<i>Šupa hlogo ka monwana wa go šupa</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a morwa
 - b rwalang
 - c rweša
 - d morwedi
 - e fšega
 - f lefšega
 - g fšegiša
- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe dikryone gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ngwala medumo le mantšu gabotse mo letlapeng
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letšatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba nyakago thušo.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: Nonwane ya lefela
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e mpsha mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka gatee, o sa eme.

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Rulaganya Le Dikakanywa

SEHLOGO: Ngwala nonwane ya gago ka go hwetša lefela.

MOŠOMO: Thala seswantsho o tlaleletse ka sešupo. Se e tla ba karolo ya puku ya phaphoši ya sekhutlwana sa go bala.

FREIMI YA GO NGWALA:

Ge nkabe ke le modimo/modimogadi wa bogologolo wa Aztec, ke be ke tla ...

Ke moka ke tla...

BEKE 2

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla ngwala ka tsela enngwe ya go hwetša lefela go tšwa ka morago ga thaba.
- 2 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 3 Botša barutwana kakanyo ya sethalwa sa gago, bjalo ka: : Ke nagana gore nkabe ke le modimogadi wa bogologolo wa Aztec, ke be ke tla fofa ka godimo ga dithaba go hwetša lefela. Ke nagana gore se se tla šoma, ka lebaka la gore ba bangwe ba medimo le medimogadi ya bogologolo ya Aztec be e lebege okare e ka fofa.
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go thala seswantšho sa gago sa modimo/ modimogadi wa bogologolo wa Aztec, a gofa godimo ga dithaba.
- 5 Hlalosa mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le le lengwe**, bjalo ka: **Ge nkabe ke le modimo/modimogadi wa bogologolo wa Aztec**, ke be ke tla fofa. **Ke moka ke tla fofa ka godimo ga dithaba.**
- 6 Phumula mohlala mo letlapeng. Hlalosa gore se e be e le fela mohlala, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišiša mantšu ka maano a go fapafapana le barutwana.
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: sepela, kitima, fofa, hlabolla, bj bj.
- 3 Botšiša barutwana: Naa o tla kgona go hwetša mafela bjang ka morago ga dithaba?
- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala.**
- 5 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša ka hwetša bjang mafela.
- 6 Ba swanetše gore: Ge nkabe ke le modimo/modimogadi wa Aztec, ke tla...
- 7 Hlalosa gore barutwana ba tla thala seswantšho gomme ba fe seswantšho sa bona sešupo!

GO NGWALA

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše di kopana**.
- 3 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša barutwana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA O BOLELE

- 1 Ge gona le metsotso e 2 go iša go 3 e setšego, laela barutwana gore ba beye diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

*Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka Tabakgolo.*

Ge nkabe ke le modingwand wa bogologolo wa
Aztec, ke be ke tla ba le mdatla.
Ke moka ke be ke tla kgona go thuba go ngaya
thaba.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 2**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /oi/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /oi/?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **moloi, boima, boifa**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **boifa, boima, koloi, moloi**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša thutomedumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

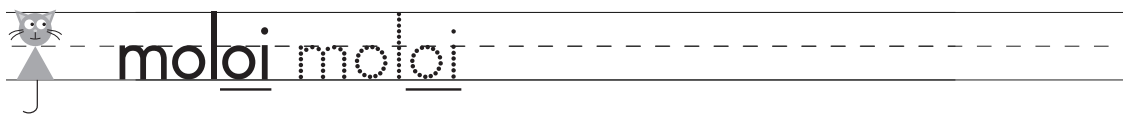
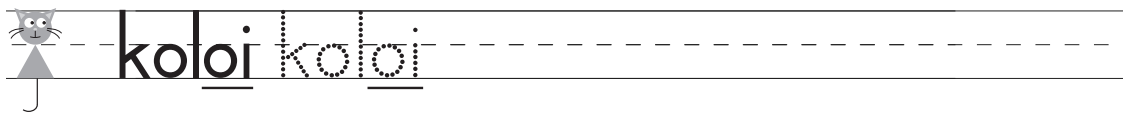
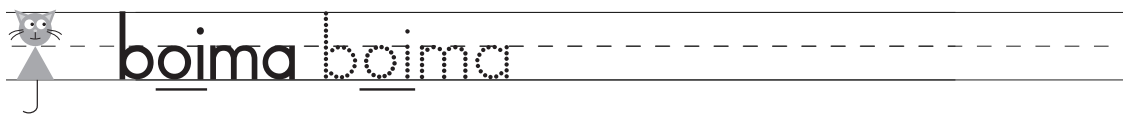
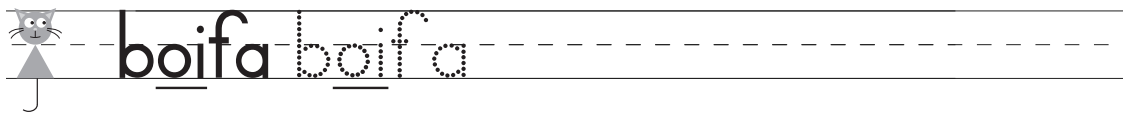
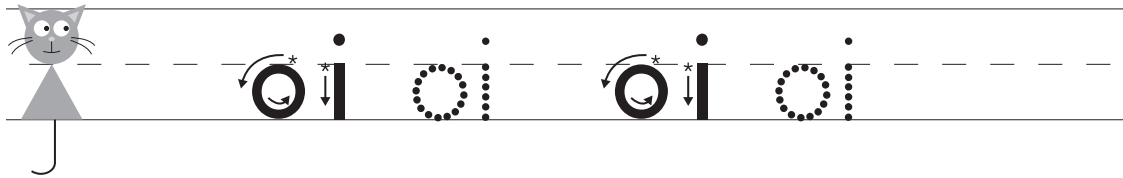
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maletere/mantšu/mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **oi**
- 2 Laetša go ngwala dithlaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o leatše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maletere mo letlapeng.

- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: KE AKANYA / GO KAMAKA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Nonwane ya lefela</p> <p><i>Naa o be o tseba gore lefela ga le be gona ka tshago mo nageng? Lefela le swanetše go bjalwa gomme le šireletšwe ka batho. Lefela le bjetšwe la mathomo kua Mexico mengwaga a magareng ga 7,000 le 10,000 ya go feta gomme le lehono e santše e le seripa se bohlokwa sa setšo sa dijo kua Mexico. Kanegelo ye e theilwe godimo ga kanegelo ya bogologolo ya Aztec ka ga tsholego ya Lefela.</i></p> <p><i>Mo kanegelong ye ra tla gahlana le medimo ya Aztec ye e latelago:</i></p> <p>Tlaloc ke modimo wa pula (e bitšwa <i>Tláh-lock</i>)</p> <p>Tonatiuh ke modimo wa letšatši (e bitšwa <i>Toh-nah-tee-uh</i>)</p> <p>Tlaltechutli ke modimogadi wa lefase (e bitšwa <i>Tlal-teh-koo-tlee</i>)</p> <p>Quetzalcoatl ke modimo wa go ithuta (e botšwa <i>Keh-tzal-coh-atl</i>)</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore re tlo bala kanegelo ka ga medimo le medimogadi ya Aztec lehono ka lebaka la tshedimošo ye re ithutago ka yona mo!</p>
<p>Kgalekgale kua kgolekgole batho ba Aztec kua Mexico ba be ba dula ba dikologilwe ke dithaba tše dikgolokgolo. Ba be ba kgoboketša merogo ya digwere e bile ba tsoma diphoofolo gore ba je. Dimpa tša bona di be di tletše, eupša ba be ba sa kgotsofale. Ba be ba kganyoga lefela – eupša le be le iphihlile ka morago ga dithaba, kgole moo batho ba bego ba ka se kgone go le fihlelela.</p>	<p>BaAztec e be e le batho ba mathomo lefaseng go bjala lefela. Ke kamaka gore ye ke nonwane ya mokgwa wo ba thomilego go bjala lefela.</p>
<p>Baruti ba Aztec ba ile ba kwa sello sa batho ba bona, bao ba bego ba nyaka lefela le monate. Ka fao, mesong ya letšatši le lengwe, baruti ba bararo ba maatla go fetiša ba ile ba ya godimo ga tempele ya bona e kgolokgolo e botsebotse. Gona fao, ba ile ba kgopela thušo go medimo ya bona.</p>	<p>Ke kamaka gore bogologolo ba Aztec ba be ba kgolwa medimo e fetago o tee, ka gore e re baruti ba kgopetše thušo go medimo.</p>
<p>Sa mathomo, baruti ba ile ba kgopela Tlaloc, modimo wa pula. 'Ka kgopelo, Tlaloc yo maatla, batho ba rena ba kganyoga lefela. Re khoše eupša ga se ra kgotsofala! Re thuše hle!' baruti ba kgopela.</p>	

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>'Ke tla le thuša!' Tlaloc a araba ka lentšu la gagwe le legolo la go duma. 'Ke tla aroganya dithaba tše. Ke moka, le tla ba le lefela!'</p> <p>Tlaloc o ile a leka gape le gape go aroganya dithaba tše dikgolo, eupša o be a se a tiilela.</p>	
<p>Go latela, baruti ba ile ba kgopela Tonatiuh, modimo wa letšatši.</p> <p>'Ka kgopelo, Tonatiuh yo maatla, batho ba rena ba kganyoga lefela. Re khoše eupša ga ra kgotsofala! Re thuše hle!' baruti ba kgopela.</p> <p>'Nka kgona go le thuša go hwetša lefela le le le kganyogago!' Tonatiuh a realo, a phadima ka letago. 'Ke nna fela ke tiilego go lekana go dira mošomo o mo bjalo,' a realo.</p> <p>Tonatiuh a leka gape le gape go šomiša maatla a gagwe go aroganya dithaba tše dikgolo, eupša o be a se a tiilela.</p>	<p>Ke bona moanegwa wo a bogetše medimo e mengwe. Ke kamaka gore moanegwa wo ke modimo goba modimogadi o mongwe.</p>
<p>Ke moka, baruti ba leba go Tlaltechutli, modimogadi wa lefase.</p> <p>Ka kgopelo, Tlaltechutli yo maatla, batho ba rena ba kganyoga lefela. Re khoše eupša ga ra kgotsofala! Re thuše hle!' baruti ba kgopela.</p> <p>'Nka kgona go le thuša go hwetša lefela le le le kganyogago!' Tlaltechutli a realo, ka lentšu la gagwe la modumo. 'Ke tiile go feta Tlaloc goba Tonatiuh. Ke nwa pula gomme ke ja letšatši ka mehla. E swanetše go ba nna ke aroganyago dithaba tše gomme ke le thuše go hwetša lefela la lena!' a realo.</p> <p>Tlaltechutli o ile a leka gape le gape go aroganya dithaba tše dikgolo, eupša o be a tiilela.</p>	<p>Ke akanya gore ke ka lebaka la eng moanegwa wo a bogetše medimo goba medimogadi e mengwe? Ke akanya gore naa monegwa wo a ka thuša ge go tšwelwa pele?</p>
<p>Baruti ba ile ba thoma go tloga tempeleng ge ba e kwa modumo wa mafofa. Ba ile ba lebelela godimo go bona Quetzalcoatl, modimo wa go ithuta.</p> <p>'Ke ka lebaka la eng le sa kgopele nna?' Quetzalcoatl a botšiša, ka lentšu la boleta.</p> <p>'Naa o tla aroganya bjang dithaba tše dikgolo ge medimo le medimogadi ya rena ya go tia go fetišisa e sa kgone go dira bjalo?' baruti ba botšiša, ba šikinya dihlogo tša bona. 'Re ka se tsoge re hweditše lefela!'</p> <p>'Nka no se be yo mogolo wa maatla, eupša ke na le se sengwe sa maatla go fetišiša. Ke na le bokgoni le bohlae,' Quetzalcoatl a realo.</p>	<p>Thaka banna! Ke bone Quetzalcoatl peleng mo kanegelong ye! O be a bogetše ba bangwe ge ba leka go arogantšha dithaba. Ke kamaka gore o ithutile go seo ba bego ba leka go se dira. Ke nagana gore o na le kgopolo ye e fapanego ya gre o tla o hwetša lefela bjang!</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
Baruti ba ile ba bogela ge Quetzalcoatl a iphetoša tšhošane e nnyane e ntsho, gomme a leba dithabeng tše dikgolo.	Thaka banna, ke kamaka gore Quetzalcoatl o ithutile go seo medimo le medimogadi e mengwe e se lekilego. Ke bona gore o tšere sephetho sa go leka sengwe se se fapanego!
Go be go na le mathata a mantši mo tseleng, eupša Quetzalcoatl o be a ikemišeditše go thuša batho ba Aztec go hwetša lefela la bona la bohlokwa. Ka morago ga matšatši a mantši, o ile a fihla mošola wa dithaba – tše bego di khupeditšwe ke mašemo a mabotse a lefela la gauta. O ile a tšea peu e tee gare ga meno a gagwe a manyane gomme a thoma leeto la go boela go baAztec.	Ke kamaka gore go be go na le dikotsi tše ntši ge go tshelwa dithaba. Mohlomongwe, ka gore ditšhošane ke tše dinnyane, di kgona go feta di sa bonwe. Gape ke lemogile gore ditšhošane di kgona go namela le go fologa sengwe le sengwe!
Ge Quetzalcoatl a boa, o ile a bea peunyana ela ya lefela mo seatleng sa moruti o mongwe. 'Le a bona bjale – mathata ka moka a ka se rarollwe ka bogolo le maatla. Bokgoni le bohlale di kgona go ba le maatla go fetiša!' a realo. Baruti ba ile ba se kgolwe mahlo a bona. Ba ile ba hloka mantšu. Mafelelong ba be ba tla khora ba be ba kgotsotala!	Ke gopola gore baruti ba be ba nagana gore Quetzalcoatl o be a ka se kgone go thuša ka gore o be a se a tia go swana le medimo le medingwana e mengwe. Eupša o bontšhitše gore go ba le maatla ga se ona mokgwa o le tee wa go rarolla bothata!
Go tloga letšatšing leo baAztec ba ile ba holofela go bjala le go buna lefela – ba dira dijo tše ntši tše di bose go tšwa dipeung.	

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše di kgonegago
Naa batho ba Aztec ba be ba nyaka eng?	Ba be ba nyaka lefela la go tšwa morago ga dithaba.
Naa Quetzalcoatl o ile a bogela medimo le medimogadi e mengwe e leka go dira eng go hwetša lefela?	O bogetše ge ka moka ba leka go šomiša maatla go arogantšha dithaba.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago
Ke ka lebaka la eng Quetzalcoatl a se a leka go arogantšha dithaba?	<ul style="list-style-type: none"> • Ke ka lebaka la gore o bogetše medimo le medimogadi e mengwe e leka gomme ba sa atlege. • Ke ka lebaka la gore o be a na le kgopolo e kaone. • Ke ka lebaka la gore o ithutile ka diphošo tša medimo le medimogadi gomme a tšea sephetho sa go leka sengwe sa go fapana. • Ke ka lebaka la gore o šomišitše bokgoni le bohlale go tšwelela ka kgopolo e kaone.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 2**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

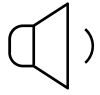
- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Dira, Swara o Bolele
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya Tabakgolo.
 - bohlale
 - maatla
 - bokgoni

Morumokwano goba koša	Ditiro
Bothata bjo bongwe le bongwe bo na le tharollo.	Šupa godimo ka monwana wa mogorororupa
Bjo bonnyane, bjo bogolo, go na le tharollo!	Phatlalatša matsogo o boye o a kopantšhe
Ge ka mehla o rarolla mathata e mehuta!	Laetša ka menwana
Go ra gore o a ithuta!	Šupa hlogo ka monwana wa go šupa

BOKGONI BA GO ANEGA

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Gopotša barutwana gore beke ya go feta, ba ihlametše dikanegelo ka diswantšho.
- 4 Beke ye, barutwana ba swanetše go šoma mmogo e le sehlopha go tšea sephetho ka mabapi le kanegelo ya sehlopha.
- 5 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše goba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 6 Tanya šedi ya barutwana.
- 7 Kgopela sehlopha se 1 go iša go tše 2 go abelana ka kanegelo ya sehlopha sa bona.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /gw/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /gw/?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **mogwapa, gwaba**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **gwaba, segwagwa, mogwapa**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o le gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša medumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

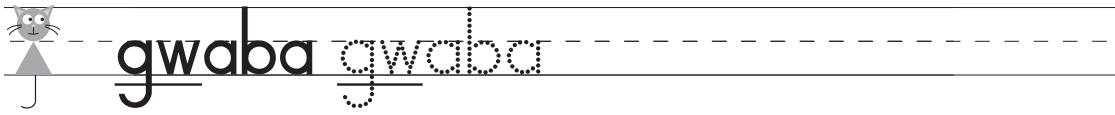

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere / mantšu / mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **gw**
- 2 Laetša go ngwala dithlaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maletere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebagantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Rulaganya Le Dikakanywa

SEHLOGO: Ngwala nonwane ya gago ka go hwetša lefela.

MOŠOMO: Thala seswantšho gomme o tlaleletše ka sešupo. See tla ba karolo ya puku ya phaphoši ya sekhutlwaneng sa go bala.

FREIMI YA GO NGWALA:

Ge nkabe ke le modimo/modimogadi wa bogologolo wa Aztec, ke tla...

Ke moka nka...

Ke tla hwetša...

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla tlaleletša lefoko go mošomo wo ba o ngwadilego ka Mošupologo.
- 2 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla ngwala ka go hwetša mafela gomme o a tlišetša batho ba Aztec.
- 3 Balela barutwana freimi ya go ngwala e ntshwa.
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 5 Botša barutwana kakanyo ya gago ya go ngwala, bjalo ka: Ke tla hwetša lehlaka sa lefela gore batho ba bantši ba be le peu ya go bjala. Ke moka, batho ka moka ba Aztec ba ka ba le mafela a bona.
- 6 Šomiša tšhupetšo go tlaleletša dintlha go seswantšho seo o se thadilego, bjalo ka: ba boela Aztec le mafela
- 7 Hlalosa mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le lengwe**, bjalo ka: Ke tla hwetša lehlaka la lefela gomme ka fa motho o mongwe le o mongwe peu.
- 8 Phumula mohlala wa gago mo letlapeng. Hlalosa gore se ke mohlala fela, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišiša mantšu a mafela le barutwana.
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: lehlaka, mašemo, peu, medu, moroko, bj bj
- 3 Botšiša barutwana: Naa o ka humana lefela le le kaakang? Naa o ka dira eng ka lona?
- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala.**
- 5 **Laela barutwana go sokologa ba bolele go ahlaahla dikakanyo tša bona le wa mphato.**
- 6 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša gore gore ba tla dira eng ka lefela la bona
- 7 Ba swanetše gore: Ke tla hwetša...
- 8 Hlalosa gore barutwana ba tla thala le go tlatša sešupo diswantšhong tša bona!

GO NGWALA

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše dinnyane.**
- 3 Kgopela barutwana go go botsa ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša bana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

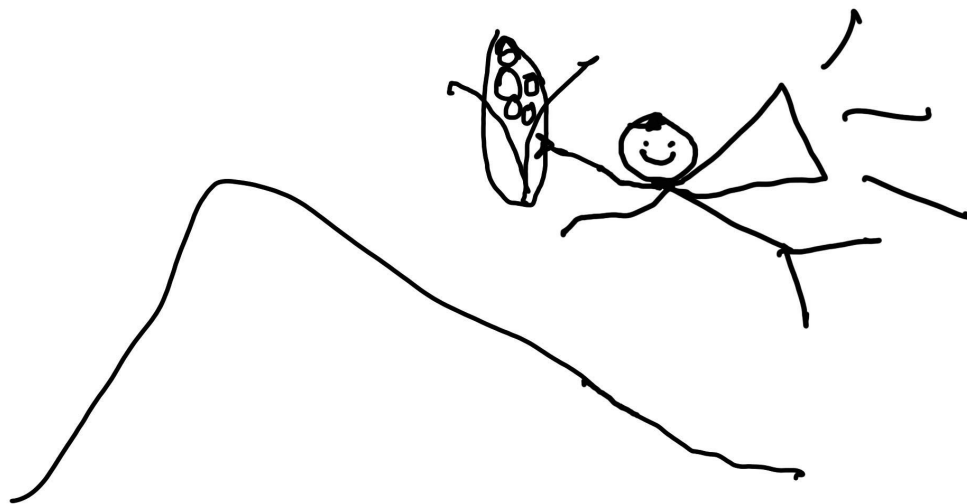
SOKOLOGA GOMME O BOLELE

- 1 Ge go setše metsotso e 2 go iša go e 3, laela barutwana go bea diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe gomme ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka Tabakgolo.

Ge nkabe ke le modingwand wa
bogologolo wa Aztec, ke be ke tla ba le
mdatla.

Ke tla humana mafela gomme ka
abeland le batho ka moka.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 2**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena..
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Kgaogantšha Le Go Kopanya

KE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu go thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **boifa**
- 3 Kgaogantšha lentšu go ba modumo ka botee go ba modumo o ikemetšego ka nnoši: /b/-/oi/-/f/-/a/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /b/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /oi/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /f/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /a/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **boifa**
- 9 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: /boi/-/fa/ = **boifa**
- 10 Boeletša se ka lentšu la go tšwa thutong ya Laboraro: **gwaba**

RE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **koloi**
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? /k/
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa bobedi wa lentšu? /o/
- 5 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa boraro wa lentšu? /l/
- 6 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mafelelo wa lentšu? /oi/
- 7 Kgopela barutwana go kgaogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /k/-/o/-/l/-/oi/
- 8 Ngwala lentšu: **koloi**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo ya lentšu mmogo le wena: /ko/-/loi/ = **koloi**
- 10 Boeletša se ka lentšu la morago la thuto ya Laboraro: **segwagwa**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana: Go Bala Lekgetlo La Bobedi

Metsotso e 15

MAANO A GO BALA: KE A AKANYA; GO KAMAKA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Nonwane ya lefela</p> <p><i>Naa o be o tseba gore lefela ga le be gona ka tlhago mo nageng? Lefela le swanetše go bjalwa gomme le šireletšwe ka batho. Lefela le bjetšwe la mathomo kua Mexico mengwaga a magareng ga 7,000 le 10,000 ya go feta gomme le lehono e santše e le seripa se bohlokwa sa setšo sa dijo kua Mexico. Kanegelo ye e theilwe godimo ga kanegelo ya bogologolo ya Aztec ka ga tiholego ya Lefela.</i></p> <p><i>Mo kanegelong ye ra tla gahlana le medimo ya Aztec ye e latelago:</i></p> <p>Tlaloc ke modimo wa pula (e bitšwa <i>Tláh-lock</i>)</p> <p>Tonatiuh ke modimo wa letšatši (e bitšwa <i>Toh-nah-tee-uh</i>)</p> <p>Tlaltechutli ke modimogadi wa lefase (e bitšwa <i>Tlal-teh-koo-tlee</i>)</p> <p>Quetzalcoatl ke modimo wa go ithuta (e botšwa <i>Keh-tzal-coh-atl</i>)</p>	<p>Ke kwišiša lebaka la gore Quetzalcoatl e be modimo wa go ithuta, ka gore ke gopola gore mo kanegelong ye o šomiša bohlale le bokgoni go thuša go rarolla bothata.</p>
<p>Kgalekgale kua kgolekgole batho ba Aztec kua Mexico ba be ba dula ba dikologilwe ke dithaba tše dikgologolo. Ba be ba kgoboketša merogo ya digwere e bile ba tsoma diphoofolo gore ba je. Dimpa tša bona di be di tletše, eupša ba be ba sa kgotsofale. Ba be ba kganyoga lefela – eupša le be le iphihlile ka morago ga dithaba, kgole moo batho ba bego ba ka se kgone go le fihlelela.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya lefela le khutile ka morago ga dithaba.</p>
<p>Baruti ba Aztec ba ile ba kwa sello sa batho ba bona, bao ba bego ba nyaka lefela le monate. Ka fao, mesong ya letšatši le lengwe, baruti ba bararo ba maatla go fetiša ba ile ba ya godimo ga tempele ya bona e kgolokgolo e botsebotse. Gona fao, ba ile ba kgopela thušo go medimo ya bona.</p>	<p>Ke gopola gore maatla ga a šome go arogantšha dithaba. Ke hlama ponokakanyo ya Quetzalcoatl a bogetše Tlaloc a leka go arogantšha dithaba. Ke mo akanya a nagana ka mokgwa wo a ka kgonago go thuša baAztec go hwetša lefela.</p>
<p>Sa mathomo, baruti ba ile ba kgopela Tlaloc, modimo wa pula. 'Ka kgopelo, Tlaloc yo maatla, batho ba rena ba kganyoga lefela. Re khoše eupša ga se ra kgotsofala! Re thuše hle!' baruti ba kgopela.</p>	

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>'Ke tla le thuša!' Tlaloc a araba ka lentšu la gagwe le legolo la go duma. 'Ke tla aroganya dithaba tše. Ke moka, le tla ba le lefela!</p> <p>Tlaloc o ile a leka gape le gape go aroganya dithaba tše dikgolo, eupša o be a se a tiilela.</p>	
<p>Go latela, baruti ba ile ba kgopela Tonatiuh, modimo wa letšatši.</p> <p>'Ka kgopelo, Tonatiuh yo maatla, batho ba rena ba kganyoga lefela. Re khoše eupša ga ra kgotsofala! Re thuše hle!' baruti ba kgopela.</p> <p>'Nka kgona go le thuša go hwetša lefela le le le kganyogago!' Tonatiuh a realo, a phadima ka letago. 'Ke nna fela ke tiilego go lekana go dira mošomo o mo bjalo,' a realo.</p> <p>Tonatiuh a leka gape le gape go šomiša maatla a gagwe go aroganya dithaba tše dikgolo, eupša o be a se a tiilela.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya Quetzalcoatl a šikinya hlogo ya gagwe, a nagana ka moo go lego bošilo ka gona gore Tonatiuh a leke go dira selo sa go swana le seo Tlaloc a se dirilego.</p>
<p>Ke moka, baruti ba leba go Tlaltechutli, modimogadi wa lefase.</p> <p>Ka kgopelo, Tlaltechutli yo maatla, batho ba rena ba kganyoga lefela. Re khoše eupša ga ra kgotsofala! Re thuše hle!' baruti ba kgopela.</p> <p>'Nka kgona go le thuša go hwetša lefela le le le kganyogago!' Tlaltechutli a realo, ka lentšu la gagwe la modumo. 'Ke tiile go feta Tlaloc goba Tonatiuh. Ke nwa pula gomme ke ja letšatši ka mehla. E swanetše go ba nna ke aroganyago dithaba tše gomme ke le thuše go hwetša lefela la lena!' a realo.</p> <p>Tlaltechutli o ile a leka gape le gape go aroganya dithaba tše dikgolo, eupša o be a tiilela.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya Quetzalcoatl a sega ge a bogetše Tlaltechutli a leka go dira selo sa go swana le sa ba babedi. Ke kamaka gore o nagana ka ga mokgwa wo a ka rarollago bothata ka mokgwa wo o fapanego.</p>
<p>Baruti ba ile ba thoma go tloga tempeleng ge ba e kwa modumo wa mafofa. Ba ile ba lebelela godimo go bona Quetzalcoatl, modimo wa go ithuta.</p> <p>'Ke ka lebaka la eng le sa kgopele nna?' Quetzalcaotl a botšiša, ka lentšu la boleta.</p> <p>'Naa o tla aroganya bjang dithaba tše dikgolo ge medimo le medimogadi ya rena ya go tia go fetišisa e sa kgone go dira bjalo?' baruti ba botšiša, ba šikinya dihlogo tša bona. 'Re ka se tsoge re hweditše lefela!'</p> <p>'Nka no se be yo mogolo wa maatla, eupša ke na le se sengwe sa maatla go fetišiša. Ke na le bokgoni le bohlale,' Quetzalcoatl a realo.</p>	<p>Quetzalcoatl ke modimo wa go ithuta. Ke kgona go kamaka gore o tla thuša baAztec mola a bile a ba bontšha bohlokwa bja go ithuta le go leka dilo tše diswa.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
Baruti ba ile ba bogela ge Quetzalcoatl a iphetoša tšhošane e nnyane e ntsho, gomme a leba dithabeng tše dikgolo.	Ke kamaka gore Quetzalcoatl o tšere sephetho sa go iphetoša sebopiwa se sennyane sa go kgona go namela godimo ga sengwe le sengwe, le go sepela dibaka tša kgole.
Go be go na le mathata a mantši mo tseleng, eupša Quetzalcoatl o be a ikemišeditše go thuša batho ba Aztec go hwetša lefela la bona la bohlokwa. Ka morago ga matšatši a mantši, o ile a fihla mošola wa dithaba – tše bego di khupeditšwe ke mašemo a mabotse a lefela la gauta. O ile a tšea peu e tee gare ga meno a gagwe a mannyane gomme a thoma leeto la go boela go baAztec.	Ke akanya gore naa baAztec ba tla nagana eng ka Quetzalcoatl ge a boa go bona ka lefela? Ke nagana gore ba tla lemoga bohlokwa ba go šomiša bohlae le bokgoni go rarolla mathata!
Ge Quetzalcoatl a boa, o ile a bea peunyana ela ya lefela mo seatleng sa moruti o mongwe. 'Le a bona bjale – mathata ka moka a ka se rarollwe ka bogolo le maatla. Bokgoni le bohlae di kgona go ba le maatla go fetiša!' a realo. Baruti ba ile ba se kgolwe mahlo a bona. Ba ile ba hloka mantšu. Mafelelong ba be ba tla khora ba be ba kgotsofala!	Ke kgona go kamaka gore baAztec ba ithutile sengwe se se bohlokwa go tšwa go modimo wa go ithuta letšatši leo! Ba ithutile gore go ka tšea fela bokgoni le bohlae go rarolla mathata!
Go tloga letšatšing leo baAztec ba ile ba holofela go bjala le go buna lefela – ba dira dijo tše ntši tše di bose go tšwa dipeung.	Ke nagana gore morago ga gore Quetzalcoatl a thuše baAztec go hwetša lefela, o swanetše go ba a bile modimo o bohlokwa go bona!
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Naa Quetzalcoatl o iphetošeditše go phoofolo efe?	Quetzalcoatl o iphetošitše tšhošane.
Naa re ka kamaka bjang gore Quetzalcoatl o ithutile go medimo le meimogadi e mengwe?	<ul style="list-style-type: none"> Ke ka lebaka la gore o be a bogetše ge ka moka ba leka go arogantšha dithaba. Ke ka lebaka la gore ga se a leke go dira selo sa go swana le seo ba se dirilego. Ke ka lebaka la gore o iphetošitše tšhošane – seo se fapana kudu le go leka go arogantšha dithaba!
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Ke ka lebaka la eng Quetzalcoatl a iphetošitše tšhošane?	<ul style="list-style-type: none"> Ke ka lebaka la gore o bone gore medimo le medimogadi e mengwe e be e sa atlege go arogantšha dithaba. Ke ka lebaka la gore o be a na le mokgwa o mokaone wa go rarolla bothata. Ke ka lebaka la gore o šomišitše bokgoni le bohlae go rarolla bothata ba lefela. Ke ka lebaka la gore tšhošane e kgona go sepela matšatši – e na le maatla a a fapanego. Ke ka lebaka la gore tšhošane e kgona go sepela e sa bonwe gomme ya efoga dikotsi. Ke ka lebaka la gore tšhošane e kgona go namela godimo ga sengwe le sengwe.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 2**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Swaya treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go diriwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Dira, Swara o Bontšhe)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - hlabolla
 - tšweletše
 - phošo

Morumokwano goba koša	Ditiro
Bothata bjo bongwe le bongwe bo na le tharollo.	<i>Šupa godimo ka monwana wa mogorororupa</i>
Bjo bonnyane, bjo bogolo, go na le tharollo!	<i>Phatlalatša matsogo o boye o a kopantšhe</i>
Ge ka mehla o rarolla mathata e mehuta!	<i>Laetša ka menwana</i>
Go ra gore o a ithuta!	<i>Šupa hlogo ka monwana wa go šupa</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong ye...
Selo se tee se ke ithutilego sona mo kanegelong ke gore...
Kanegelo ye e kgokagana le tabakgolo 'Go rarolla mathata' ka lebaka la gore...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Go Lemoga Ka Fao Medumo E Kwagalago Ka Gona Le Thutomedumo:

Metsotso e 15

Go Hwetša Mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro.

oi	gw	b
m	f	a
k	o	m
s	e	l

LAETŠA

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: /oi/ le /gw/
- 2 Lebeledišiša medumo kamoka le ditswakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditswakanywa moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka: /gw/-/a/-/b/-/a/ = **gwaba**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – e sego fela /oi/ **goba** /gw/
- 6 Bontšha barutwana go dira lentšu le lengwe, bjalo ka: /s/-/o/-/l/-/a/ = **sola**

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale sehlogo: **oi, gw**
- 2 Laela barutwana ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore mantšu a, a bopiwa bjang (le amangwe): **boifa, boima, koloi, moloi, gwaba, segwagwa, sola, fela, mooka, beela**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO AKARETŠA

KAKARETŠO YA BOMOLOMO YA KANEGELO

- 1 Hlalosetša barutwana gore le tla bolela ka selo seo ba sa se ratago ka mo kanegelong: Nonwane ya lefela
- 2 Se se bolela ka gore ke ka lebaka la eng ba ratile karolo ya kanegelo ye ba e kgethilego.
- 3 Šomiša **tšhupetšo** go laetsa barutwana gore ba fa bjang kakaretšo ya bomolomo ka **selo se ba se ratago**, bjalo ka : Ke ratile ge, bjalo ka: **ke ratile ge** Quetzacoatl a lebeletše medimo le medimogadi e mengwe. Ke ratile karolo ye ka lebaka la gore o be a ithuta go tšwa go medimo le medimogadi.
- 4 Laela barutwana go lebelela diswantšho gomme ba nagana ka seo se diragetšego.
- 5 Laela barutwana gore ba nagane ka **seo ba se ratilego** ka kanegelo ya Nonwane ya lefelo.
- 6 Kgotla barutwana 2-3 **go abelana** ka dikokwanakanyo tša bona le phaphoši. **Thuša** go hlama mafoko ao a feleletšego.
- 7 Hlalosa gomme o phošolle diphošo tšeo di tšwelelelago gantši tša barutwana.
- 8 Laela barutwana go **sokologa ba bolele** gomme ba abelane ka ditaodišo **tša bona** tša ditiragalo tša kanegelo le wa mphato (*Ga ba swanela go gopola seo morutiši a se boletšego. Se e swanetše go ba dikokwanakanyo tša barutwana!*)

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 2**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go diriwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikokwanarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikokwanarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tšepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, atoms, globes), mathematics (calculators, rulers, compasses), arts (pencils, paint palettes), and general education (books, graduation caps, lightbulbs).

Mphato 1

KOTARA 4

Beke

3

TABAKGOLO:

Re a gola ebile

re a fetoga

Go Lokiša Phaphoši:

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea PHAPHATI GO BONTŠHA ya gago nakong, , ka go tloša dilo tše o sa hlwela o di šomiša, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ge o fetša, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tše o di nyakago.
- 4 Hwetša le go beakanya dilo tša tabakgolo ya lebota le tafola yeo e ka bago le maatlakgogedi mo barutwaneng, mohlala: diaparo tše dikgolo goba tše di nnyane.
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: dinyakišišo ka gore re gola bjang ge nako e dutše e sepela.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di pakilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku di ka lenaneo.
- 8 O ka fetola mola le mola dihlopha tša gago tša go bala ge go hlokagala.
- 9 Beakantšha mešongwana ya kelo ya semmušo le kelo yeo e sego ya semmušo ya beke.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 59, A re ngwaleng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 60, A re baleng

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 61 - 62, A re ngwaleng

Mošongwana wa 4: Thala seswantšho sa go laetša ka tsela yeo o godilego ka gona morago ga nako.

Mošupologo

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

HLAGIŠA TABAKGOLO: GO HWETŠA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA.

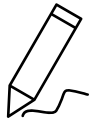
- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa ka ntle sa puku e kgolo ya dikanegelo: Baki ye ke ya ka!
- 2 Botša barutwana gore re thoma tabakgolo, e bitšwa: Re a gola ebile re a fetoga.
- 3 Thala sediko le leina la tabakgolo mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmapahlogo. Dikakanyo tša go swana di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohloletšo:
 - a Naa ke tsela tše dife tše re golago ka tšona?
 - b Naa ke ka tsela tše dife tše re fetogago?

BEKE 3

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - sehla
 - marega
 - seruthwane
 - selemo
 - lehlabula

Morumokwano goba koša	Ditiro
Ka moka re a ikgolela	<i>Laetša go gola ka letsogo</i>
Ke moka ra iphetogela	<i>Laetša ka letsogo iša seatla ka mo le ka moka go bontšha phetotogo</i>
Diaparo tše ke di aperego ke le yo monyenyane.	<i>Swara diaparo</i>
Ge nka go botša o tla re ke nonwane.	<i>Šupa ka monwana wa go šupa.</i>
Ka moka re a ikgolela ra iphetogela	<i>Laetša go gola ka letsogo le go fetoga ka go fetola seatla</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a boifa
 - b boima
 - c kolo
 - d molo
 - e gwaba
 - f segwagwa
 - g mogwapa
- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe dikrayone gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ngwala medumo le mantšu gabotse mo letlapeng
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letšatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba nyakago thušo.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO TEKATLHALOGANYO: GO KAMAKA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: Baki ye ke ya ka!
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagaša tlotlontšu e ntšhwa mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka gatee, o sa eme.

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Beakanya Le Go Rulaganya

SEHLOGO: Ngwala ka nako yeo o be o pata ke se sengwe sa diaparo tša gago.

MOŠOMO: Thala seswantšho gomme o tlaleletše ka mafoko.

FREIMI YA GO NGWALA:

Ke be ke nale...

Ke be ke e rata ka lebaka la gore...

BEKE 3

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba nagana ka seaparo seo se ba patago ka ge ba šetše ba godile.
- 2 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 3 Botša barutwana kakanyo ya sethalwa sa gago bjalo ka: Nako tse ke sa le o monnyane, ke be ke na le jesi ya boleta, ya sekafofa yeo ke be ke e rata.
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go thala seswantšho sa gago o apere jesi ya boleta, ya sekafofa.
- 5 Hlaloša mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le le lengwe,** bjalo ka: **Ke be ke na le jesi ya boleta, ya sekafofa. Ke be ke e rata ka gobane e be e le boleta ebile e le borutho.**
- 6 Phumula mohlala mo letlapeng. Hlaloša gore se e be e le fela mohlala, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišiša mantšu ao a tlwaelegilego a diaparo le barutwana.
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: borutho, boleta, kganya, ya mebalabala, ya go dula gabotse, jesi, sekhipa.
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke sefe seaparo seo se go patago ka leka la gore o godile? Naa ke eng seo o bego o se rata ka yona?
- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala.**
- 5 Laela barutwana gore ba sokologe gomme ba bolele go ahlaahla dikakanyo tša bona le wa mphato
- 6 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša ka seaparo sa bona
- 7 Ba swanetše gore: ke be ke na le... / ke be ke e rata ka lebaka la gore...
- 8 Hlalosetša barutwana gore ba tla thala le go ngwala dikakanyo tša bona!

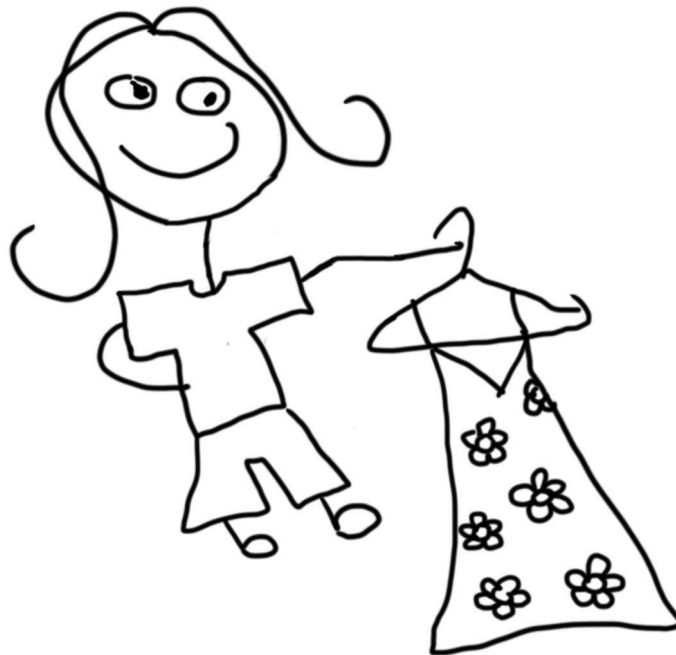
GO NGWALA

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše di kopana**.
- 3 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša barutwana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA O BOLELE

- 1 Ge gona le metsotso e 2 go iša go 3 e setšego, laela barutwana gore ba beye diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

*Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.*

Ke ile ka ba le roko ye pinki.
Ke be ke e rata ka gobane e be e nd le
mdšobd ebile e le e botse

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 3**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 5 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /bj/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /bj/?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **mabjang, bjoko, bjetše**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **bjala, bjoko, bjetše, mabjang**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša thutomedumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

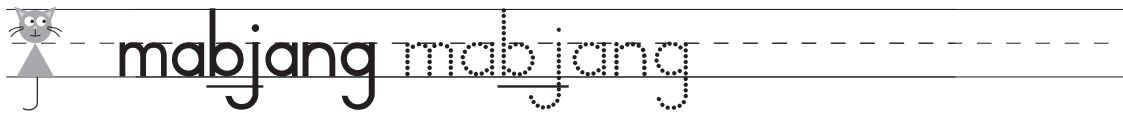
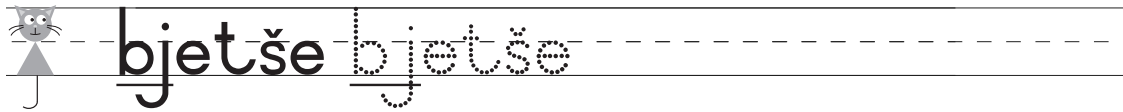
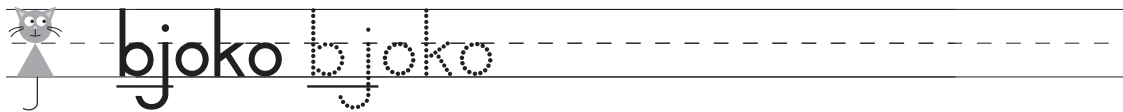
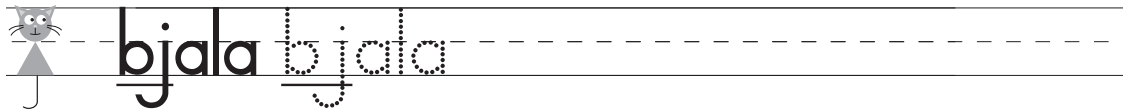
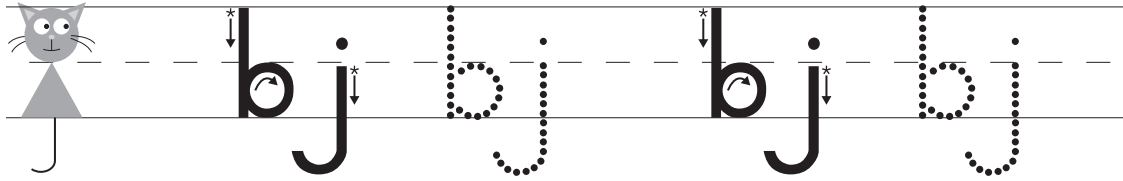
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maletere/mantšu/mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **bj**
- 2 Laetša go ngwala dithlaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o leatše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maletere mo letlapeng.

- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO HLAMA PONOKAKANYO

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p><u>Baki ye ke ya ka!</u></p> <p>Matshepo o tsogile mesong ya Mokilbelo a thothomela. 'Eish! Ke marega bjale!' a nagana. 'Ke tla hwetša monyetla wa go apara baki ya ka ya mmamoratwa!'</p> <p>Matshepo o ile a myemyela ge a nagana ka ga baki ya gagwe e botse. E be e le e serolwana ya go ba le matšoba a mapinki le a makhwibidu gohle. E be e na le dikonopi tše kgolo tša mmala wa purapura. E be e le borutho e le sekafofa bokagare ba yona.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya Matshepo a robotše mpeteng, a myemyela ge a nagana ka baki ya gagwe e botse!</p>
<p>Matshepo o ile a tšoga mpeteng. A apara pokathe ya gagwe. A apara hempe le jesi. A apara masokisi le dieta. A apara mongatse wa sekafofa.</p>	<p>Ke kgona go hlama ponokakanyo ya Matshepo a lebelela dilo ka moka ka khapotong, a nyaka baki ya gagwe!</p>
<p>Ke moka, a ya khapotong yeo mmagwe a beago dibaki tša marega. Baki ya gagwe ya mmamoratwa e be se gona!</p> <p>'Mma!' Matshepo a bitša. 'Baki ya ka e kae?' Eupša gwa hlokega karabo.</p>	
<p>Matshepo o ile a tšwela ka ntle. Bjang bja lehlwa bo be bo pšhatlega ka fase ga maoto a gagwe.</p> <p>'Mma!' Matshepo a bitša. 'Baki ya ka e kae?' Eupša gwa hlokega karabo.</p>	<p>Ke kgona go hlama ponokakanyo ya Matshepo a sepela gohle ka ntle, a thothomela la go feta, ka lebaka la gore ga a na baki!</p>
<p>Matshepo a bula lebati la go tsena ka moraleng. 'Mma!' Matshepo a seba 'baki ya ka e kae?' Eupša gwa hlokega karabo.</p>	
<p>'Mohlomongwe Mma o na le Mmago Tsiki,' Matshepo a nagana. Eupša pele a fihla ntlong ya Mmago Tsiki, a bona moratho wa gagwe Felleng a kitima ka ntle. Felleng o be a apere baki e botse e serolane ya go ba le matšoba a mapinki le a makhubedu, le dikonopi tše kgolo tša mmala wa purapura. 'Hei! Ke baki ya ka yeo!' Matshepo a nagana.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya go makala, le go bofelwa morago ga ge Matshepo a bona Felleng a apere baki ya gagwe e botse!</p>
<p>Matshepo o be a kwa go tonya. O be a sa nyake go lwa le moratho wa gagwe ka ntle mo go tonyago. O ile a kitimela ka gae. 'Felleng ke lehodu! Ke akanya gore ekaba o nkutsweditše eng se sengwe,' Matshepo a nagana, a befetšwe.</p>	

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>O ile a ya ka phapošing ya go robala gomme a bula laiki ya Felleng ya ka godimo. Matshepo a ile a hwetša roko ya gagwe ya kgale ya methalo metalamorogo le bokhwibidu. 'Hei!' Gwa nagana Matshepo, 'ke roko ya ka yela!' O ile a e tšea ka laiking a e apara. E be e mo tiiša kudu!</p> <p>Matshepo o ile a bula laiki ya bobedi. O ile a hwetša ya gagwe e pinki. 'Hei!' gwa nagana Matshepo, 'ke jesi ya ka ye!' O ile a e ntšha ka laiking gomme a e apara. E be e le e kopana kudu!</p>	<p>Ke kgona go hlama ponokakanyo Matshepo a ntšha seaparo se sengwe le se sengwe ka laiking. Ke hlama ponokakanyo ya gagwe a befelwa kudu ge a hwetša seaparo ge a hwetsa karolwana engwe le engwe ya seaparo.</p>
<p>O ile a bula laiki ya boraro. O ile a hwetša borokgo bja gagwe bjo botalalerata. 'Hei!' gwa nagana Matshepo, 'bjo ke borokgo ba ka!' O ile a bo ntšha ka laiking a bo apara. Bo be bo mo tiiša kudu! O be a sa kgone go bo konopela.</p>	
<p>Matshepo o ile a go bula laiki ya ka fase eupša a se kgone koba ka lebaka la diaparo tša go mo tiiša. Gomme ka sebaka seo, mmagwe o ile a tsena ka phapošing ya go robala. Mmagwe o ile a thoma go sega. 'Matshepo, o dira eng ka gare ga diaparo tšeo tša kgale?' mmagwe a botšiša. 'Tšeo ga di sa go lekana!'</p>	<p>Ke kgona go hlama ponokakanyo diaparo tše dinnyane, tša go mo tiiša di lebega bošaedi ge Matshepo a di aperere!</p>
<p>'Felleng o utswitše diaparo tša ka ka moka!' Matshepo a realo, 'le yona baki ya ka ya mmamoratwa!'</p> <p>'Mmalo Matshepo,' mmagwe a fetola, 'Ke hlageleditše tšona! O a gola!' mmagwe Matshepo a bula khapoto gomme a ntšha mokotla wa plastiki. A o neela Matshepo.</p>	<p>Ke kgona go hlama ponokakanyo Matshepo a lebeletše diaparo ka moka a lemoga gore Felleng ga se lehodu – ba mo hlageleditše diaparo tša Matshepo ka gore ga di sa mo lekana!</p>
<p>Matshepo o ile a bula mokotlana a ntšha baki e mpsha-mpsha. E be e le talamorogo e na le dinaledi tše serolane le mmala wa purapura. E be e na le dikonopi tše kgolo tše khubedu. E be e le borutho e le sekafofa ka gare. E be e le baki e botsebotse eo Matshepo a kilego a e bona! O ile a e apara. E ile ya mo lekana gabotse.</p>	<p>Ke kgona go hlama ponokakanyo ya Matshepo a kganyoga baki ya gagwe e mpsha. E mo lekana gabotse go phala tšela tša bošilo tše dinnyane go yena ka moka!</p>
<p>Mesong e latelago, Matshepo o ile a aparela go ya kerekeng. O ile a apara baki ya gagwe e mpsha-mpsha a tšwela ka ntle. Felleng o ile a mo lebelela. 'Ke nyaka baki eo!' Felleng a realo, 'yeo ke baki e botsebotse e nkilego ka e bona!'</p> <p>Matshepo o ile a akaretša moratho wa gagwe. 'O se swenyege, Felleng. Ka tšatši le lengwe e tla be e le baki ya gago!'</p>	

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše di kgonegago
Naa baki ya Matshepo e be e le e bjang?	<ul style="list-style-type: none"> E be e le e serolane e na le matšoba a mapinki le a makhwibidu mo gohle. E be e na le dikonopi tše kgolo tša mmala wa purapura.
Naa baki ya Matshepo e mpsha e be e le bjang?	E be e le talamorogo e na le dinaledi tše serolwana le mmala wa purapura.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago
Ke ka lebaka la eng Matshepo a ile a bitša moratho wa gagwe 'lehodu'?	<ul style="list-style-type: none"> Ke ka lebaka la gore moratho wa gagwe o be a apere baki ya gagwe ta kgale. Ke ka lebaka la gore o be a sa lemoge gore mmagwe o hlageleditše Felleng baki yeo. Ke ka lebaka la gore o be a nagana gore Felleng o utswitše baki ya gagwe ya mmamoratwa. Ke ka lebaka la gore o be a sa lemoge gore baki bjale e be e le e nnyane go yena! Ke ka lebaka la gore o be a sa tsebe gore mmagwe o mo reketše baki e mpsha.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 3**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa,Dira,Swara o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - sekafofa
 - lekana
 - saese
 - pata

Morumokwano goba koša	Ditiro
Ka moka re a ikgolela	<i>Laetša go gola ka letsogo</i>
Ke moka ra iphetogela	<i>Laetša ka letsogo iša seatla ka mo le ka moka go bontšha phetotogo</i>
Diaparo tšeo ke di aperego ke le yo monyenyane.	<i>Swara diaparo</i>
Ge nka go botša o tla re ke nonwane.	<i>Šupa ka monwana wa go šupa.</i>
Ka moka re a ikgolela ra iphetogela	<i>Laetša go gola ka letsogo le go fetoga ka go fetola seatla</i>

BOKGONI BA GO ANEGA (BEKE YA PELE YA TABAKGOLO)

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Botša barutwana go nagana ka kanegelo ya go tsamaišana le diswantšho.
- 4 Efa barutwana motsotso goba e mebedi go nagana ka dikakanyo tša bona.
- 5 Sa go latela, morutwana o mongwe le o mongwe mo sehlopheng o swanetše go hwetša sebaka go abelana ka tsela yeo a bonago kanegelo ka gona.
- 6 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše go ba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 7 Gopotša barutwana go theeletšana gabotse ge ba laodišetšana dikanegelo.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: **/hw/**
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le **/hw/**?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **mahwibi, hwibidu, hwibila**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **hwile, hwibidu, hwibila, mahwibi**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o le gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša medumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

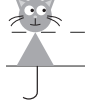
Mongwalo:

Metsotso e 15

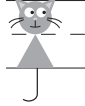
Ngwala leleterere / mantšu / mafoko

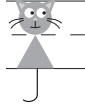
- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **hw**
- 2 Laetša go ngwala dithlaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maleterere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebagantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

 h w h w h w h w

 hwile hwile

 hwibidu hwibidu

 hwibila hwibila

 mahwibi mahwibi

 Katse e hwile ka mahwibi.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go Ngwala:

Metsotso e 30.

Beakanya Le Go Rulaganya

SEHLOGO: Ngwala ka nako yeo o be o pata ke se sengwe sa diaparo tša gago

MOŠOMO: Thala seswantšho gomme o tlaleletše ka mafoko.

FREIMI YA GO NGWALA:

Ke be ke nale...

Ke be ke e rata ka lebaka la gore...

Nako yeo ke godilego ka e feta.....

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla tlaleletša lefoko go mošomo wo ba o ngwadilego ka Mošupologo.
- 2 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla ngwala ka seo se diragetšego nakong yeo ba godilego ba feta seaparo se sengwe sa bona.
- 3 Balela barutwana freimi e ntshwa ya go ngwala.
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 5 Botša barutwana kakanyo ya gago ya sethalwa sa gago, bjalo ka: Nako yeo ke godilego ka feta jesi ya ka, bomma ba hlagaleditše motswala. Ke ile ka kwa ke swabile ka gore ga e sa llekana.
- 6 Šomiša **tšhupetšo** go tlatša dintlha go seo o se thadilego: bommago ba efa motswala wa gago jesi.
- 7 Hlaloša mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le lengwe**, bjalo ka: Nako ye ke fetilego seaparo sa ka ke ikwele ke swabile.
- 8 Phumula mohlala wa gago mo letlapeng. Hlalosa gore se ke mohlala fela, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišiša mantšu ka go feta seaparo le barutwana.
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: nnyane, pata, lekana, hlagaletša, bj bj.
- 3 Botšiša barutwana: Naa go diragetšeng nakong yeo o feta seaparo se sengwe sa gago?
- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala.**
- 5 Laela barutwana gore ba sokologe gomme ba bolele le go ahlaahla dikakanyo tša bona le wa mphato
- 6 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša gore go diragetseng nakong yeo ba fetilego diaparo tša bona.

- 7 Ba swanetše gore: Nako yeo ke fetilego seaparo...
- 8 Hlaloša gore barutwana bjale ba tla thala le go ngwala dikakanyo tša bona!

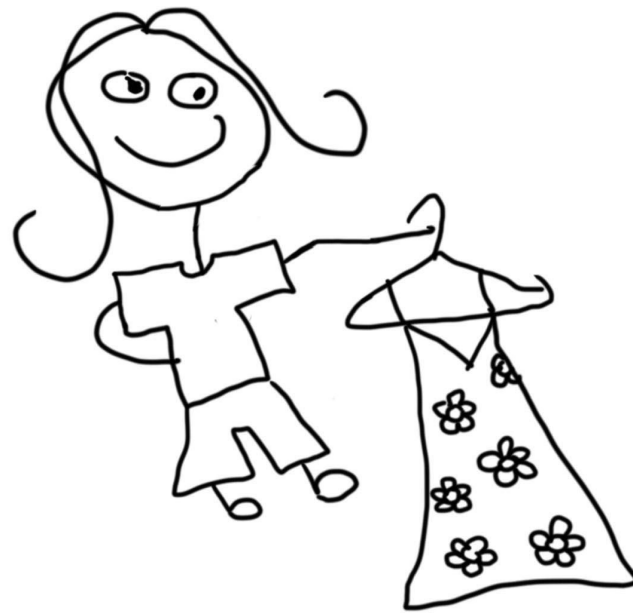
GO NGWALA

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše dinnyane**.
- 3 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša bana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

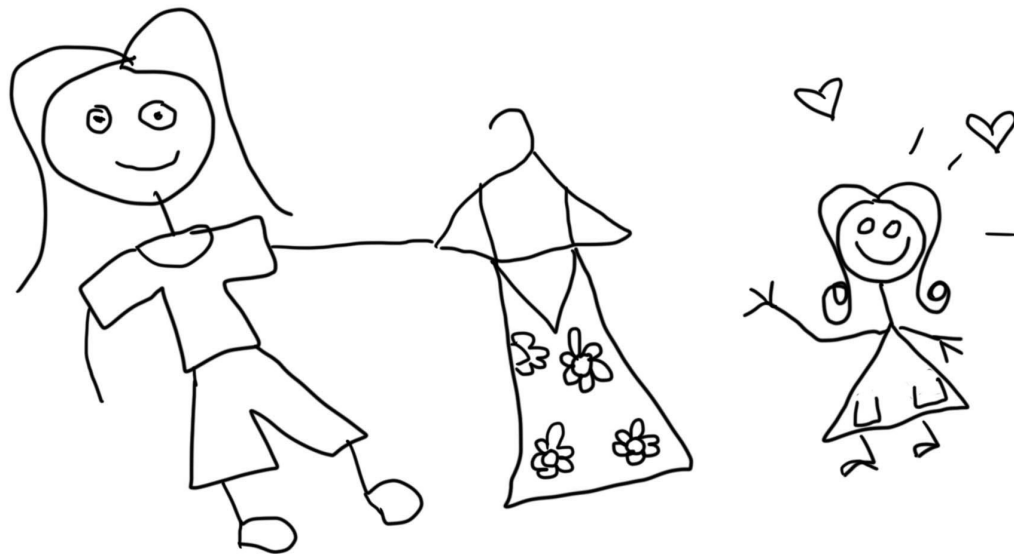
SOKOLOGA GOMME O BOLELE

- 1 Ge go setše metsotso e 2 go iša go e 3, laela barutwana go bea diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe gomme ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

*Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.*

Ke ile ka ba le roko ye pinki.
Ke be ke e rata ka gobane e be e na le
matšoba ebile e le e botse

Ge ke thoma go feta roko ya ka ke e file
mordho wa ka. Le yend o be a e rata!

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 3**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Kgaogantšha Le Go Kopanya

KE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu go thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **bjala**
- 3 Kgaogantšha lentšu go ba modumo ka botee go ba modumo o ikemetšego ka nnoši: /**bj/-/a/-/l/-/a/**
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: **/bj/**
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: **/a/**
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: **/l/**
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: **/a/**
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **bjala**
- 9 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: **/bja/-/la/ = bjala**
- 10 Boeletša se ka lentšu la go tšwa thutong ya Laboraro: **hwile**

RE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **bjoko**
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? **/bj/**
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa bobedi wa lentšu? **/o/**
- 5 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa boraro wa lentšu? **/k/**
- 6 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mafelelowa lentšu? **/o/**
- 7 Kgopela barutwana go kgaogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: **/bj/-/o/-/k/-/o/**
- 8 Ngwala lentšu: **bjoko**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo ya lentšu mmogo le wena: **/bjo/-/ko/ = bjoko**
- 10 Boeletša se ka lentšu la morago la thuto ya Laboraro: **hwibidu**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana: Go Bala Lekgetlo La Bobedi

Metsotso e 15

MAANO A GO BALA: GO HLAMA PONOKAKANYO

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p><u>Baki ye ke ya ka!</u></p> <p>Matshepo o tsogile mesong ya Mokilbelo a thothomela. 'Eish! Ke marega bjale!' a nagana. 'Ke tla hwetša monyetla wa go apara baki ya ka ya mmamoratwa!'</p> <p>Matshepo o ile a myemyela ge a nagana ka ga baki ya gagwe e botse. E be e le e serolwana ya go ba le matšoba a mapinki le a makhwibidu gohle. E be e na le dikonopi tše kgolo tša mmala wa purapura. E be e le borutho e le sekafofa bokagare ba yona.</p>	
<p>Matshepo o ile a tšoga mpeteng. A apara pokathe ya gagwe. A apara hempe le jesi. A apara masokisi le dieta. A apara mongatse wa sekafofa.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya Matshepo a bonala a tshwenyegile ge a lebelela ka khapotong gomme a sa hwetše baki ya gagwe ya mmamoratwa!</p>
<p>Ke moka, a ya khapotong yeo mmagwe a beago dibaki tša marega. Baki ya gagwe ya mmamoratwa e be se gona!</p> <p>'Mma!' Matshepo a bitša. 'Baki ya ka e kae?' Eupša gwa hlokega karabo.</p>	
<p>Matshepo o ile a tšwela ka ntle. Bjang bja lehlwa bo be bo pšhatlega ka fase ga maoto a gagwe.</p> <p>'Mma!' Matshepo a bitša. 'Baki ya ka e kae?' Eupša gwa hlokega karabo.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya Matshepo a tshwenyega go feta ge a nagana ka ga baki ya gagwe ya go timela!</p>
<p>Matshepo a bula lebatlala la go tsena ka moraleng. 'Mma!' Matshepo a seba 'baki ya ka e kae?' Eupša gwa hlokega karabo.</p>	
<p>'Mohlomongwe Mma o na le Mmago Tsiki,' Matshepo a nagana. Eupša pele a fihla ntlong ya Mmago Tsiki, a bona moratho wa gagwe Felleng a kitima ka ntle. Felleng o be a apere baki e botse e serolane ya go ba le matšoba a mapinki le a makhubedu, le dikonopi tše kgolo tša mmala wa purapura. 'Hei! Ke baki ya ka yeo!' Matshepo a nagana.</p>	<p>Matshepo o swanetše go ba a tloga a befetšwe gore a bitše moratho wa gagwe lehodu! Matshepo o swanetše go ba a hlama ponokakanyo ya go apola moratho wa gagwe baki, eupša a tšea sephetho sa go se dire bjalo.</p>
<p>Matshepo o be a kwa go tonya. O be a sa nyake go lwa le moratho wa gagwe ka ntle mo go tonyago. O ile a kitimela ka gae. 'Felleng ke lehodu! Ke akanya gore ekaba o nkutsweditše eng se sengwe,' Matshepo a nagana, a befetšwe.</p>	

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>O ile a ya ka phapošing ya go robala gomme a bula laiki ya Felleng ya ka godimo. Matshepo a ile a hwetša roko ya gagwe ya kgale ya methalo metalamorogo le bokhwibidu. 'Hei!' Gwa nagana Matshepo, 'ke roko ya ka yela!' O ile a e tšea ka laiking a e apara. E be e mo tiiša kudu!</p> <p>Matshepo o ile a bula laiki ya bobedi. O ile a hwetša ya gagwe e pinki. 'Hei!' gwa nagana Matshepo, 'ke jesi ya ka ye!' O ile a e ntšha ka laiking gomme a e apara. E be e le e kopana kudu!</p>	<p>Ke kgona go hlama ponokakanyo ya Matshepo a apara seaparo setee ka setee. Go swanetše go ba go le boima go di apara, ka gore di a mo tiiša e bile ke tše dinnyane!</p>
<p>O ile a bula laiki ya boraro. O ile a hwetša borokgo bja gagwe bjo botalalerata. 'Hei!' gwa nagana Matshepo, 'bjo ke borokgo ba ka!' O ile a bo ntšha ka laiking a bo apara. Bo be bo mo tiiša kudu! O be a sa kgone go bo konopela.</p>	
<p>Matshepo o ile a go bula laiki ya ka fase eupša a se kgone koba ka lebaka la diaparo tša go mo tiiša. Gomme ka sebaka seo, mmagwe o ile a tsena ka phapošing ya go robala. Mmagwe o ile a thoma go sega. 'Matshepo, o dira eng ka gare ga diaparo tšeo tša kgale?' mmagwe a botšiša. 'Tšeo ga di sa go lekana!'</p>	<p>Ke kgona go hlama ponokakanyo ya mmago Matshepo a hwile ka disego ge a bona Matshepo ka gare ga diaparo tsa go mo tiiša! O be a segišwa ke gore Matshepo ga a kgone le go šikinyega!</p>
<p>'Felleng o utswitše diaparo tša ka ka moka!' Matshepo a realo, 'le yona baki ya ka ya mmamoratwa!'</p> <p>'Mmalo Matshepo,' mmagwe a fetola, 'Ke hlageleditše tšona! O a gola!' mmagwe Matshepo a bula khapoto gomme a ntšha mokotla wa plastiki. A o neela Matshepo.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya Matshepo a lebege a swabile ge a lemoga phošo ye a e dirilego.</p>
<p>Matshepo o ile a bula mokotlana a ntšha baki e mpsha-mpsha. E be e le talamorogo e na le dinaledi tše serolane le mmala wa purapura. E be e na le dikonopi tše kgolo tše khubedu. E be e le borutho e le sekafofa ka gare. E be e le baki e botsebotse eo Matshepo a kilego a e bona! O ile a e apara. E ile ya mo lekana gabotse.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya Matshepo a itshega ge a leka go apola diaparo ka moka tše dinnyane!</p>
<p>Mesong e latelago, Matshepo o ile a aparela go ya kerekeng. O ile a apara baki ya gagwe e mpsha-mpsha a tšwela ka ntle. Felleng o ile a mo lebelela. 'Ke nyaka baki eo!' Felleng a realo, 'yeo ke baki e botsebotse e nkilego ka e bona!'</p> <p>Matshepo o ile a akaretša moratho wa gagwe. 'O se swenyege, Felleng. Ka tšatši le lengwe e tla be e le baki ya gago!'</p>	<p>Matshepo o lemoga gore diaparo ka moka tša gagwe di tlo mo pata gomme di tla hlagaletšwa Felleng ka letšatši le lengwe. Ke nagana gore o kgona go hlama ponokakanyo ya gagwe a gotše, gomme baki e mpsha e fetogile e nnyane kudu! E swanetše goba e le lebaka la gore a botše Felleng gore baki e tla ba ya gagwe ka letšatši le lengwe!</p>

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Naa Matshepo o hweditše eng ka laiking ya Felleng?	O hweditše roko ba gagwe ya methalo e talamorogo le bokhwibidu, jesi e pinki, borokgo bjo botalalerata.
Naa go diregile eng ge mmago Matshepo a bona a apere diaparo tša gagwe tša kgale?	O ile a hwa ka disego.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Ke ka lebaka le eng Matshepo a boditše moratho gore tšatši le lengwe baki e mpsha e tla be e le ya gagwe?	<ul style="list-style-type: none"> Ke ka lebaka la gore o lemoga gore Felleng o tšere diaparo tša gagwe tše dinnyane ka moka. Ke ka lebaka la gore o lemoga gore mmagwe o hlageletša Felleng diaparo tša gagwe tša kgale. Ke ka lebaka la gore o lemoga gore o a gola, gomme diaparo tša gagwe e tlo ba tše nnyane ka letšatši le lengwe. Ke ka lebaka la gore o tseba gore ka letšatši le lengwe le yona baki e mpsha e tlo ba e nnyane.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 3**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

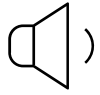
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa,Dira,Swara o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - feta
 - phamola
 - hlakahlakana

Morumokwano goba koša	Ditiro
Ka moka re a ikgolela	<i>Laetša go gola ka letsogo</i>
Ke moka ra iphetogela	<i>Laetša ka letsogo iša seatla ka mo le ka moka go bontšha phetotogo</i>
Diaparo tšeo ke di aperego ke le yo monyenyane.	<i>Swara diaparo</i>
Ge nka go botša o tla re ke nonwane.	<i>Šupa ka monwana wa go šupa.</i>
Ka moka re a ikgolela ra iphetogela	<i>Laetša go gola ka letsogo le go fetoga ka go fetola seatla</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong...
Re kgona go kamaka gore Matshepo o godile ka lebaka la gore...
Kanegelo ye e kgokagana le tabakgolo 'Re a gola ebile re a fetoga' ka lebaka la gore...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo engwe le nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Go Lemoga Ka Fao Medumo E Kwagalago Ka Gona Le Thutomedumo:

Metsotso e 15

Go Hwetša Mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro.

bj	hw	l
a	o	k
i	e	m
b	d	u

BEKE 3

LAETŠA

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: /bj/ le /hw/
- 2 Lebeledišiša medumo kamoka le ditwakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditwakanywa moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka: /hw/-/i/-/l/-/e/ = **hwile**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – e sego fela / **bj/ goba /hw/**
- 6 Bontšha barutwana go dira lentšu le lengwe, bjalo ka: /l/-/e/-/m/-/a/ = **lema**

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale sehlogo: **bj, hw**
- 2 Laela barutwana ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore mantšu a, a bopiwa bjang (le amangwe): **bjala, bjoko, hwile, hwibidu, hwibila, mahwibi, lema, dula, koba, mooki, mookola**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO HLAMA PONOKAKANYO

ŠUPETŠA SENGWALWA

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo ditafoleng tša bona, ka dipuku tša bona tša go ngwala goba letlakala le leswa, diphensele le dikrayone.
- 2 **Dira tšhupetšo** ya go laetša gore o hlama ponokakanyo o šupetše selo se sengwe go tšwa sengwaleweng, bjalo ka: Ke gopola gore Matshepo o be a befetšwe. O beditše kgaetšedi ya gagwe a re ke lehodu a apere baki ya gagwe ya kgale!
- 3 Thala seswantšho sa gago mo letlapeng sa Matshepo a nyaka baki, a lebega a befetšwe
- 4 Sa go latela, botša barutwana gore o ile go hlama ponokakanyo ka selo se sengwe go tšwa sengwaleng.
- 5 Kgopela barutwana go tswalela mahlo gomme ba thekge ditho. Ba balele sengwalwa gape.
- 6 Kgopela barutwana gore ba bule mahlo, a bona gomme ba thale selo se tee seo ba hlamilego ponokakanyo ka sona go tšwa sengwalweng.
- 7 La mafelelo, kgopela barutwana go **sokologa le go bolela**, gomme ba abelane dithalwa tša bona le wa mphato.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 3**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikokwanarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikokwanarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tshepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, beakers, globes, atoms), mathematics (calculators, rulers, compasses, triangles), arts (pencils, paint palettes, brushes), and general education (books, graduation caps, lightbulbs, speech bubbles).

Mphato 1

KOTARA 4

Beke

4

TABAKGOLO:

Re a gola ebile

re a fetoga

Go Lokiša Phaphoši:

- 1 Ge beke e thoma, kgonthișiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea nakong le go tlatša diphaphathi tša go laetša, mabota a tabakgolo le ditafola.
- 3 Bjale, lokiša mantšu a di papetlakgadima le a tšhupetšo ya tabakgolo ao o a hlokago.
- 4 Tlatša dilo mo leboteng la tabakgolo le tafoleng ye e tla bago le maatla kgogedi go barutwana, mohlala: seswantšho sa gago ge o sa le o monnnyane, goba kgopela barutwana gore ba tle le diswantšho tša bona ge e sa le bana.
- 5 Dira dinyakișišo go marangrang a teknolotši(inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: nyakișiša gore re gola bjang le go fetoga ge ntše nako e gatela pele.
- 6 Kgonthișiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di phuthilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthișiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku di ka lenaneo.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana 1: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 68, A re lebaleng le Letlakala la 69, A re direng

Mošongwana 2 DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 70 - 71, A re ngwaleng

Mošongwana 3: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 72 – 73, A re ngwaleng.

Mošongwana 4: Thala seswantšho sa selo seo se fetogilego ka wena.

Mošupologo

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

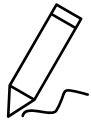
BOELETŠA TABAKGOLO: GO HWETŠA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa pele sa puku e kgolo ya dikanegelo: Wayde o dira khari
- 2 Botša barutwana gore re tšwela pele ka tabakgolo ya rena: Re a gola le go fetoga
- 3 Thala sediko le leina la tabakgolo mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Dikakanyo tša go swana di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo:
 - a Naa Matshepo o gotše bjang goba o fetogile bjang?
 - b Naa ke dilo dife tše dingwe tšeo di fetogilego ka wena?
 - c Naa ke dilo tše dingwe di fetogilego ka sekolo sa gago goba mo tikologong ya geno?
 - d Naa o ikwa bjang ge selo se fetoga?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - khari
 - ditswaki
 - motswako

Morumokwano goba koša	Ditiro
Ka moka re a ikgolela	<i>Laetša go gola ka letsogo</i>
Ke moka ra iphetogela	<i>Laetša ka letsogo iša seatla ka mo le ka moka go bontšha phetotogo</i>
Diaparo tšeo ke di aperego ke le yo monyenyane.	<i>Swara diaparo</i>
Ge nka go botša o tla re ke nonwane.	<i>Šupa ka monwana wa go šupa.</i>
Ka moka re a ikgolela ra iphetogela	<i>Laetša go gola ka letsogo le go fetoga ka go fetola seatla</i>

Mongwalo

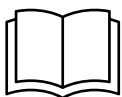
Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a bjala
 - b bjoko
 - c bjetše
 - d mabjang
 - e hwile
 - f hwibidu
 - g hwibila
 - h mahwibi
- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe dikryone gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ngwala medumo le mantšu gabotse mo letlapeng
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letšatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba nyakago thušo.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: Wayde o dira khari
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore b.nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagaša tlotlontšu e mpsha mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka gatee, o sa eme.

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Rulaganya Le Dikakanywa

SEHLOGO: Ngwala ka nako yeo o fetotšego kgopolo ya gago ka selo.

MOŠOMO: Thala seswantšho gomme o tlatše sešupo. Se e tla ba karolo ya puku ya phaphoši ya sekhutlwana sa go bala.

FREIMI YA GO NGWALA:

Ke be ke nagana gore...

Eupša ka ...

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla ngwala ka nako ba fetotšego seo ba se naganago ka selo lehlaka (kakanyo tsa bona!)
- 2 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala**.
- 3 Botša barutwana kakanyo ya sethalwa sa gago, bjalo ka Ke be ke sa rate go kitima. Eupša ka kitima makga a mmalwa le kgaetšedi, ka elelwa gore gabotse ke rata go kitima. Ke ile ka fetola kakanyo ya ka ka go kitima.
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go thala seswantšho sa gago o kitima.
- 5 Hlalosa mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le le lengwe**, bjalo ka: ke be ke nagana gore ga ke rate go kitima. Eupša ke ile ka leka go kitima gomme ka fetola mogopolo.
- 6 Phumula mohlala mo letlapeng. Hlalosa gore se e be e le fela mohlala, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišiša tše dingwe tša dikakanyo tša go fapafapana le barutwana
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: merogo, raloka kgwele, go apea, go hlapa meno a ka, bj bj.
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke eng selo seo o se fetotšego mogopolo wa gago ka sona?
- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala**.
- 5 Laela barutwana gore ba sokologe ba bolele go ahlaahla dikakanyo tša bona le o mongwe wa mphato.
- 6 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša ka talente ya bona ye e kgethegilego
- 7 Ba swanetše gore: : Ke be ke nagana gore... / Eupša ke...
- 8 Hlalosa gore barutwana ba tla thala le go ngwala dikakanyo tša bona!

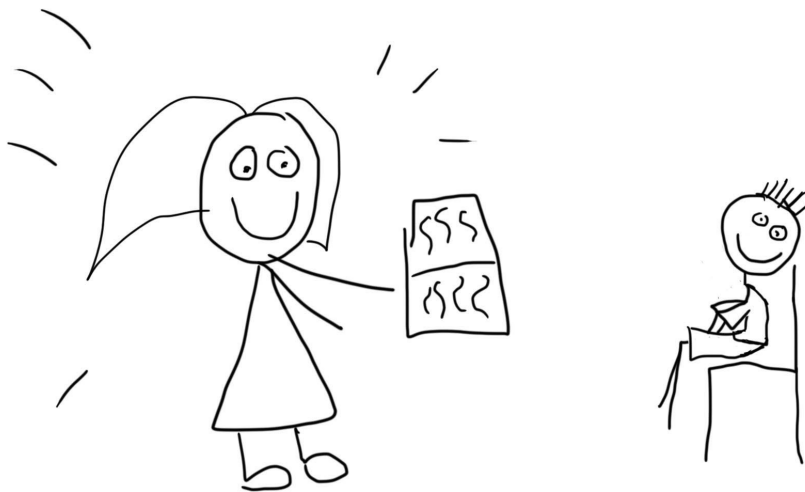
GO NGWALA

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše di kopana**.
- 3 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša barutwana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA O BOLELE

- 1 Ge gona le metsotso e 2 go iša go 3 e setšego, laela barutwana gore ba beye diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

*Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka Tabakgolo.*

Ke be ke ehlwa ke ngana gore go balwa go d tend.
Go hlehla morutši wa ka d re balwa puke ya go
kgahliša ka phaphošing.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 4**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /fs/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /fs/?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **lefsika, lefsielo**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **lefsielo, mafsielo, lefsika**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša thutomedumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

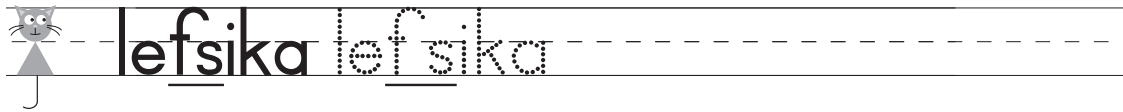
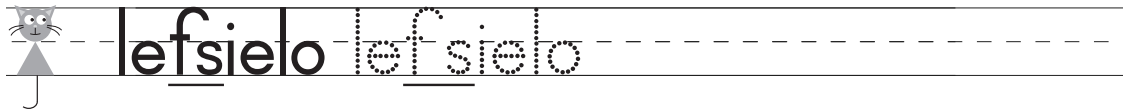
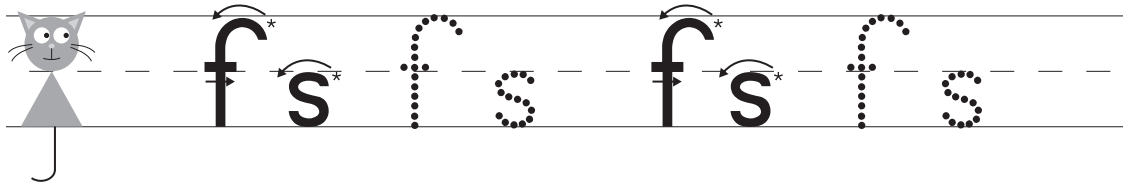
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maletere/mantšu/mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **fs**
- 2 Laetša go ngwala dithlaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o leatše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maletere mo letlapeng.

- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: KE A AKANYA / GO DIRA DIKGOKAGANO

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Wayde o apeya kheri</p> <p>Wayde o be hloile ditamati ka mešogofela. 'Nka se tsoge ke jele ditamati!' o ile a goeletša ge mmagwe a ntšha thini ya ditamati mo rakeng a e lokela ka karikaneng ya go reka.</p>	<p>Ke akanya gore naa ditamati di tla ba bohlokwa kanegelong ye?</p>
<p>'Naa o ka rata go nthuša go apeya kheri?' mmago Wayde a botšiša ge a pakolla direkarekane. 'Eng! Ke rata kheri!' Wayde a araba. E be e le mathomo a thuša mmagwe go apeya kheri.</p>	<p>Ke akanya gore naa ke ditswaki dife ka gare ga kheri? Wayde o tla tseba ditswaki tše ge a gare a thuša mmagwe!</p>
<p>'La mathomo, re swanetše go gadika dipeu tša go oma ka moka ka gare ga pane,' mmago Wayde a hlalosa. 'Dinoko ke tšona tše di dirago gore kheri e be le leno! Bala diphotlwa tše tša khadamone tše hlano,' a laela Wayde.</p> <p>Wayde o ile a tšea diphotlwa tše hlano tša khadamone ka setšhelong gomme a di bea mo khaontareng. Mmagwe o ile a di kgatla gomme a di tsenya ka paneng ya go fiša, mmogo le khorienda le dipeu tša khumini. Monkgo o mbose o ile wa tlala ka moraleng.</p>	<p>Wayde o lebega a thabile! Ke kgona go hlama kgokaganyo! Ge ke sa le yo monnyane, ke be ke rata go thuša tate go apea.</p>
<p>Mmago Wayde o ile a bea dipeu tša go bešwa ka gare ga motara gomme a dumelela Wayde go šomiša mose go šila dinoko gore e be puere.</p>	
<p>Go latela, mmago Wayde o ile a tšhela oli ka paneng ya go gadikela. Ge oli e thoma go budula e bela, o ile a bea diripa tša kgogo ka gare ga oli.</p> <p>'Naa o ka ngohlelakgemere?' a botšiša, a nea Wayde segohlo le seripa sa kgemere ya go hlaboša. Wayde o ile a gohla mola mmagwe yena a rema konofolo le dieie.</p> <p>Ka pela, kgogo e be e butšwitše. Letlalo le be le lebega e gwametšenyana e bile e tsothwa. Mala a Wayde a ile a thoma go lla. Mmago Wayde o ile a bea diripa tša kgogo mo dikotlelong. 'Re tla bea tše ka gare ga kheri mafelelong,' a hlalosa.</p>	<p>Mala a ka a lla ge ke swere ke tlala gomme ke nkgelela sengwe se se bose – fela bjalo ka Wayde!</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Sa go latela, mmago Wayde o ile a lokela eiye le konofolo ka paneng ya go fiša. O ile a dumelela Wayde go šomiša leho le letelele go hlakatšha eiye le konofolo. Ka morago ga metsotso e mmalwa, o ile a hlakantšha dinoko, kgemere le meetse ka paneng. Phaphoši e ile ya nka ga monate le go feta. Molomo wa Wayde o ile wa thoma go phophiša ditete.</p>	<p>Ke kgona go hlama kgokaganyo go se gape! Molomo wa ka o tšwa ditete ge ke swere ke tlala gomme ke tseba gore ke kgauswi le go ja – fela bjalo ka Wayde!</p>
<p>Mmago Wayde o ile a hlatlola pane mo setofong gomme a gogolela motswako wa dinoko ka gare ga motšhene wa go tswaka. Ke moka a dumelela Wayde a kgotla konopi ya motšhene go fihla go eba le hlama e koto ka gare.</p> <p>Mmago Wayde o ile a bušetša kgogo ka gare ga pane. Gomme a tšhela motswako wa go tšwa motšheneng wa go tswaka. 'Ke swere ke tlala bjang!' Wayde a realo, a latswa melomo ya gagwe. 'Ke fela pelo ya go ja kheri ya rena e bose!'</p>	
<p>Sa go latela mmago Wayde o ile a bula thini ya ditamati. 'Ke ya eng yeo?' Wayde a botšiša. 'Ke hloile ditamati! Re ka se lokele ditamati ka khering!' Wayde a hemelana.</p> <p>Mmago Wayde o ile a thoma go sega. 'Wayde, o dutše o rata kheri ka mehla – gomme kheri e phela e na le ditamati ka gare,' a realo. Wayde o ile a bogela ka letšhogo ge a tšhela ditamati ka paneng.</p>	<p>Ke gopola gore kanegelo ye e thomile ka ditamati! Ke akantše ge eba ditamati di be di tla ba bohlokwa kanegelong, bjale ke a bona gore di bohlokwa!</p>
<p>Mafelelong, mmago Wayde a bula thini ya maswi a khokhonate. 'O nyaka go tšhela se ka gare?' a botšiša. Wayde o ile a tšhela maswi a khokhonate gabotse ka hlokomelo. O ile a bogela ge seela sa maswi a mašweu se khupetša ditamati.</p> <p>'Ga go makatše ge ke ile ka se tsebe – ga di swane le ditamati ge di le ka khering!' a nagana.</p> <p>Mmago Wayde o ile a bea sekhurumelo godimo ga pane gomme a fokotša go fiša. 'E swanetše go bela sebakanyana. Ke tla go bitša ge e lokile,' a realo.</p>	<p>Ke akanya gore naa Wayde o tla ja kheri bjale a tseba gore e na le ditamati?</p>
<p>Ge Wayde a dira mošomo wa gae, mala a gagwe a be a lla gomme molomo wa gagwe o tšwa ditete. 'Eupša kheri e na le ditamati ka gare! Ke tla kgona bjang go e ja? Ke hloile ditamati!' Wayde a nagana, a na le thulano.</p>	<p>Wayde o na le thulano ka gore o hloile ditamati eupša o rata kheri. Ke akanya gore o tlo dira eng?</p>
<p>'Wayde, etla o leke kheri!' mmagwe a bitša mafelelong, a mo fa sebjana. Wayde a e leka a se na phišego. Eupša ge kheri e fihla lelemeng la gagwe, mahlo a gagwe a thoma go phadima. E be e le bose kudu. 'Mohlomongwe ga ke a hloya ditamati ka nnete,' Wayde a realo, ge a ngwatha gape.</p>	<p>Ke akanya ge eba Wayde o tla fetola monagano ka go ja ditamati bjale ka gore o tseba gore ke setswaki ka khering – sejo se a se ratago!</p>

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše di kgonegago
Naa ke eng seo Wayde a rileng o se hloile mo mathomong a kanegelo?	Wayde o rile o hloile ditamati.
Naa ke setswaki se Wayde a se tšhetšego ka paneng morago ga ditamati?	O tšhetše maswi a khokhonate ka gare ga pane.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago
Naa Wayde o fetogile bjang mo kanegelong?	<ul style="list-style-type: none"> • O be a nagana gore o hloile ditamati eupša mafelelong a lemoga gore ga di mpe gakaalo. • O rile a ka se tsoge a jele ditamati, eupša bjale o ile a ja kheri ya go ba le tšona. • O be a ka se je kheri, eupša bjale a tšea sephetho sa go e ja. • O fetotše monagano ka ditamati.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 4**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

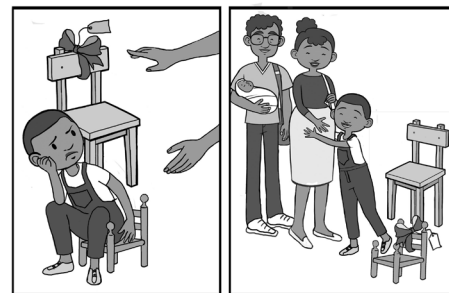
- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Dira, Swara o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya Tabakgolo.
 - duma
 - tshela
 - gohla
 - kgabela

Morumokwano goba koša	Ditiro
Ka moka re a ikgolela	<i>Laetša go gola ka letsogo</i>
Ke moka ra iphetogela	<i>Laetša ka letsogo iša seatla ka mo le ka moka go bontšha phetotogo</i>
Diaparo tšeo ke di aperego ke le yo monyenyane.	<i>Swara diaparo</i>
Ge nka go botša o tla re ke nonwane.	<i>Šupa ka monwana wa go šupa.</i>
Ka moka re a ikgolela ra iphetogela	<i>Laetša go gola ka letsogo le go fetoga ka go fetola seatla</i>

BEKE 4

BOKGONI BA GO ANEGA

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Gopotša barutwana gore beke ya go feta, ba ihlametše dikanegelo ka diswantšho.
- 4 Beke ye, barutwana ba swanetše go šoma mmogo e le sehlopha go tšea sephetho ka mabapi le kanegelo ya sehlopha.
- 5 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše goba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 6 Tanya šedi ya barutwana.
- 7 Kgopela sehlopha se 1 go iša go tše 2 go abelana ka kanegelo ya sehlopha sa bona.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /**my**/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /**my**/?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **myemyelo, myemyela**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **myemyela, myemyetše, myemyelo**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o le gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša medumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

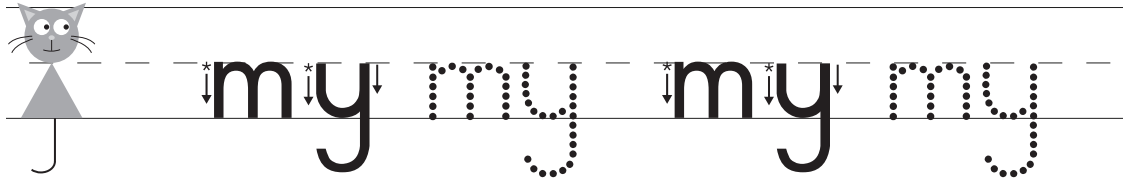

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere / mantšu / mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **my**
- 2 Laetša go ngwala dithlaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maletere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebagantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Rulaganya Le Dikakanywa

SEHLOGO: Ngwala ka nako yeo o fetotšego mogopolo wa gago ka selo se sengwe.

MOŠOMO: Thala seswantšho gomme o tlaleletše sešupo. Se e tla ba karolo ya puku ya phaphoši ya sekhutlwaneng sa go bala.

FREIMI YA GO NGWALA:

Ke be ke nagana gore...

Eupša ke ...

Go bohlokwa go fetola megopolo wa rena gore...

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla tlaleletša lefoko mo go mošomo wo ba o ngwadilego ka Mošupologo.
- 2 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla thala gore ke ka lebaka la eng go le bohlokwa go kgona go fetola megopolo le dikakanyo tša rena.
- 3 Balela barutwana freimi ya go ngwala e ntshwa.
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 5 Botša barutwana kakanyo ya gago ya sethalwa sa gago, bjalo ka: Ke nagana go bohlokwa go kgona go fetola megopolo ya rena ka lebaka la gore ge re le batho, re a fetoga ge nako e le gare gatela pela. Ge e le gore ga re fetole megopolo ya rena, re tla palelwa ke go hwetša dilo tše diswa tšeo re di ratago!
- 6 Šomiša **tšhupetšo** go tlaleletša dintlha mo mošomong wo re o thadilego, bjalo ka: sefahlego sa gago o kitima o dutše o myemyela.
- 7 Hlalosa mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le lengwe,** bjalo ka: **Go bohlokwa go fetola megopolo ya rena gore** re ithute dilo tše di swa tšeo re di ratago.
- 8 Phumula mohlala wa gago mo letlapeng. Hlalosa gore se ke mohlala fela, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Botšiša barutwana: Ke ka lebaka la eng go le bohlokwa go kgona go fetola kgopolo ya gago?
- 2 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala.**
- 3 Laela barutwana go sokologa le go sokologa gomme ba abelane dikakaknyo tša bona le o mongwe wa mphato.
- 4 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša gore ke ka lebaka la eng go le bohlokwa.
- 5 Ba swanetše gore: ke nagana gore go bohlokwa go fetola dikakanyo tša rena gore...
- 6 Hlalosa gore barutwana ka se sebaka ba tla thala le go ngwala dikakanyo tša bona!

GO NGWALA

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše dinnyane.**
- 3 Kgopela barutwana go go botsa ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša bana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohletša barutwana.

SOKOLOGA GOMME O BOLELE

- 1 Ge go setše metsotso e 2 go iša go e 3, laela barutwana go bea diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe gomme ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka Tabakgolo.

Ke be ke ehlwa ke nagana gore go bald go d tend.
Go fihlela morutši wa ka d re balela puku ya go
kgahliša ka phaphošing.

Go bohlokwa go fetola dikgopolo gore re
kgone go ithuta dilo tše di swa.

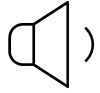
Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 4**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena..
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Kgaogantšha Le Go Kopanya

KE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu go thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **lefsika**
- 3 Kgaogantšha lentšu go ba modumo ka botee go ba modumo o ikemetšego ka nnoši: /l/-/e/-/fs/-/i/-/k/-/a/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /l/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /e/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /fs/
- 7 Bitša modumo wa bone wa lentšu: /i/
- 8 Bitša modumo wa bohloano wa lentšu: /k/
- 9 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /a/
- 10 Ngwala lentšu mo letlapeng: **lefsika**
- 11 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: /le/-/fsi/-/ka/ = **lefsika**
- 12 Boeletša se ka lentšu la go tšwa thutong ya Laboraro: **myemyela**

RE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **lefsielo**
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? /l/
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa bobedi wa lentšu? /e/
- 5 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa boraro wa lentšu? /fs/
- 6 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa bone wa lentšu? /ie/
- 7 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa bohloano wa lentšu? /l/
- 8 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mafelelowa lentšu? /o/
- 9 Kgotšela barutwana go kgaogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /l/-/e/-/fs/-/ie/-/l/-/o/
- 10 Ngwala lentšu: **lefsielo**
- 11 Laela barutwana go kopanya medumo ya lentšu mmogo le wena: /le/-/fsie/-/lo/ = **lefsielo**
- 12 Boeletša se ka lentšu la morago la thuto ya Laboraro: **myemyelo**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Bobedi

MAANO A GO BALA: KE A AKANYA; DIRA DIKGOKAGANO

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Wayde o apeya kheri</p> <p>Wayde o be hloile ditamati ka mešogofela. 'Nka se tsoge ke jele ditamati!' o ile a goeletša ge mmagwe a ntšha thini ya ditamati mo rakeng a e lokela ka karikaneng ya go reka.</p>	<p>Ke gopola gore ditamati ke karolo ya bohlokwa kanegelong ye! Kanegelo ye e ka ga Wayne ge a fetola mogopolo wa gagwe ka ga ditamati.</p>
<p>'Naa o ka rata go nthuša go apeya kheri?' mmago Wayde a botšiša ge a pakolla direkarekane. 'Eng! Ke rata kheri!' Wayde a araba. E be e le mathomo a thuša mmagwe go apeya kheri.</p>	<p>Ke akanya ge aba mmago Wayde o mo kgopetše go thuša gore a bone ditswaki tša kheri? O be a tla bona gore ditamati le tšona ke setswaki ka khering ye a e ratago!</p>
<p>'La mathomo, re swanetše go gadika dipeu tša go oma ka moka ka gare ga pane,' mmago Wayde a hlalosa. 'Dinoko ke tšona tše di dirago gore kheri e be le leno! Bala diphotlwa tše tša khadamone tše hlano,' a laela Wayde.</p> <p>Wayde o ile a tšea diphotlwa tše hlano tša khadamone ka setšhelong gomme a di bea mo khaontareng. Mmagwe o ile a di kgatla gomme a di tsenya ka paneng ya go fiša, mmogo le khorienda le dipeu tša khumini. Monkgo o mbose o ile wa tlala ka moraleng.</p>	
<p>Mmago Wayde o ile a bea dipeu tša go bešwa ka gare ga motara gomme a dumelela Wayde go šomiša mose go šila dinoko gore e be puere.</p>	
<p>Go latela, mmago Wayde o ile a tšhela oli ka paneng ya go gadikela. Ge oli e thoma go budula e bela, o ile a bea diripa tša kgogo ka gare ga oli.</p> <p>'Naa o ka ngohlelakgemere?' a botšiša, a nea Wayde segohlo le seripa sa kgemere ya go hlaboša. Wayde o ile a gohla mola mmagwe yena a rema konofolo le dieie.</p>	<p>Ke gopola gore Wayde o thuša ka ditswaki ka moka tša kheri, e bile o fela pelo ya go e ja! O be a santše a sa tsebe gore mafelelong ditamati di tla tsena ka paneng!</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Ka pela, kgogo e be e butšwitše. Letlalo le be le lebega e gwametšenyana e bile e tsothwa. Mala a Wayde a ile a thoma go lla. Mmago Wayde o ile a bea diripa tša kgogo mo dikotlelong. 'Re tla bea tše ka gare ga kheri mafelelong,' a hlalosa.</p>	
<p>Sa go latela, mmago Wayde o ile a lokela eiye le konofolo ka paneng ya go fiša. O ile a dumelela Wayde go šomiša leho le letelele go hlakatšha eiye le konofolo. Ka morago ga metsotso e mmalwa, o ile a hlakantšha dinoko, kgemere le meetse ka paneng. Phaphoši e ile ya nkgga ga monate le go feta. Molomo wa Wayde o ile wa thoma go phophiša ditete.</p>	
<p>Mmago Wayde o ile a hlatlola pane mo setofong gomme a gogolela motswako wa dinoko ka gare ga motšhene wa go tswaka. Ke moka a dumelela Wayde a kgotla konopi ya motšhene go fihla go eba le hlama e koto ka gare.</p> <p>Mmago Wayde o ile a bušetša kgogo ka gare ga pane. Gomme a tšhela motswako wa go tšwa motšheneng wa go tswaka. 'Ke swere ke tlala bjang!' Wayde a realo, a latswa melomo ya gagwe. 'Ke fela pelo ya go ja kheri ya rena e bose!'</p>	<p>Ke akanya ge eba ditamati ke setswaki sa mafelelo ka khering, goba ge eba mmago Wayde a ile a emela go di noka mafelelong?</p>
<p>Sa go latela mmago Wayde o ile a bula thini ya ditamati. 'Ke ya eng yeo?' Wayde a botšiša. 'Ke hloile ditamati! Re ka se lokele ditamati ka khering!' Wayde a hemelana.</p> <p>Mmago Wayde o ile a thoma go sega. 'Wayde, o dutše o rata kheri ka mehla – gomme kheri e phela e na le ditamati ka gare,' a realo. Wayde o ile a bogela ka letšhogo ge a tšhela ditamati ka paneng.</p>	<p>Ke akanya gore ke ka lebaka la eng mmago Wayde a sega phetogo ya Wayde go ditamati? Mohlomongwe ke ka gore o tseba gore go be go fela go na le ditamati ka gare ga kheri, eupša Wayde ke gona bjale a lemoga!</p>
<p>Mafelelong, mmago Wayde a bula thini ya maswi a khokhonate. 'O nyaka go tšhela se ka gare?' a botšiša. Wayde o ile a tšhela maswi a khokhonate gabotse ka hlokomelo. O ile a bogela ge seela sa maswi a mašweu se khupetša ditamati.</p> <p>'Ga go makatše ge ke ile ka se tsebe – ga di swane le ditamati ge di le ka khering!' a nagana.</p> <p>Mmago Wayde o ile a bea sekhurumelo godimo ga pane gomme a fokotša go fiša. 'E swanetše go bela sebakanyana. Ke tla go bitša ge e lokile,' a realo.</p>	<p>Mmalo! Wayde o lemoga gore maswi a khokhonate a uta ditamati – ka gore e di fetola mmala o mongwe thwii! Ke akanya ge eba go na le ditamati ka dijong tše dingwe tše Wayde a di ratago?</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Ge Wayde a dira mošomo wa gae, mala a gagwe a be a lla gomme molomo wa gagwe o tšwa ditete. 'Eupša kheri e na le ditamati ka gare! Ke tla kgona bjang go e ja? Ke hloile ditamati! Wayde a nagana, a na le thulano.</p>	<p>Ke kgokaganya le se! Ge ke sa le o monnyane, ke be ke nagana gore ke hloile dieie. Ke moka, ke ile ka hwetša gore mma o be a tsena dieie tša go gadikwa ka gare ga stšhuu sa ka sa mmamoratwa. Ke be ke na le thulano ya gore naa ke tšwele pele go ja stšhuu – ka gore ke be ke ipotša gore ke hloile dieie!</p>
<p>'Wayde, etla o leke kheri!' mmagwe a bitša mafelelong, a mo fa sebjana. Wayde a e leka a se na phišego. Eupša ge kheri e fihla lelemeng la gagwe, mahlo a gagwe a thoma go phadima. E be e le bose kudu. 'Mohlomongwe ga ke a hloya ditamati ka nnete,' Wayde a realo, ge a ngwatha gape.</p>	<p>Ke kgokaganya le se! Ke tšere sephetho sa go ja stšhuu ka gore se be se latswega gabotse. Ke lemogile gore mohlomongwe mogopolo wa ka dieie o fetogile. Ke lemogile gore go lokile go fetola monagano ka dieie.</p>

Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
<p>Naa Wayde o ile a fetola monagano wa gagwe ka eng?</p>	<p>O fetotše monagano wa gagwe ka go ja ditamati.</p>
<p>Naa o ka dira kgokaganyo? Ke neng mo o kilego wa fetola monagano wa gago ka selo se se sengwe – fela bjalo ka Wayde?</p>	<p><i>Ke fetotše monagano bjalo ka Wayde ge ke...</i></p>
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
<p>Ke ka lebaka la eng mmago Wayde a ile a mo kgopela go mo thuša go apea kheri?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mohlomongwe ka lebaka la gore o be a nyaka thušo ya go apea. • Mohlomongwe ka lebaka la gore o be a nyaka Wayde a tseba ditswaki tša kheri. • Mohlomongwe ka lebaka la gore Wayde o rata go ja kheri, ka fao o be a nyaka a tseba go e apea. • Mohlomongwe ka lebaka la gore o be a nagana gore Wayde o tla fetola monagano ka ditamati ge a tseba gore di gona ka khering ye a e ratago. • Mohlomongwe o be a nagana gore go tla segiša ge Wayde a lemoga gore ditamati ke setswaki ka gare ga se sengwe sa dijo tša gagwe tša mmamoratwa - le ge a hloile go di ja!

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 4**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Swaya treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go diriwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

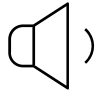
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Dira, Swara o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - bela
 - fetola mogopolo
 - kakanyo

Morumokwano goba koša	Ditiro
Ka moka re a ikgolela	<i>Laetša go gola ka letsogo</i>
Ke moka ra iphetogela	<i>Laetša ka letsogo iša seatla ka mo le ka moka go bontšha phetotogo</i>
Diaparo tšeo ke di aperego ke le yo monyenyane.	<i>Swara diaparo</i>
Ge nka go botša o tla re ke nonwane.	<i>Šupa ka monwana wa go šupa.</i>
Ka moka re a ikgolela ra iphetogela	<i>Laetša go gola ka letsogo le go fetoga ka go fetola seatla</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong...
Ke kgona go dira kgokano le Wayde ge a...
Kanegelo ye e kgokagana le tabakgolo 'Re a gola le go fetoga' ka gobane...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Go Lemoga Ka Fao Medumo E Kwagalago Ka Gona Le Thutomedumo:

Metsotso e 15

Go Hwetša Mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro.

fs	my	e
a	l	o
i	m	k
t	š	h

LAETŠA

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: /fs/ le /my/
- 2 Lebeledišiša medumo kamoka le ditwakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditwakanywa moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka:
/my/-/e/-/my/-/e/-/l/-/a/ = **myemyela**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – e sego fela /
fs/ **goba** /my/
- 6 Bontšha barutwana go dira lentšu le lengwe, bjalo ka: /l/-/e/-/m/-/a/ = **lema**

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale sehlogo: **fs, my**
- 2 Laela barutwana ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore mantšu a, a bopiwa bjang (le amangwe): **lefsielo, mafsielo, lefsika, myemyela, myemyetše, myemyelo, lema, šala, kala, hlaka, tlala, thotha**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA/ DIRA DITEKANYETŠO

KAKARETŠO YA BOMOLOMO YA KANEGELO

- 1 Hlalosetša barutwana gore le tla bolela ka selo seo ba sa se ratago ka mo kanegelong: Wayde o dira khari
- 2 Ba tla bolela gape ka dikgokagano yeo ba e dirago le *Wayde o dira khari*.
- 3 Šomiša tšhupetšo go laetša barutwana gore ba fa bjang kakaretšo ya lefoko goba mafoko a 2 **ka selo se sengwe seo ba se ratago le kgokagano**, bjalo ka: **Ke ratile nako ye** Wayde a rata khari mafelelong. Ke kgona go kgokagana le kanegelo, ka gobane ke fetotše mogopolo ka dijo tšeo ke di ratago!
- 4 Emiša diswantšho go tšwa pukung e kgolo ya dikanegelo. Laela barutwana go lebelela diswantšho gomme ba nagane ka seo se diragetšego.
- 5 Laela barutwana go nagana ka **seo ba sego ba se rata** mo kanegelong, gomme o dire **dikgokagano le** kanegelo ya *Wayde o dira khari*.
- 6 Kgopela barutwana 2-3 **go abelana** ka dikokwanakanyo tša bona le phaphoši. **Thuša** go hlama mafoko ao a feleletšego.
- 7 Hlalosa gomme o phošolle diphošo tšeo di tšwelelelago gantši tša barutwana.
- 8 Laela barutwana go **sokologa ba bolele** gomme ba abelane ka ditaodišo **tša bona** tša ditiragalo tša kanegelo le wa mphato (*Ga ba swanela go gopola seo morutiši a se boletšego. Se e swanetše go ba dikokwanakanyo tša barutwana!*)

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 4**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go diriwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikokwanarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikokwanarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tshepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, beakers, atoms, globes), mathematics (calculators, rulers, compasses, triangles), arts (pencils, paint palettes, brushes), and general education (books, graduation caps, lightbulbs, speech bubbles).

Mphato 1

KOTARA 4

Beke

5

TABAKGOLO:

**Histori ya rena
ye e phelang**

Go Lokiša Phaphoši:

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea PHAPHATI YA GO BONTŠHA ya gago nakong, ka go tloša dilo tše o sa hlwela o di šomiša, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ge o fetša, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tše o di nyakago.
- 4 Hwetša le go beakanya dilo tša tabakgolo ya lebota le tafola yeo e ka bago le maatlakgogedi mo barutwaneng, mohlala: lenaneo la ditiragalo tša histori, dinepe ka moo lefase le be le le ka gona kgale kgale.
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: nyakišiša bonnete ba dintlha tša maatlakgogedi ka histori.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di phuthilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku di ka lenaneo.
- 8 O ka fetola mola le mola dihlopha tša gago tša go bala ge go hlokagala.
- 9 Beakantšha mešongwana ya kelo ya semmušo le kelo yeo e sego ya semmušo ya beke.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o gare o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 74 – 75, A re ngwaleng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 76,, A re baleng.

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 77 – 78, A re direng

Mošongwana wa 4: Thala seswantšho sa ba lelapa la gago

Mošupologo

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

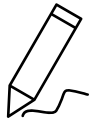
HLAGIŠA TABAKGOLO: GO HWETŠA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA.

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa pele/bobedi sa puku e kgolo ya dikanegelo: Kanegelo ya rakgolo wa ka
- 2 Botša barutwana gore re thoma tabakgolo, e bitšwa: Histori ya rena ye e phelang
- 3 Thala sediko le leina la tabakgolo mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Dikakanyo tša go swana di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohloletšo:
 - a Naa histori ke eng?
 - b Naa ke eng se o se tsebago ka histori ya lapa leno?
 - c Naa ke eng seo o se tsebago ka histori ya Afrika Borwa?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - histori
 - kgale
 - nankhono

Morumokwano goba koša	Ditiro
Ge o tseba ditiragalo tša kgale tša geno,phaphatha	<i>Phaphatha gabedi</i>
Ge o tseba ditiragalo tša kgale tša geno,phaphatha	<i>Phaphatha gabedi</i>
Ge o tseba ditiragalo tša geno tša kgale	-
Go ka se be le sepipimpi sepipa melomo	<i>Bea menwana molomong</i>
Ge o tsena ditiragalo tša kgale tša geno	<i>Phaphatha gabedi</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a lefsielo
 - b mafsielo
 - c lefsika
 - d myemyela
 - e myemyetše
 - f myemyelo
- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe dikryone gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ngwala medumo le mantšu gabotse mo letlapeng
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letšatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba nyakago thušo.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO TEKATLHALOGANYO: PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong ya: Kanegelo ya rakgolo wa ka
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e ntshwa mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka gatee, o sa eme.

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Beakanya Le Go Rulaganya

SEHLOGO: Ngwala ka histori ya lapa la geno.

MOŠOMO: Thala seswantšho gomme o ngwale lenaneo le sehlogo.

FREIMI YA GO NGWALA:

1 ...

2 ...

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla ngwala ka **selo se sengwe seo ba se tsebago ka histori ya leloko la ga bo bona.**
- 2 Balela barutwana freimi ya go ngwala.
- 3 Šupetša barutwana **sehlogo** (*Dilo tše ke di tsebago ka histori ya lapa la gešo*). Hlalosa gore sehlogo se re botša gore naa lenaneo le ka eng.
- 4 Hlalosa gore lehono re tla dira **lenaneo**. Se se ra gore o tla kgetha dilo tše pedi tše re di tsebago ka histori ya balapa lešo gomme ka di ngwala fase.
- 5 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala**.
- 6 Botša barutwana dikakanyo tše dingwe tše o nago natso go tlaleletša frame ya go ngwala, bjalo ka: ke a tseba gore ba lapa leso ba hudugile East London ba ya Johannesburg. Ke tseba gore rakgolo o tšwa Botswana.
- 7 Šomiša **tšhupetšo** go thala seswantšho sa gago, o nagana ka engwe le engwe ya dilo tše o di tsebago o šomiša go **budula ya mogopolo**.
- 8 Hlalosa mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa go emelela lentšu le lengwe le le lengwe.**
- 9 Šomiša **tšhupetšo** go feleletša selo sa mathomo mo lenaneong: **Ba lelapa lešo ba hudugile East London.**
- 10 Šomiša **tšhupetšo** go feleletša selo sa bobedi mo lenaneong: **Rakgolo wa ka o tšwa Botswana.**
- 11 **Bolela mantšu ka go nanya bjalo ka khudu gomme o ngwale medumo yeo o e tsebago.**
- 12 **Šomiša dithušathuto**, bjalo ka mantšu a go šomišwa kgafetšakgafetša le mantšu a tabakgolo le tlotlontšu.
- 13 Phumula mohlala mo letlapeng. Hlaloša gore se e be e le fela mohlala, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišiša mantšu ka histori ya lelapa le barutwana.
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: thotha, phela, bolela, apea, eja, dumela bj bj.
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke eng seo se o tseba ka histori ya lapa leno?
- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala**.
- 5 **Laela barutwana go sokologa le go bolela go ahlaahla dikakanyo le ba mphato wa mphato**.
- 6 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go botša ka seaparo se se swa.
- 7 Ba swanetše gore: Ke a tseba gore ...
- 8 Hlaloša gore barutwana ba tla thala seswantšho gomme ba ngwale dikakanyo tša bona!

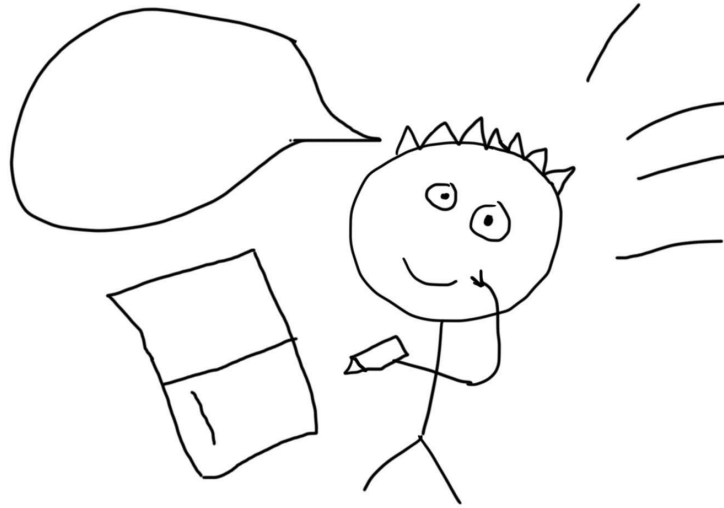
GO NGWALA

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše di kopana**.
- 3 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša barutwana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA O BOLELE

- 1 Ge gona le metsotso e 2 go iša go 3 e setšego, laela barutwana gore ba beye diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

*Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.*

Dilo tše ke di tsebdgo ka setlogo sa lapa lešo:

1. Koko le rakgolo ba tšwa Hebron.

2. Lapa lešo le tšwa morafeng wa Batswana.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 5**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /tw/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /tw/?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **retwa, twaa, matwetwe**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **betwa, gatwa, retwa, matwetwe, twaa**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša thutomedumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

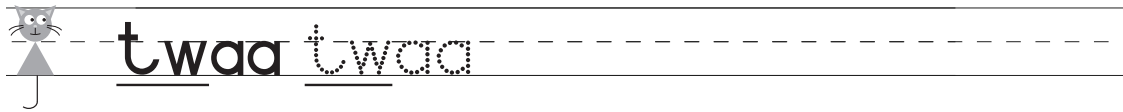
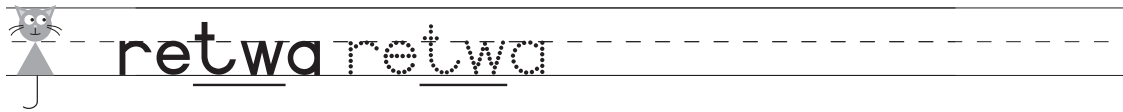
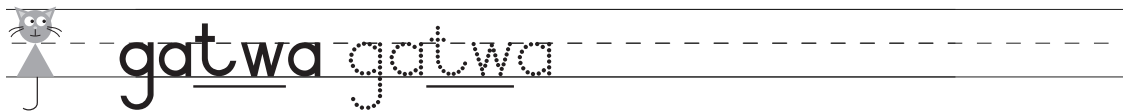
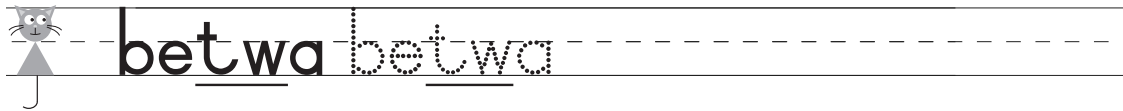
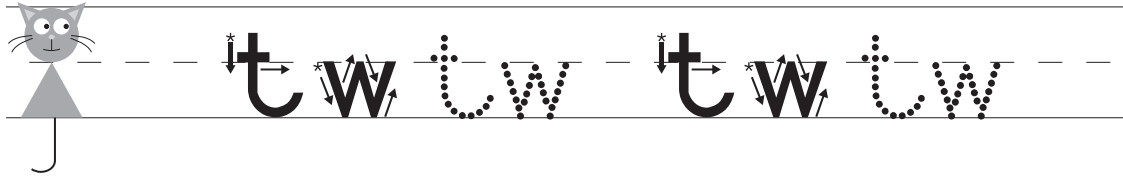
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maleterere/mantšu/mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **tw**
- 2 Laetša go ngwala dithlaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o leatše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maleterere mo letlapeng.

- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO FETLEKOLLA SENGWALWA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Kanegelo ya rakgolo wa ka</p> <p>Leina la ka ke Aziz. Ke dula mo Cape Flats, motsana wa madulo a ka thokonyana ga Cape Town. Eupša balelapa la ka ga se nke ba dule moo. Rakgolo wa ka o kile a mpotša kanegelo ya mokgwa wo balapa la gešo ba feletšego ba dula mo.</p> <p>Ge rakgolo wa ka e sa le o monnyane, o be a dula lefelong le lennyane le bitšwago District Six, mo gare ga Cape Town. District Six ke lefelo leo ka nako e nngwe batho ba merafe e fapanego, ditumelo le ditšo ba bego ba dula mmogo.</p> <p>Eupša, mmušo wa kgetologanyo o be o sa rate ge batho ba merafe ya go fapana ba dula mmogo. Ba be ba nyaka go arogantšha batho go ya ka merafe. Gape, ka gore District Six e be e le mo gare ga motsemogolo, ba ile ba nagana gore e swanetše go ba ya makgowa fela.</p> <p>Ka 1966, mmušo o ile wa dira District Six lefelo la 'makgowa fela', gomme batho ba bangwe ka moka ba ile ba gapeletšwa go tloga. District Six e nyakile šwalalanywa.</p>	<p>Naa Aziz o dula kae? Mmalol! Ke ithuta gore o dula mo Cape Flats.</p>
	<p>Ke ka lebaka la eng ge rakgolo wa Aziz a ile a hudugela Cape Flats? Mmalol! Ke ithuta gore ba be ba se na kgetho – ba ile ba gapeletšwa go tloga kua District Six.</p>
<p>Rakgolo wa ka o ile a otlolla maoto a ntaetsa mašaledi a District Six. 'Ke nyaka gore o gopole seo se diragetšego mo, gore o tle o kgone go ruta bana ba gago ka letšatši le lengwe. Ga re a swanela go lebala histori ya rena,' a mpotša.</p> <p>Sa pele, rakgolo o o ile a mpontšhitše Mmila wa De Villiers, moo balapa la gagwe ba bego ba dula. 'Rakgolo wa ka e be e le moroki o maemo mo toropong ye! Lebenkele la gagwe la go roka le be le kgomagane le ntlo ya rena, ka fao o be a kgona go šoma nako ye nngwe le ye nngwe – mosegare goba bošego!' a nlaodišetša.</p>	<p>Naa ke eng seo rakgolo wa Aziz o ile a mmontšha eng sa mathomo ge ba otlolla maoto? Ke ithuta gore sa pele, o mmontšhitše mo balapa la gagwe ba kilego ba dula gona.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Re ile ra sepela dipoloko tše mmalwa. 'Bona! Mo ke mo sekolo se ke bego ke tsena go sona ge ke sa le o monnyane se bego se le gona – metsotso fela e mebedi go tšwa gae! Re be re ithuta go bala, dipalo, le tšohle tša setšo sa Islam gona mo. Ke be ke rata sekolo se! Ge re gapeletšwa go thothela Cape Flats, go be go se na sekolo sa Islam – go be go na le sekolo sa BaKritse fela. Ka mehla ke be ke hlolosela ditirelo tša Islam,' a realo, a lebega a nyamile.</p>	<p>Naa ke eng seo bego se swane magareng a sekolo sa rakgoloagwe sa District Six le sa Cape Flats? Thaka banna, ke ithuta gore kua sekolong se swa, o be a sa ithutele ditirelo tša Islam bjalo ka sekolong sa kua District Six.</p>
<p>Ke moka, o ile a mpontšha khutlo eo go kilego gwa ba le lebenkele la go kota meriri leo le bego le bitšwa 'Star Hair Dressing'.</p> <p>'Mo ke moo mma a bego a ntlīša go kota moriri! Mokoti o be a phela a mpha llekere ge ke dula ka go iketla,' a realo a myemyela.</p>	
<p>Re ile ra sepela ra subelela ka mmila. 'Mmila wo o be o bitšwa Mmila wa Hanover,' a realo. 'E be e le mmila o mosese o motelele o na le mehuta ka moka ya mabenkele! Gomme go be go na le trempe ye e bego e putla magareng, go iša batho mo ba bego ba nyaka go ya gona!'</p>	<p>Naa Aziz le rakgoloagwe ba kae ka se sebaka? Ke ithuta gore ba sepela mmileng o bego o bitšwa Mmila Hanover, pele District Six e senywa.</p>
<p>Re ile ra tšwela pele go sepela. 'Mo ke mo balapa lešo ba bego ba etla go rapela gona,' a realo, a šupa moske wa kgale o mobotse. E be e le moske wa mathomo mo District Six!</p>	<p>Naa rakgolo wa Aziz o be a rapela kae? Ke ithuta gore o be a rapela moskeng wa mathomo wa go agiwa mo District Six.</p>
<p>Ke moka, o ile a mpontšha mo go bego go kile gwa ba le sinakok nnyane. 'Mo go be go bitšwa Mmila wa Constitution. Ke be ke na le mogwera wa Lejuda yo a bego a rapela mo le balapa la gagwe,' a hlaloša.</p>	<p>Naa mogwera wa rakgolo wa Aziz o be a rapela kae? Mmallo! Ke ithuta gore mogwera wa gagwe o be a rapela ka sinakokong. Ke ithuta gore o be a na le bagwera ba ditumelo tša go fapana le ya gagwe.</p>
<p>Mafelelong, rakgolo o ile a mpontšha Kereke ya kgale ya Methodist, eo bjale e lego museamo wa District Six. 'Go be go na le dikereke, dimoske, le disinakok mo! Eupša bontšhi ba tšona bo ile ba senywa ge re gapeletšwa go tloga,' a realo, a lebega a nyamile.</p>	<p>Naa ke eng se sentšwego? Thaka banna! Ke ithuta gore dimoske, disinakok le dikereke di ile tša senywa!</p>
<p>Mafelelong a go sepela ga rena, re ile ra dula mmogo morumong wa lepatlelo le legolo la go se be le selo. Ke gopola bana ka moka ba bapala mmogo mmileng. Ke gopola diopedi di itlwaetša dikhutlong tša mebila. Ke gopola makwala a magolo a go pentiwa.</p> <p>E bile ke gopola letšatši leo dilori tša matipatipane di ilego tša tla go senya tšohle,' a realo, a na le dikeledi ka mahlong.</p>	<p>Ke ka lebaka la eng Aziz le rakgoloagwe ba ile ba dula lepatlelong la go se be le selo? Mmallo! Ke nagana gore ke ka lebaka la gore go be go na le dilo tše ntši tseo di sentšwego kua District Six.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Mmušo ga senke wa abela lapa lešo seripa sa naga mo District Six. Ba re file tšhelete sebakeng sa naga. Eupša ga go se se ka bušago motsana woo rakgolo a o tšheetšwego ona ka kgang ka 1966.</p> <p>Rakgolo wa ka o re, re swanetše go šoma gore re se lebale dikgopolo tše. Ke tshepa gore dikgopolo tše di bolela gore go se be le o tee mo Afrika Borwa a gapeletšwago go huduga ka kgang.</p>	
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše di kgonegago
Naa balapa la Aziz ba kile ba dula kae?/	Ba dutše District Six kua Cape Town.
Naa rakgolo wa Aziz o be a hlolosela eng ka motsana wa District Six?	<ul style="list-style-type: none"> • O be a hlolosela ntlo ya gabo mmileng wa De Villiers. • O be a hlolosela lebenkele la rakgoloagwe la go roka. • O be a hlolosela sekolo sa gagwe sa kgale, mo a bego a ithuta ditirelo tša Islam. • O be a hlolosela Mmila wa Hanover. • O be a hlolosela dimoske, disinakok le dikereke. • O be a hlolosela motsana wa gabo wa kgale.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago
Ke ka lebaka la eng balapa la Aziz ba dula Cape Flats bjale?	<ul style="list-style-type: none"> • Ke ka lebaka la gore e be e se makgowa e bile balapa ba ile ba gapeletšwa go tloga kua District Six ka kgang. • Ke ka lebaka la gore District Six e nyakile go swenywa ka moka. • Ke ka lebaka la gore mmušo a senke wa ba bušetša naga ya bona.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 5**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

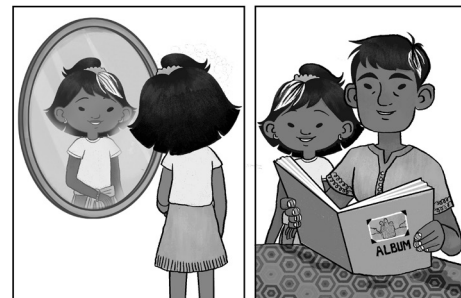
- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Dira, Swara o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya Tlotlontšu ya tabakgolo.
 - Lefelo la go kota
 - trempe
 - moske
 - sinakok

Morumokwano goba koša	Ditiro
Ge o tseba ditiragalo tša kgale tša geno,phaphatha	<i>Phaphatha gabedi</i>
Ge o tseba ditiragalo tša kgale tša geno,phaphatha	<i>Phaphatha gabedi</i>
Ge o tseba ditiragalo tša geno tša kgale	-
Go ka se be le sepipimpi sepipa melomo	<i>Bea menwana molomong</i>
Ge o tsena ditiragalo tša kgale tša geno	<i>Phaphatha gabedi</i>

BEKE 5

BOKGONI BA GO ANEGA (BEKE YA PELE YA TABAKGOLO)

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Botša barutwana go nagana ka kanegelo ya go tsamaišana le diswantšho.
- 4 Efa barutwana motsotso goba e mebedi go nagana ka dikakanyo tša bona.
- 5 Sa go latela, morutwana o mongwe le o mongwe mo sehlopheng o swanetše go hwetša sebaka go abelana ka tsela yeo a bonago kanegelo ka gona.
- 6 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše go ba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 7 Gopotša barutwana go theeletšana gabotse ge ba laodišetšana dikanegelo.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /**oa**/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /**oa**/?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **moaparo, boagi, moahlodi**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **moagi, moaparo, moahlodi, moaparong, boagi**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o le gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša medumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

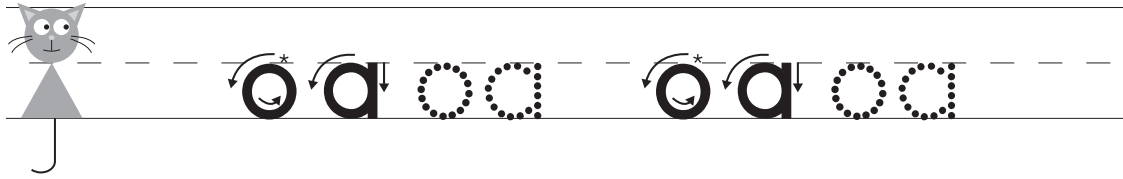

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere / mantšu / mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **oa**
- 2 Laetša go ngwala dithlaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maleterere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebagantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

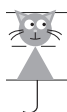

 moagi moagi

 moaparo moaparo

 moahlodi moahlodi

 moaparong moaparong

 boagi boagi

 Moagi o agela moahlodi.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Beakanya Le Go Rulaganya

SEHLOGO: Ngwala ka histori ya lapa la geno.

MOŠOMO: Thala seswantšho gomme o ngwale lenaneo le dihlogo.

FREIMI YA GO NGWALA:

Dilo tše ke di tsebago ka histori ya lapa la gešo:

1 ...

2 ...

Dipotšišo tšeo ke nago le tšona ka histori ya lapa la gešo:

1 ...

2 ...

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla tlaleletša mo mošomong wo ba o ngwadilego ka Mošupologo.
- 2 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla tlaleletša selo se tee mo lenaneong la bona la dimpho go mošomo wo ba o thomilego ka Mosupologo
- 3 Balela barutwana freimi ya go ngwala e ntshwa.
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 5 Botša barutwana kakanyo ya gago ya sethalwa sa gago, bjalo ka: Ke a akanya gore ke ka lebaka la eng rakgolo waka a hudugetše Afrika Borwa.
- 6 Šomiša tšhupetšo go tlaleletša dintlha go sethalwa sa gago, bjalo ka: sa gago, o nagana ka potšišo ye.
- 7 Hlaloša mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le lengwe.**
- 8 Šomiša **tšhupetšo** go feleletša selo sa mathomo mo karolong ya bobedi ya lenaneo: **Ke** ka lebaka la eng rakgolo a hudugile Botswana?
- 9 Šomiša tšhupetšo go feleletša selo sa bobedi mo karolong ya bobedi ya lenaneo: **Ke** akanya gore ke ka lebaka la eng ba lelapa ba hudugile East London?
- 10 **Bolela mantšu ka go nanya bjalo ka khudu gomme o ngwale medumo ye o e tsebago.**
- 11 Phumula mohlala wa gago mo letlapeng. Hlalosa gore se ke mohlala fela, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Botsisa barutwana: Naa ke dipotšišo tše dife tšeo o nago le tšona ka histori ya lapa la geno?
- 2 Laela barutwana **go nagana pele ba ngwala.**
- 3 **Laela barutwana go sokologa ba bolele le go ahlaahla dikakanyo tša bona le wa mphato.**
- 4 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba ba 3 go go botša ka dipotšišo tša bona.
- 5 Ba swanetše gore: Ke nyaka go tseba...
- 6 Hlalosa gore barutwana ka se sebaka ba tla thala le go ngwala dikakanyo tša bona!

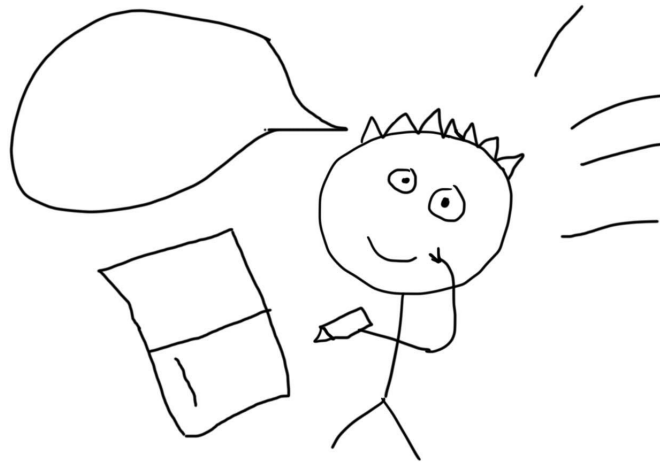
GO NGWALA

- 1 **Efa barutwana dipuku tša bona.** Laela barutwana go hwetša mošomo wa bona wa go ngwala wa ka Mošupologo. Ba tla **tlaleletša** go se!
- 2 Ge barutwana ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše dinnyane.**
- 3 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša bana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA GOMME O BOLELE

- 1 Ge go setše metsotso e 2 go iša go e 3, laela barutwana go bea diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe gomme ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

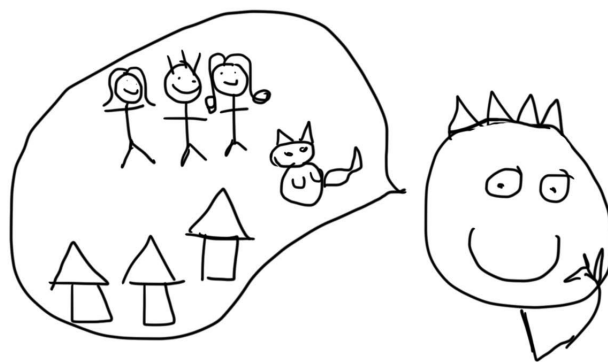
*Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.*

Dilo tše ke di tsebdgo ka setlogo sa lapa lešo:

1. Koko le rakgolo ba tšwa Hebron.

2. Lapa lešo le tšwa morafeng wa Batswana.

DiPotšišo tšeo ken a go le tšona ka setlogo sa
lapa lešo:

1. Koko le rakgolo ba be ba na le dikgetšedi tše
kde?

2. Koko le rakgolo ba tšwa kde?

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 5**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena..
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Kgaogantšha Le Go Kopanya

KE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu go thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **betwa**
- 3 Kgaogantšha lentšu go ba modumo ka botee go ba modumo o ikemetšego ka nnoši: /b/-/e/-/tw/-/a/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /b/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /e/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /tw/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /a/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **betwa**
- 9 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: /be/-/twa/ = **betwa**
- 10 Boeletša se ka lentšu la go tšwa thutong ya Laboraro: **moagi**

RE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **retwa**
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? /r/
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa bobedi wa lentšu? /e/
- 5 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa boraro wa lentšu? /tw/
- 6 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mafelelowa lentšu? /a/
- 7 Kgopela barutwana go kgaogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /r/-/e/-/tw/-/a/
- 8 Ngwala lentšu: **retwa**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo ya lentšu mmogo le wena: /re/-/twa/ = **retwa**
- 10 Boeletša se ka lentšu la morago la thuto ya Laboraro: **boagi**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana: Go Bala Lekgetlo La Bobedi

Metsotso e 15

MAANO A GO BALA: FETLEKA SENGWALWA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p><u>Kanegelo ya rakgolo wa ka</u></p> <p>Leina la ka ke Aziz. Ke dula mo Cape Flats, motsana wa madulo a ka thokonyana ga Cape Town. Eupša balelapa la ka ga se nke ba dule moo. Rakgolo wa ka o kile a mpotša kanegelo ya mokgwa wo balapa la gešo ba feletšego ba dula mo.</p> <p>Ge rakgolo wa ka e sa le o monnyane, o be a dula lefelong le lennyane le bitšwago District Six, mo gare ga Cape Town. District Six ke lefelo leo ka nako e nngwe batho ba merafe e fapanego, ditumelo le ditšo ba bego ba dula mmogo.</p> <p>Eupša, mmušo wa kgetologanyo o be o sa rate ge batho ba merafe ya go fapana ba dula mmogo. Ba be ba nyaka go arogantšha batho go ya ka merafe. Gape, ka gore District Six e be e le mo gare ga motsemogolo, ba ile ba nagana gore e swanetše go ba ya makgowa fela.</p> <p>Ka 1966, mmušo o ile wa dira District Six lefelo la 'makgowa fela', gomme batho ba bangwe ka moka ba ile ba gapeletšwa go tloga. District Six e nyakile šwalalanywa.</p>	<p>Naa rakgolo wa Aziz o be a dula kae pele ba hugela Cape Flats? Ke ithuta gore o be a dula lefelong le bitšwago District Six.</p>
<p>Rakgolo wa ka o ile a otlolla maoto a ntaetsa mašaledi a District Six. 'Ke nyaka gore o gopole seo se diragetšego mo, gore o tle o kgone go ruta bana ba gago ka letšatši le lengwe. Ga re a swanela go lebala histori ya rena,' a mpotša.</p> <p>Sa pele, rakgolo o o ile a mpontšhitše Mmila wa De Villiers, moo balapa la gagwe ba bego ba dula. 'Rakgolo wa ka e be e le moroki o maemo mo toropong ye! Lebenkele la gagwe la go roka le be le kgomagane le ntlo ya rena, ka fao o be a kgona go šoma nako ye nngwe le ye nngwe – mosegare goba bošego!' a nlaodišetša.</p>	<p>Ke ka lebaka la eng rakgolo wa Aziz a ile a otlolla maoto le yena kua District Six? Ke ithuta gore ke ka lebaka la gore o nyaka Aziz a tsebe ka histori ya lapa la bona!</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Re ile ra sepela dipoloko tše mmalwa. 'Bona! Mo ke mo sekolo se ke bego ke tsena go sona ge ke sa le o monnyane se bego se le gona – metsotso fela e mebedi go tšwa gae! Re be re ithuta go bala, dipalo, le tšohle tša setšo sa Islam gona mo. Ke be ke rata sekolo se! Ge re gapeletšwa go thothela Cape Flats, go be go se na sekolo sa Islam – go be go na le sekolo sa BaKritse fela. Ka mehla ke be ke hlolosela ditirelo tša Islam,' a realo, a lebega a nyamile.</p>	<p>Ke ka lebaka la eng rakgolo wa Aziz a be a lebega a nyamile? Mmallo, o nyamiswa ke ge a nagana ka moo sekolo se se swa se bego se sa mo rute ditirelo tša Islam tšeo a bego a di rata!</p>
<p>Ke moka, o ile a mpontšha khutlo eo go kilego gwa ba le lebenkele la go kota meriri leo le bego le bitšwa 'Star Hair Dressing'.</p> <p>'Mo ke moo mma a bego a ntliša go kota moriri! Mokoti o be a phela a mpha llekere ge ke dula ka go iketla,' a realo a myemyela.</p>	
<p>Re ile ra sepela ra subelela ka mmila. 'Mmila wo o be o bitšwa Mmila wa Hanover,' a realo. 'E be e le mmila o mosese o motelele o na le mehuta ka moka ya mabenkele! Gomme go be go na le trempe ye e bego e putla magareng, go iša batho mo ba bego ba nyaka go ya gona!'</p>	<p>Ke ka lebaka la eng rakgolo wa Aziz a be a nyaka go mmontšha dilo tše dintšhi tšeo di bego di se sa le gona? Ke kamaka gore o nyaka gore Aziz a tsebe dilo tšohle tšeo a bego a di rata ka motsana wa gabo wa District Six.</p>
<p>Re ile ra tšwela pele go sepela. 'Mo ke mo balapa lešo ba bego ba etla go rapela gona,' a realo, a šupa moske wa kgale o mobotse. E be e le moske wa mathomo mo District Six!</p>	<p>Naa ke tseba bjang gore lapa la Aziz ke MaMoslem? Mmallo! Ke gopola gore o be a rata ditirelo tša Islam, gomme bjale ke ithuta gore balapa la gagwe ba be ba rapela ka moskeng.</p>
<p>Ke moka, o ile a mpontšha mo go bego go kile gwa ba le sinakok nnyane. 'Mo go be go bitšwa Mmila wa Constitution. Ke be ke na le mogwera wa Lejuda yo a bego a rapela mo le balapa la gagwe,' a hlaloša.</p>	
<p>Mafelelong, rakgolo o ile a mpontšha Kereke ya kgale ya Methodist, eo bjale e lego museamo wa District Six. 'Go be go na le dikereke, dimoske, le disinakok mo! Eupša bontšhi ba tšona bo ile ba senywa ge re gapeletšwa go tloga,' a realo, a lebega a nyamile.</p>	<p>Ke ka lebaka la eng rakgolo wa Aziz a be a nyamile? Ke ithuta gore meago e mentšhi ye ilego ya senywa. Ke nagana o nyamišwa ke ge motsana wa gabo o sentšwe.</p>
<p>Mafelelong a go sepela ga rena, re ile ra dula mmogo morumong wa lepatlelo le legolo la go se be le selo. Ke gopola bana ka moka ba bapala mmogo mmileng. Ke gopola diopedi di itlwaetša dikhutlong tša mebila. Ke gopola makwala a magolo a go pentiwa.</p> <p>E bile ke gopola letšatši leo dilori tša matipatipane di ilego tša tla go senya tšohle,' a realo, a na le dikeledi ka mahlong.</p>	<p>Naa rakgolo wa Aziz o be a ikwa bjang ka morago ga gore ba otlolle maoto? O na le dikeledi ka mahlong a gagwe, ka fao ke kamaka gore o kwa a nyamile ge a nagana ka dilo ka moka tše di ilego tša senywa.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Mmušo ga senke wa abela lapa lešo seripa sa naga mo District Six. Ba re file tšhelete sebakeng sa naga. Eupša ga go se se ka bušago motsana woo rakgolo a o tšeešwego ona ka kgang ka 1966.</p> <p>Rakgolo wa ka o re, re swanetše go šoma gore re se lebale dikgopolo tše. Ke tshepa gore dikgopolo tše di bolela gore go se be le o tee mo Afrika Borwa a gapeletšwago go huduga ka kgang.</p>	<p>Ke ka lebaka la eng rakgolo wa Aziz a ile a nyaka go abelana dikgopolo tše ntši bjale le yena? Mmalo, ke ithuta gore o nyaka gore Aziz a gopole, gore selo sa go swana le se, se seke sa direga gape!</p>
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
<p>Naa District Six e ile ya hlagela ke eng?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • E bile lefelo leo go bego go dumelewago makgowa fela go dula gona . • Mongwe le mongwe yo e sego lekgowa o ile a gapeletšwa go tloga District Six ka kgang. • District Six e nyakile go senywa ka moka.
<p>Ke ka lebaka la eng rakgolo wa Aziz a be a nyamile mo kanegelong?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ke ka lebaka la gore motsana wa gabo o ile wa senywa. • Ke ka lebaka la gore o hloosela motsana wa gabo.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
<p>Ke ka lebaka la eng ge rakgolo wa Aziz a ile a mo tseiša leetwana kua District Six.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ke ka lebaka la gore o be a nyaka go botša Aziz ka dilo tšohle tšeo a di gopolago. • Ke ka lebaka la gore o be a nyaka go botša Aziz ka histori ya lapa la gabo. • Ke ka lebaka la gore o be a nyaka gore Aziz a tšweletše histori ya lapa la gabo. • Ke ka lebaka la gore o be a hloosela motsana wa gabo wa kagle. • Ke ka lebaka la gore ga a nyake gore selo se swanago le se se direge gape le gatee!

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 5**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Dira, Swara o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - senya
 - sekgorapata
 - mogopolo

Morumokwano goba koša	Ditiro
Ge o tseba ditiragalo tša kgale tša geno,phaphatha	<i>Phaphatha gabedi</i>
Ge o tseba ditiragalo tša kgale tša geno,phaphatha	<i>Phaphatha gabedi</i>
Ge o tseba ditiragalo tša geno tša kgale	-
Go ka se be le sepipimpi sepipa melomo	<i>Bea menwana molomong</i>
Ge o tsena ditiragalo tša kgale tša geno	<i>Phaphatha gabedi</i>

BEKE 5

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong ye...
Kanegelo ye e re botša ka histori ya Afrika Borwa ka lebaka la gore...
Kanegelo ye e dirile gore ke ikweka lebaka la.....
- 2 Balela freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Beakanya barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Hwetša Mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro.

tw	oa	b
g	a	e
r	m	i
p	o	n

LAETŠA

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: /tw/ le /oa/
- 2 Lebeledišiša medumo kamoka le ditswakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditswakanywa moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka: /b/-/oa/-/g/-/i/ = **boagi**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – e sego fela /tw/ **goba** /oa/
- 6 Bontšha barutwana go dira lentšu le lengwe, bjalo ka: /r/-/o/-/m/-/a/ = **roma**

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale sehlogo: **tw, oa**
- 2 Laela barutwana ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore mantšu a, a bopiwa bjang (le amangwe): **betwa, gatwa, retwa, matwetwe, twaa, moagi, moaparo, moaparong, boagi, roma, gama, mema, bomma, baagi**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA

KAKARETŠO YA BOMOLOMO YA KANEGELO

- 1 Hlalosa gore barutwana ba tla bolela ka selo se sengwe seo ba se ratilego ka kanegelo: Kanegelo ya rakgolo
- 2 Šomiša **tšhupetšo** go laetša barutwana gore ba be bjang lefoko/mafoko a 2 a kakaretšo ka **selo se sengwe o ithutilego go tšwa kanegelong**, bjalo ka: ke ithutile gore go kile gwa ba le lefelo kua Cape Town le le bitšwago District 6.
- 3 Tshwarela diswantšho go tšwa Pukung e kgolo. Laela barutwana go lebelela diswantšho o nagane ka seo se diragetšego.
- 4 Laela barutwana go nagana ka seo ba ithutilego sona go tšwa kanegelong ya *Rakgolo wa ka*.
- 5 Kgopela barutwana ba 2-3 go **abelana** ka dikakanyo tša bona le ba mphato. Thuša barutwana go hlama le go feleletša mafoko.
- 6 Hlalosa gomme o phošolle diphošo tša go tšwelela kgafetšakgafetša.
- 7 La mafelelo, kgopela barutwana go **sokologa le go bolela**, gomme ba **abelane** ka dikakaretšo tša bona le wa mphato. (*Ga ba swanela go gopola seo morutiši a se boletšego. Se e swanetše go ba dikakanyo tša barutwana!*)

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 5**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle Dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tšepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, beakers, globes, atoms), mathematics (calculators, rulers, compasses, triangles), arts (pencils, paint palettes, brushes), and general education (books, graduation caps, lightbulbs, speech bubbles).

Mphato 1

KOTARA 4

Beke

6

TABAKGOLO:
Histori ya rena
ye e phelang

Go Lokiša Phaphoši:

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea nakong le go tlatša diphaphathi tša go laetša, mabota a tabakgolo le ditafola.
- 3 Bjale, lokiša mantšu a papetlakgadima mantšu a tabakgolo le tšhupetšo ao a hlokegago.
- 4 Tlatša dilo mo leboteng la tafoleng ya tabakgolo ya go ba le maatlakgogedi go barutwana, mohlala: senepe sa maselepyane, diswantšho tša ba lapa la geno, kgopela barutwana gore ba tle le diswantšho tša ba lelapa la bo bona, bj bj.
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a teknolotši(ithanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: nyakišiša bonnete ba histori ya Afrika Borwa.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di phuthilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku di ka lenaneo.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 79, A re direng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 80, A re baleng

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 81 - 83, A re ngwaleng

Mošongwana wa 4: Thala seswantšho sa selo se sengwe seo o se tsebago ka bagologolo ba gago.

Mošupologo

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

BOELETŠA TABAKGOLO: GO HWETŠA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA.

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa Dantago a swere maselepyane ka gare ga puku e kgolo ya dikanegelo: Moromiwa wa o mokgethwa
- 2 Botšha barutwana gore re tšwela pele ka tabakgolo ya rena: Histori ya rena ye e phelang
- 3 Thala sediko le leina la tabakgolo mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Dikakanyo tša go swana di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo:
 - a Naa ke dilo tše dife tše dintshwa tseo o ithutilego tšona ka histori ya Afrika Borwa?
 - b Naa ke eng seo o nyakago go se tseba ka histori ya Afrika Borwa?
 - c Naa ke eng se o nyakago go se tseba ka histori ya lapa la geno?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - bagologolo
 - moromiwa
 - molaetša
 - hlatholla

Morumokwano goba koša	Ditiro
Ge o tseba ditiragalo tša kgale tša geno,phaphatha	<i>Phaphatha gabedi</i>
Ge o tseba ditiragalo tša kgale tša geno,phaphatha	<i>Phaphatha gabedi</i>
Ge o tseba ditiragalo tša geno tša kgale	-
Go ka se be le sepipimpi sepipa melomo	<i>Bea menwana molomong</i>
Ge o tsena ditiragalo tša kgale tša geno	<i>Phaphatha gabedi</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a betwa
 - b gatwa
 - c retwa
 - d matwetwe
 - e twaa
 - f moagi
 - g moaparo
 - h moahlodi
 - i moaparong
 - j boagi
- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe dikryone gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ngwala medumo le mantšu gabotse mo letlapeng
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letšatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba nyakago thušo.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: Moromiwa o mokgethwa.
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagaša tlotlontšu e mpsha ntšhwa mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka gatee, o sa eme.

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Beakanya Le Go Rulaganya

SEHLOGO: Ngwala karata ya go leboga go motho o mongwe wo a go rutilego ka histori ya gago.

MOŠOMO Ngwala karata ya go leboga.

FREIMI YA GO NGWALA

Thobela...

Ke a leboga ...

Ke ithutile...

TŠHUPETŠO

- 1 Hlaloša gore lehono, barutwana ba tla ngwala karata ya go leboga motho o mongwe wo a ba rutilego ka histori ya bona.
- 2 Hlalosa gore barutwana ba tla dira karata ya bona. Tšea pampiri yeo e sego ya ngwalelwa selo gomme o laetše barutwana gore ba mene bjang karata ka diripa tše pedi.
- 3 Hlalosa gore ka pele ga karata, barutwana ba tla thala seswantšho se se botse gomme ba ngwale mantšu a latelago: **Ke a leboga**
- 4 **Thala mapokisana mo letlapeng go laetša bokapele le bokagare ba karata.**
- 5 Šomiša **tšhupetšo** go thala ka pele ga karata.
- 6 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 7 Botša barutwana kakanyo ya gago ya go ngwala, bjalo ka: Ke rata go leboga koko go ntaodišetša gore bophelo bo be bo le bjang ge a sa gola e sa le o monnyane. Ke ithutile gore ge e sa le o monnyane, go be go sena dinamelwa. O be a sepela go ya sekolong.
- 8 Hlaloša mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa go emela lentšu le lengwe le le lengwe,** bjalo ka: Thobela Koko, Ke a leboga go ntaodišetša ge o sa le o monnyane. Ke ithutile gore o be a sepela go ya sekolong a sa namele pese.
- 9 Phumula mohlala mo letlapeng. Hlalosa gore se e be e le fela mohlala, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišiša batho ba go fapanafapana bao barutwana ba ka ba ngwalelago.
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: koko, rakgolo, rakgadi, malome. bj.bj.
- 3 Botšiša barutwana: Naa o ithutile eng?
- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala.**
- 5 Laela barutwana gore ba sokologe ba bohole le go ahlaahla dikakanyo tša bona le wa mphato.

- 6 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go botša ka seo ba ithutilego.
- 7 Ba swanetše gore: Ke a leboga... / Ka ithutile
- 8 Hlaloša gore barutwana ba tla thala seswantšho gomme ba ngwale dikakanyo tša bona!

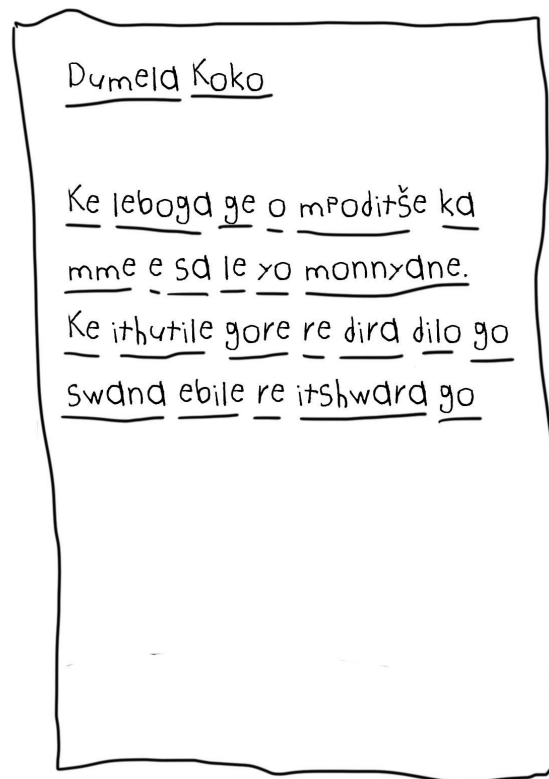
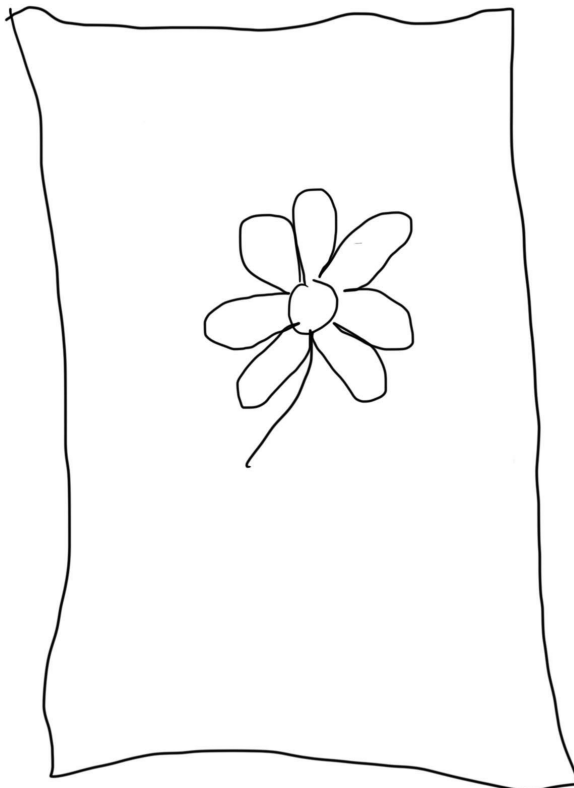
GO NGWALA

- 1 Efa barutwana matlakala a go se ngwalelwe selo.
- 2 Laela barutwana go mena matlakala ka diripa tše pedi bjalo ka karata.
- 3 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing o feletše **dikonferense tše di kopana**.
- 4 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 5 Thuša barutwana go tlatša sešupo.
- 6 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA O BOLELE

- 1 Ge gona le metsotso e 2 go iša go 3 e setšego, laela barutwana gore ba beye diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 6**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: **/ua/**
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le **/ua/**?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **kuane, bua, kua**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **rua, bua, kua, kuane, kuaneng**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša thutomedumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

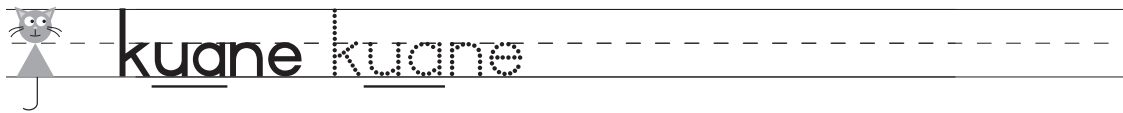
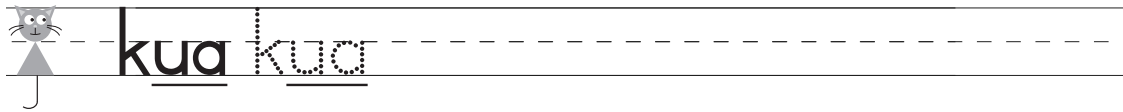
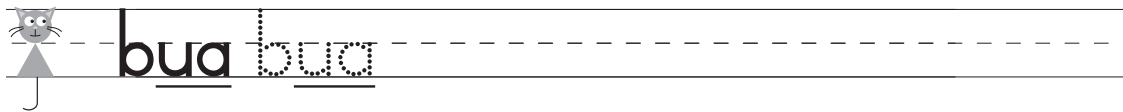
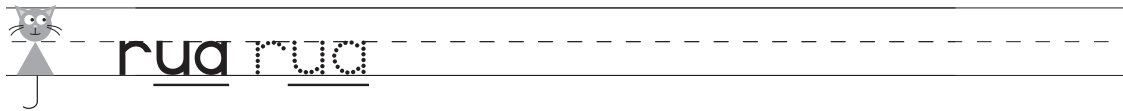
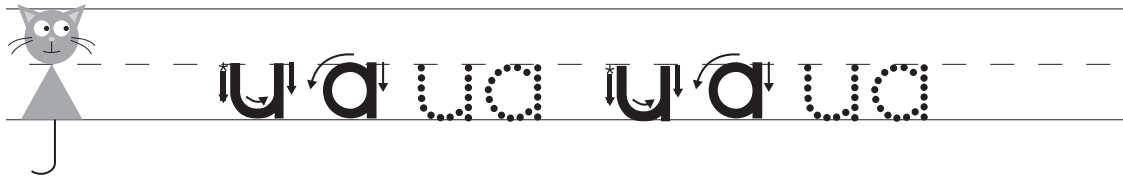
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maleterere/mantšu/mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **ua**
- 2 Laetša go ngwala dithlaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o leatše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maleterere mo letlapeng.

- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele

MAANO TEKATLHALOGANYO: DIRA DIKGOKAGANO

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Moromiwa o mokgethwa</p> <p>'Bona!' ka bitša koko mathapama a mangwe, ke swere maselepyana mo legoswing la ka.</p>	
<p>Koko o ile a myemyela. 'Dantago, ke nyaka go go anegela ka bagologolo ba rena ba Nama,' a realo, ge a tšea maselepyana ka seatleng sa gagwe.</p> <p>'E be e le seripa sa sehlopha se segolo sa batho ba bitšwago Khoisan, batho ba mathomo ba go dula mo nageng ye – naga yeo bjale e bitšwago Afrika Borwa,'</p> <p>'Bagologolo ba rena ba be ba kgolwa gore maselepyana ke moromiwa o mokgethwa. Ge bagologolo ba rena ba bona maselepyana go swana le o, ba be ba kgolwa gore o swere molaetša wa bohlokwa go tšwa medimong,' a hlalosa.</p>	<p>Ke kgona go dira kgokaganyo go kanegelo ye re e badilego beke ye e fetilego. Bobedi dikanegelo tše, bomakgolo ba baanegi ba ba botša ka dikanegelo tša kgale.</p>
<p>Ke ile ka lebelela maselepyana mo seatleng sa koko ka bokgaufsi.</p> <p>'Ge bagologolo ba rena ba be ba le bothateng gomme ba bona maselepyana o dutše godimo ga leswika goba mo mobung, ba be ba khunama fase gomme ba botšiša maselepyana potšišo go tšwa dipelong tša bona,' a realo, gomme a lokolla maselepyana mo lefastereng.</p> <p>Ke nagana bagologolo ba rena ka khunama fase, ba hlatholla melaetša ya go tlišwa ke khunkhwane e nnyane ye.</p>	<p>Bobedi Dantago le Aziz ba ithuta go bomakgolo ba bona ka dihistori tša malapa a bona. Ke nagana gore bomakgolo ba ka kgona go re ruta dilo tše ntši ka moo malapa a rena a tšwago gona.</p>
<p>'Naa ke mehuta efe ya melaetša e maselepyana o bego o e rwala?' ka botšiša koko.</p> <p>'Maselepyana o be o rwala melaetša ya go fapana e mentši – eupša gagolo e be e le melaetša ya pula,' a hlalosa. 'Bagologolo ba rena ba be ba kgona go bona ge eba pula e ka letelwa ka pela goba e sego bjale fela ka go lebelela maselepyana.'</p>	<p>Go bonala eke bobedi Dantago le Aziz ba na le dilo tše ntši go ithuta ka dikanegelo tša balapa.</p>
<p>'Naa le rena re kgolwa gore bomaselepyana ba rwala melaetša?' ka botšiša. Ka khunama fase go botšiša go tšwa pelong ya ka ge eba pula e tla tla e se kgale. Ke ile ka lebelela maselepyana, ke leka go bona ge eba pula e tla tla.</p> <p>'Ga ke nagane gore ke kgona go hlatholla melaetša,' ka ipolela.</p>	

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>'Go lokile,' gwa realo koko, 'bjale ka ge o tseba, batho ba rena bana le mekgwa e fapanego ya go bolela le Modimo le bagologolo ba rena. Ge o gola, o tla kgetha seo o kwago se go loketše. Sengwe le sengwe se o se kgolwago, o swanetše go theeletša melaetša ka hlokomelo – ka nako tše dingwe e ka tla ka maselepyana,' a hlalosa.</p>	<p>Ke kgona go dira kgokaganyo – mo dikanegelong ka bobedi re kgona go bona le mekgwa ya go fapana yeo batho ba rapelago le go itlwaetša ditumelo tša bona.</p>
<p>'Naa go diregileng ka bagologolo ba rena ba Nama?' ka botšiša koko, ke leka go nagana gore ba ka be ba feletše kae.</p> <p>O ile a homola metsotso e mmalwa. Ke be ke kgona go bona gore o be eja marapo a hlogo.</p>	<p>Bophelo bo fetogile le nako go bobedi malapa a Dantago le Aziz. Re ithuta ka moo mekgwa e mengwe e fetogilego le nako mo dikanegelong tše pedi tše.</p>
<p>'Bagologolo ba rena e be e le batsomi-bakgobaketši. Se se hlalosa gore ba be batsoma nama gomme ba kgoboketša dijo go tšwa dimeleng tša lešoka. Eupša lehono, ga go sana diphoofolo tše di ralalago tše di ka tsomiwago. Ba ile ba tšeelwa naga ya bona, ka fao ba se sa kgona go kgoboketša dijo. Bagologolo ba rena ba ile ba swarwa ka makgwakgwa ka mekgwa e mentši ya go fapana,' a realo.</p>	<p>Ke kgona go dira kgokaganyo. Bobedi bagologolo ba Aziz le Dantago ba ile ba tšeelwa naga. Ba ile ba swarwa makgwakgwa.</p>
<p>Ke ile ka nagana ka bagologolo ba rena ka dibora le mesebe, ba latela mehlala ya Tholo ka hlokomelo. Ke ba naganne ba epa medu e bile ba kga dithetlwa gore ke je. Ke naganne ka batho ba tlile go utswa naga ya bona.</p>	<p>Bobedi Azi le Dantago ba swanetše go nagana karolo tše dingwe tša maphelo a bagologolo ba bona – ka gore naga ya bona e ile ya utswiwa.</p>
<p>'Dantago, ke nyaka gore ka mehla o gopole se se lego bohlokwa go rena bjalo ka batho ba Nama. O tseba ka mokgwa wo re holofelago tlhago le setšhaba sa rena,' a tšwela pele. 'Ke ka lebaka leo ke go rutago se sengwe le se sengwe se ke se tsebago ka setšo sa rena. Go šetše go rena gore re tšweletše ditumelo tša rena go hlompha bagologolo ba rena.'</p>	<p>Bobedi bomakgolo ba bona ba nyaka gore ba gopole bagologolo ba bona – le go se tsoge ba lebetše histori ya malapa a bona.</p>
<p>Ke naganne ka mokgwa wo koko a tsebago maina le tšhomišo ya sehlare se sengwe le se sengwe kua sekgweng. Ke ile ka akanya ge eba tsebo yeo e tšwa go bagologolo ba rena – go mohola wa bohlokwa o ba bego ba o bea mo tlhagong.</p>	
<p>Ge maselepyana o gagabela kgakala, ke ile ka nagana go fetiša ka bagologolo ba ka, le dithuto tša bohlokwa tše nka ithutago go tšwa go bona.</p>	<p>Ke kgona go bona gore le ge tsebo ye nngwe ya bagologolo ba Dantago e timeletše, go sa na le tse dintši tše a ka ithutago a ba a di tšweletša pele.</p>

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše di kgonegago
Naa Dantago o ile a bontšha kokoagwe eng?	O bontšhitše kokogwe maselepyana.
Naa bagologolo ba Dantago e be e le bomang?	Bagologolo ba Dantago e be e le baNama, karolo ya batho ba Khoisan.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago
Ge o nagana, ke ka lebaka la eng koko wa Dantago a mmošša ka bagologolo ba gagwe?	<ul style="list-style-type: none"> • Ka lebaka la gore o nyaka Dantago a ithute ka ditšo tša bagologolo ba gagwe. • Ka lebaka la gore go bohlokwa go Dantago go tseba ka histori ya lapa la gagwe. • Ka lebaka la gore o nyaka Dantago a ithuta dithuto tše bohlokwa go tšwa go bagologolo ba gagwe. • Ka lebaka la gore o nyaka Dantago a thuše go boloka ditumelo tša bona – go di hlompha.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 6**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tše di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

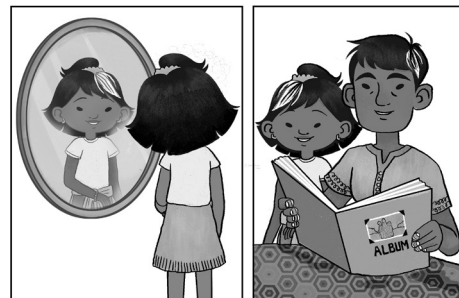
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Dira, Swara o Bontšhe)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - go dikologa
 - tlhago
 - boleng
 - setšo

Morumokwano goba koša	Ditiro
Ge o tseba ditiragalo tša kgale tša geno,phaphatha	<i>Phaphatha gabedi</i>
Ge o tseba ditiragalo tša kgale tša geno,phaphatha	<i>Phaphatha gabedi</i>
Ge o tseba ditiragalo tša geno tša kgale	-
Go ka se be le sepipimpi sepipa melomo	<i>Bea menwana molomong</i>
Ge o tsena ditiragalo tša kgale tša geno	<i>Phaphatha gabedi</i>

BOKGONI BA GO ANEGA

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Gopotša barutwana gore beke ya go feta, ba ihlametše dikanegelo ka diswantšho.
- 4 Beke ye, barutwana ba swanetše go šoma mmogo e le sehlopha go tšea sephetho ka mabapi le kanegelo ya sehlopha.
- 5 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše goba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 6 Tanya šedi ya barutwana.
- 7 Kgopela sehlopha se 1 go iša go tše 2 go abelana ka kanegelo ya sehlopha sa bona.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /**ao**/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /**ao**/?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **taolo, paologa, kgaoga**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **maoto, kgaoga, laola, paologa, taolo**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o le gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša medumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

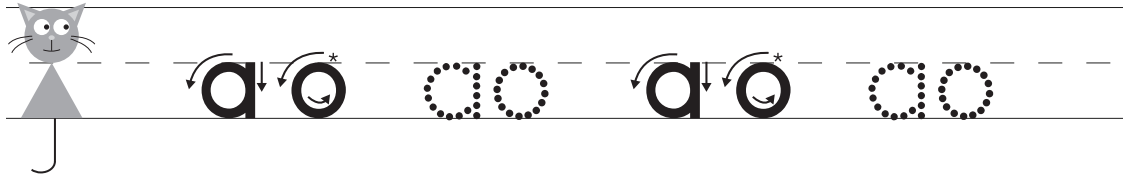

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere / mantšu / mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **ao**
- 2 Laetša go ngwala dithlaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maletere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebagantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

maoto maoto

kgaoga kgaoga

laola laola

paologa paologa

taolo taolo

Ge o sa tlole maoto a tla

paologa.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Beakanya Le Go Rulaganya

SEHLOGO: Ngwala karata ya go leboga go motho yo a go rutilego histori ya gago.

MOŠOMO: Ngwala karata ya go leboga.

FREIMI YA GO NGWALA:

Thobela...

Ke a leboga ...

Ke ithutile...

Ke ikwele...

Ka lerato,...

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla tlaleletša lefoko ka gare ga karata tša bona go tšwa mošomong wa bona wa Mošupologo.
- 2 Balela barutwana freimi ya go ngwala e mpsha.
- 3 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala**.
- 4 Botša barutwana kakanyo ya gago ya sethalwa sa gago, bjalo ka: Ke ikwele ke thabile kudu ge koko wa ka. Ke be ke thabile kudu go kwa tša bophelo ba gagwe.
- 5 Hlalosa mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le lengwe**, bjalo ka: ke ikwa ke thabile ka gore o nlaodišeditše ka bophelo ba gago.
- 6 Phumula mohlala wa gago mo letlapeng. Hlalosa gore se ke mohlala fela, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišiša mantšu a mabapi le maikutlo le barutwana.
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: thabile, leboga, go iketla, bj bj.
- 3 Botšiša barutwana: Naa o ikwa bjang?
- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala**.
- 5 Laela barutwana go sokologa gomme ba bolele le go ahlaahla dikakanyo tša bona le wa mphato.
- 6 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša ka maikutlo a bona gore ba ikwa bjang
- 7 Ba swanetše gore: Ke ikwa ke...
- 8 Hlalosa gore barutwana ba tla thala le go ngwala dikakanyo tša bona!

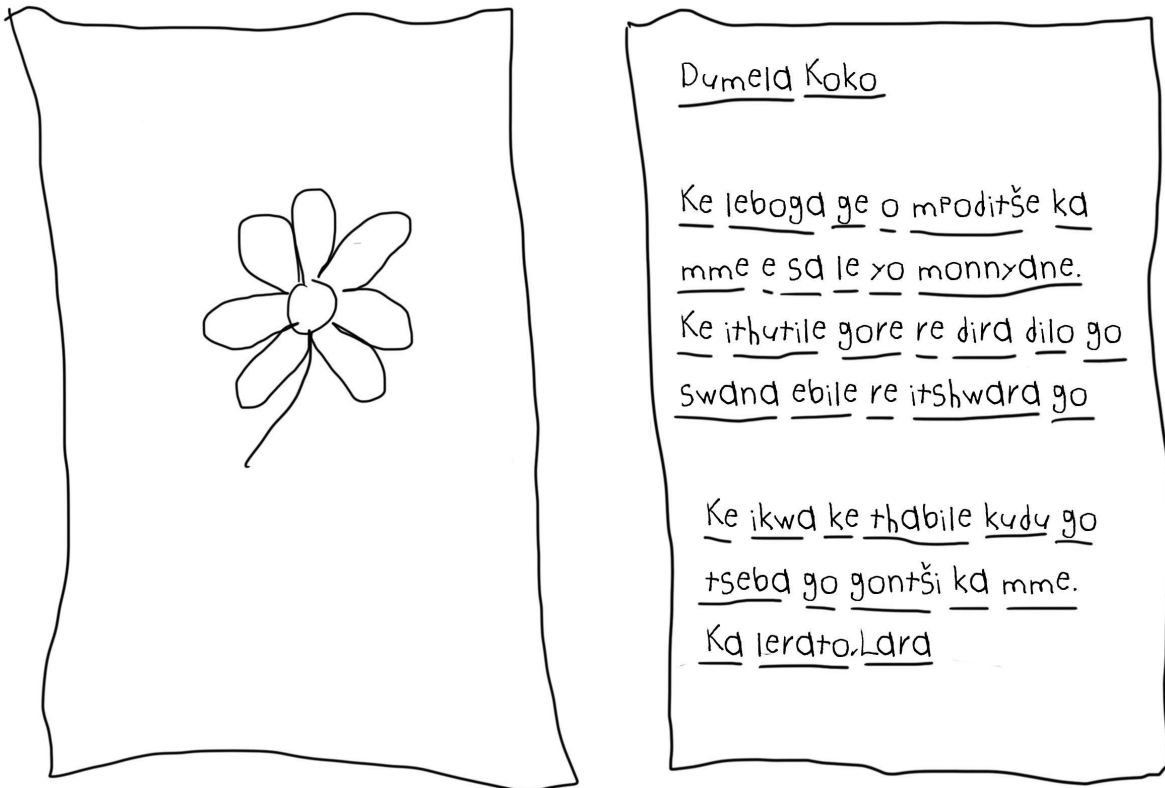
GO NGWALA

- 1 **Efa barutwana dikarata tša bona.** Laela barutwana go bula dikarata tša bona mo gare. Ba tla **tlaleletša** go seo!
- 2 Ge barutwana ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše dinnyane.**
- 3 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša bana go tlaleletša ka lefoko.
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA GOMME O BOLELE

- 1 Ge go setše metsotso e 2 go iša go e 3, laela barutwana go bea diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe gomme ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

*Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.*

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 6**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena..
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Swaya Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo ya medumo:

Metsotso e 15

Go kgaogantšha le go kopanya

KE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu go thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **kuane**
- 3 Kgaogantšha lentšu go ba modumo ka botee go ba modumo o ikemetšego ka nnoši: /k/-/ua/-/n/-/e/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /k/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /ua/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /n/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /e/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **kuane**
- 9 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: /kua/-/ne/ = **kuane**
- 10 Boeletša se ka lentšu la go tšwa thutong ya Laboraro: **maoto**

RE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **rua**
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? /r/
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mafelelowa lentšu? /ua/
- 5 Kgopela barutwana go kgaogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /r/-/ua/
- 6 Ngwala lentšu: **rua**
- 7 Laela barutwana go kopanya medumo ya lentšu mmogo le wena: /rua/ = **rua**
- 8 Boeletša se ka lentšu la morago la thuto ya Laboraro: **laola**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Bobedi

MAANO A GO BALA: KE A AKANYA; KE A KAMAKA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p><u>Moromiwa o mokgethwa</u></p> <p>'Bona!' ka bitša koko mathapama a mangwe, ke swere maselepyana mo legoswing la ka.</p>	<p>Ke gopola gore mo kanegelong ye koko wa Dantago o mo ruta ka bagologolo ba gagwe ba Nama. Ke akanya gore naa ke mang a rutilego koko wa Dantago ka bagologolo?</p>
<p>Koko o ile a myemyela. 'Dantago, ke nyaka go go anegela ka bagologolo ba rena ba Nama,' a realo, ge a tšea maselepyana ka seatleng sa gagwe.</p> <p>'E be e le seripa sa sehlopha se segolo sa batho ba bitšwago Khoisan, batho ba mathomo ba go dula mo nageng ye – naga yeo bjale e bitšwago Afrika Borwa.'</p> <p>'Bagologolo ba rena ba be ba kgolwa gore maselepyana ke moromiwa o mokgethwa. Ge bagologolo ba rena ba bona maselepyana go swana le o, ba be ba kgolwa gore o swere molaetša wa bohlokwa go tšwa medimong,' a hlalosa.</p>	<p>Ke akanya ge eba koko wa Dantago le yena o kgolwa gore maselepyana ke moromiwa o mokgethwa?</p>
<p>Ke ile ka lebelela maselepyana mo seatleng sa koko ka bokgaufsi.</p> <p>'Ge bagologolo ba rena ba be ba le bothateng gomme ba bona maselepyana o dutše godimo ga leswika goba mo mobung, ba be ba khunama fase gomme ba botšiša maselepyana potšišo go tšwa dipelong tša bona,' a realo, gomme a lokolla maselepyana mo lefastereng.</p> <p>Ke nagana bagologolo ba rena ka khunama fase, ba hlatholla melaetša ya go tlišwa ke khunkhwane e nnyane ye.</p>	<p>Ke akanya gore naa koko wa Dantago o kile a kgopela maselepyana potšišo go tšwa pelong ya gagwe? Le ge eba kokokhukhu wa gagwe a ile a botšiša dipotšišo? Ke akanya gore naa bodumedi bo na le nako e kaakang?</p>
<p>'Naa ke mehuta efe ya melaetša e maselepyana o bego o e rwala?' ka botšiša koko.</p> <p>'Maselepyana o be o rwala melaetša ya go fapana e mentši – eupša gagolo e be e le melaetša ya pula,' a hlalosa. 'Bagologolo ba rena ba be ba kgona go bona ge eba pula e ka letelwa ka pela goba e sego bjale fela ka go lebelela maselepyana.'</p>	<p>Ke akanya ge eba koko wa Dantago o tseba go 'hlatholla' melaetša ya maselepyana?</p>
<p>'Naa le rena re kgolwa gore bomaselepyana ba rwala melaetša?' ka botšiša. Ka khunama fase go botšiša go tšwa pelong ya ka ge eba pula e tla tla e se kgale. Ke ile ka lebelela maselepyana, ke leka go bona ge eba pula e tla tla.</p> <p>'Ga ke nagane gore ke kgona go hlatholla melaetša,' ka ipolela.</p>	<p>Ke akanya ge eba Dantago o tla ithuta go hlatholla melaetša ya maselepyana, bjalo ka bagologolo ba gagwe?</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>'Go lokile,' gwa realo koko, 'bjale ka ge o tseba, batho ba rena bana le mekgwa e fapanego ya go bolela le Modimo le bagologolo ba rena. Ge o gola, o tla kgetha seo o kwago se go loketše. Sengwe le sengwe se o se kgolwago, o swanetše go theeletša melaetša ka hlokomelo – ka nako tše dingwe e ka tla ka maselepyana,' a hlalosa.</p>	<p>Ke kamaka gore koko wa Dantago o nyaka a ithuta ka ditumelo tša bagologolo – le ge a na le ditumelo tše fapanago le tša bona.</p>
<p>'Naa go diregileng ka bagologolo ba rena ba Nama?' ka botšiša koko, ke leka go nagana gore ba ka be ba feletše kae.</p> <p>O ile a homola metsotso e mmalwa. Ke be ke kgona go bona gore o be eja marapo a hlogo.</p>	
<p>'Bagologolo ba rena e be e le batsomi-bakgobaketši. Se se hlalosa gore ba be batsoma nama gomme ba kgoboketša dijo go tšwa dimeleng tša lešoka. Eupša lehono, ga go sana diphoofolo tše di ralalago tše di ka tsomiwago. Ba ile ba tšeelwa naga ya bona, ka fao ba se sa kgona go kgoboketša dijo. Bagologolo ba rena ba ile ba swarwa ka makgwakgwa ka mekgwa e mentši ya go fapana,' a realo.</p>	<p>Ke kamaka gore mekgwa e mengwe ya bagologolo ba bona ya bophelo e fetogile bjale – ka lebaka la tshwaro ya makgwakgwa yeo ba phetšego go yona.</p>
<p>Ke ile ka nagana ka bagologolo ba rena ka dibora le mesebe, ba latela mehlala ya Tholo ka hlokomelo. Ke ba naganne ba epa medu e bile ba kga dithetlwa gore ke je. Ke naganne ka batho ba tlile go utswa naga ya bona.</p>	<p>Ke akanya gore naa balapa la Dantago ba be ba tla be ba sa ka phela ka tsela ye ka se sebaka nkabe naga ya bagologolo e sa utswiwa?</p>
<p>'Dantago, ke nyaka gore ka mehla o gopole se se lego bohlokwa go rena bjalo ka batho ba Nama. O tseba ka mokgwa wo re holofelago tlhago le setšhaba sa rena,' a tšwela pele. 'Ke ka lebaka leo ke go rutago se sengwe le se sengwe se ke se tsebago ka setšo sa rena. Go šetše go rena gore re tšweletše ditumelo tša rena go hlompha bagologolo ba rena.'</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore koko wa Dantago o nyaka gore a tsebe ka ditšo tša bagologolo ba gagwe – gore ditšo tše di dule di phela ka go anega.</p>
<p>Ke naganne ka mokgwa wo koko a tsebago maina le tšhomišo ya sehlare se sengwe le se sengwe kua sekgweng. Ke ile ka akanya ge eba tsebo yeo e tšwa go bagologolo ba rena – go mohola wa bohlokwa o ba bego ba o bea mo tlhagong.</p>	<p>Ke kamaka gore koko wa Dantago o na le tsebo e kgethegilego ka lebaka la thuto ye a ithutilego go bagologolo ba gagwe.</p>
<p>Ge maselepyana o gagabela kgakala, ke ile ka nagana go fetiša ka bagologolo ba ka, le dithuto tša bohlokwa tše nka ithutago go tšwa go bona.</p>	<p>Ke kamaka gore Dantago o tla ba le tsebo e kgethegilego ka baka la bagologolo ba gagwe, le yena.</p>

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Naa ke eng se tee se Dantago a ithutilego ka bagologolo ba gagwe?	<ul style="list-style-type: none"> • O ithutile gore bagologolo ba gagwe ba be ba kgolwa gore maselepyana ke moromiwa o mokgethwa. • O ithutile gore bagologolo ba gagwe e be e le batsomi-bakgoboketši. • O ithutile gore bagologolo ba gagwe ba be ba na le kholofelo go tlhago le setšhaba sa bona. • Bj. bj.
Ke eng se tee se o se tsebago ka bagologolo ba gago?	<i>Ke tseba...</i>
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Ke ka lebaka la eng go le bohlokwa go ithuta ka histori ya malapa a rena?	<ul style="list-style-type: none"> • Ka lebaka la gore re ka kgona go ithuta dithuto go tšwa go bagologolo ba rena. • Ka lebaka la gore go bohlokwa go tšweletša tše dingwe tša ditšo tša kgale pele. • Ka lebaka la gore go ka re ruta go fetiša ka ga rena le boitsebišo bja rena.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 6**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Swaya Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go diriwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Dira, Swara o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - mokgethwa
 - maselepyane
 - go ithuta thuto

Morumokwano goba koša	Ditiro
Ge o tseba ditiragalo tša kgale tša geno,phaphatha	<i>Phaphatha gabedi</i>
Ge o tseba ditiragalo tša kgale tša geno,phaphatha	<i>Phaphatha gabedi</i>
Ge o tseba ditiragalo tša geno tša kgale	-
Go ka se be le sepipimpi sepipa melomo	<i>Bea menwana molomong</i>
Ge o tsena ditiragalo tša kgale tša geno	<i>Phaphatha gabedi</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong ye...
Ke ithutile...
Ke nagana gore Dantago o ikwele...ka lebaka la gore...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Hwetša Mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro.

ua	ao	r
b	k	n
e	m	o
g	a	l
t	p	h

LAETŠA

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: /**ua**/ le /**ao**/
- 2 Lebeledišiša medumo kamoka le ditwakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditwakanywa moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka:
/t/-/ao/-/l/-/o/ = **taolo**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – e sego fela /
ua/ **goba** /**ao**/
- 6 Bontšha barutwana go dira lentšu le lengwe, bjalo ka: /r/-/o/-/m/-/a/ = **roma**

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale sehlogo: **ua, ao**
- 2 Laela barutwana ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore mantšu a, a bopiwa bjang (le amangwe): **rua, bua, kua, kuane, kuaneng, maoto, kgaoga, laola, paologa, taolo, roma, tloga, hlaka, phoka, kgaka**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA / GO DIRA DIKGOKAGANO

KAKARETŠO YA BOMOLOMO YA KANEGELO

- 1 Hlalosetša barutwana gore le tla bolela ka selo seo ba sa se ratago ka mo kanegelong: Moromiwa o mokgethwa
- 2 Ba tla bolela gape ka kgokagano ya kanegelo ya beke ya go feta, *Kanegelo ya rakgolo wa ka*.
- 3 Šomiša tšhupetšo go laetša barutwana gore o fa bjang kakaretšo ya bomolomo ya lefoko go iša go a 2 ka **selo seo ba ithutilego sona** le **kgokagano** le *Kanegelo ya rakgolo wa ka*, bjalo ka: **Ke ithutile gore dimaselepyane e be e le baromiwa ba bakgethwa**. Ke kgona go dira **kgokagano** ya kanegelo ye le kanegelo ya beke ya go feta ka lebaka la gore bobedi ba bona Aziz le Dantago ba ithuta selo se swa go tšwa go bo rakgolo a bona.
- 4 Emiša diswantšho go tšwa pukung e kgolo ya dikanegelo. Laela barutwana go lebelela diswantšho gomme ba nagane ka seo se diragetšego.
- 5 Laela barutwana go **nagana ka seo ba ithutilego** le go dira **kgokagano** le *Kanegelo ya rakgolo wa ka*.
- 6 Kgopela barutwana 2-3 **go abelana** ka dikokwanakanyo tša bona le phaphoši. **Thuša** go hlama mafoko ao a feleletšego.
- 7 Hlalosa gomme o phošolle diphošo tšeo di tšwelelelago gantši tša barutwana.
- 8 Laela barutwana go **sokologa ba bolele** gomme ba abelane ka ditaodišo **tša bona** tša ditiragalo tša kanegelo le wa mphato (*Ga ba swanela go gopola seo morutiši a se boletšego. Se e swanetše go ba dikokwanakanyo tša barutwana!*)

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 6**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go diriwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikokwanarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikokwanarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tšhepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, atoms, globes), mathematics (calculators, rulers, compasses), arts (pencils, paint palettes, books), and general education (books, graduation caps, speech bubbles).

Mphato 1

KOTARA 4

Beke

7

TABAKGOLO:

**Thutamahlale
e monate**

Go Lokiša Phaphoši:

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea PHAPHATI YA GO BONTŠHA ya gago nakong, ka go tloša dilo tše o sa hlwela o di šomiša, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ge o fetša, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tše o di nyakago.
- 4 Hwetša le go beakanya dilo tša tabakgolo ya lebota le tafola yeo e ka bago le maatlakgogedi mo barutwaneng, mohlala: senepe sa ngwana a entelwa la mathomo.
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: : dinyakišišo gore thutamahlale ke eng, dilo tša go go fapafapana tšeo boramahlale ba di dirago, bj bj.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di pakilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku di ka lenaneo.
- 8 O ka fetola mola le mola dihlopha tša gago tša go bala ge go hlokagala.
- 9 Beakantšha mešongwana ya kelo ya semmušo le kelo yeo e sego ya semmušo ya beke.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 84, A re baleng.

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala 85 - 86, A re ngwaleng

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 88 - 89, A re direng

Mošongwana wa 4: Thala seswantšho sa ka nako yeo o ileng kliniking.

Mošupologo

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

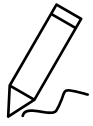
HLAGIŠA TABAKGOLO: GO HWETŠA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA.

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa pele/bobedi sa puku e kgolo ya dikanegelo: Moento wa mathomo
- 2 Botša barutwana gore re thoma tabakgolo, e bitšwa: Thutamahlale e bose
- 3 Thala sediko le leina la tabakgolo mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Dikakanyo tša go swana di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohloletšo:
 - a Naa thutamahlale ke eng?
 - b Naa bo ramahlale ba ithuta eng?
 - c Naa re šomiša bjang thutamahlale letšatši le lengwe le le lengwe?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - thutamahlale
 - moento
 - boitekelo

Morumokwano goba koša	Ditiro
Go na le se sengwe sa bohlokwa ka thutamahlale!	<i>Šupa hlogo ya gago</i>
Go nyakišiša le go fatišiša	<i>Laetša go fata ka matsogo</i>
O ka nagana gore go a šišiša	<i>Goga sefahlego o tiiše difeisi</i>
Eupša o ithuta se sengwe ka mahlale!	<i>Bula matsogo okare o bula puku</i>
Sa go tsikinya maikutlo gore o be bohlae.	<i>Šikinya mmele o šupe hlogo</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a rua
 - b bua
 - c kua
 - d kuane
 - e kuaneng
 - f maoto
 - g kgaoga
 - h laola
 - i paologa
 - j taolo
- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe phensele ya mmala gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ka bothakga ngwala medumo le mantšu mo letlapeng.
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letšatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba nyakago thušo.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: Moento wa mathomo
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagaša tlotlontšu e ntshwa mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka gatee, o sa eme.

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Rulaganya Le Dikakanywa

SEHLOGO: Ngwala ka dilo tša tlhago tšeo o ratago go tseba kudu ka tšona.

MOŠOMO: Thala seswantšho gomme o ngwale lenaneo la goba le dihlogo.

FREIMI YA GO NGWALA:

Ke fišagelwa ka:

1 ...

2 ...

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba gopodišiša **dilo tša tlhago tšeo ba fišagelwago ka tšona.**
- 2 Balela barutwana freimi ya go ngwala.
- 3 Šupetša barutwana **sehlogo (ke fišagelwa ka)**. Hlalosa gore sehlogo se re botša go lenaneo le ka ga eng.
- 4 Hlalosa gore lehono re tla dira **lenaneo**. Se se ra gore re tla kgetha dilo tše pedi re fišagelwago ka tšona gomme ra di ngwala fase.
- 5 Šomiša **tšhupetšo** go laetša barutwana gore **o nagana pele o ngwala**.
- 6 Botša barutwana kakanyo ya gago ya go ngwala, bjalo ka: Ke kwa ke na le maikutlo a go fišagelwa ka lewatle. Go na le dilo tše dintši ka lewatle ke sa di tsebago. Ke kwa ke na le kgahlego le phišagelo ka maruaru tšeo di phelago ka lewatleng.
- 7 Šomiša **tšhupetšo** go thala seswantšho sa gago, o nagana ka ntho engwe le engwe o e tsebago o šomiša **mogopolo wa pudula**.
- 8 Hlalosa mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa go emela lentšu le lengwe le le lengwe**.
- 9 Šomiša **tšhupetšo** go feleletša selo sa mathomo mo lenaneong: **Ke fišagelwa go tseba ka lewatle**.
- 10 Šomiša **tšhupetšo** go feleletša selo sa bobedi mo lenaneong: **Ke fišagelwa go tseba ka maruaru**.
- 11 **Bolela mantšu ka go nanya bjalo ka khudu gomme o ngwale medumo yeo o e tsebago**.
- 12 **Šomiša dithušathuto**, go swana le mantšu a go tšwelela kgafetšakgafetša le mantšu a tabakgolo a tlotlontšu.
- 13 Phumula mohlala mo letlapeng. Hlaloša gore se e be e le fela mohlala, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA GO BOLELA

- 1 Gopodišiša dilo tšeo barutwana ba fišegelwang ka tšona.
- 2 Ngwala mantsu a mo letlapeng, bjalo ka: dihlare, tlhago, lefaufau, Mase, diphoofolo, boso, diphetogo, bj, bj.
- 3 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala.**
- 4 **Laela barutwana gre ba sokologe gomme ba bolelel le go ahlaahla dikakanyo tša bona le wa mphato.**
- 5 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša ka selo seo ba fišagelwago ka sona.
- 6 Ba swanetše gore: Ke fišagelwa ka ...
- 7 Hlalosa gore barutwana ba tla thala seswantšho gomme ba ngwale lenaneo la bona!

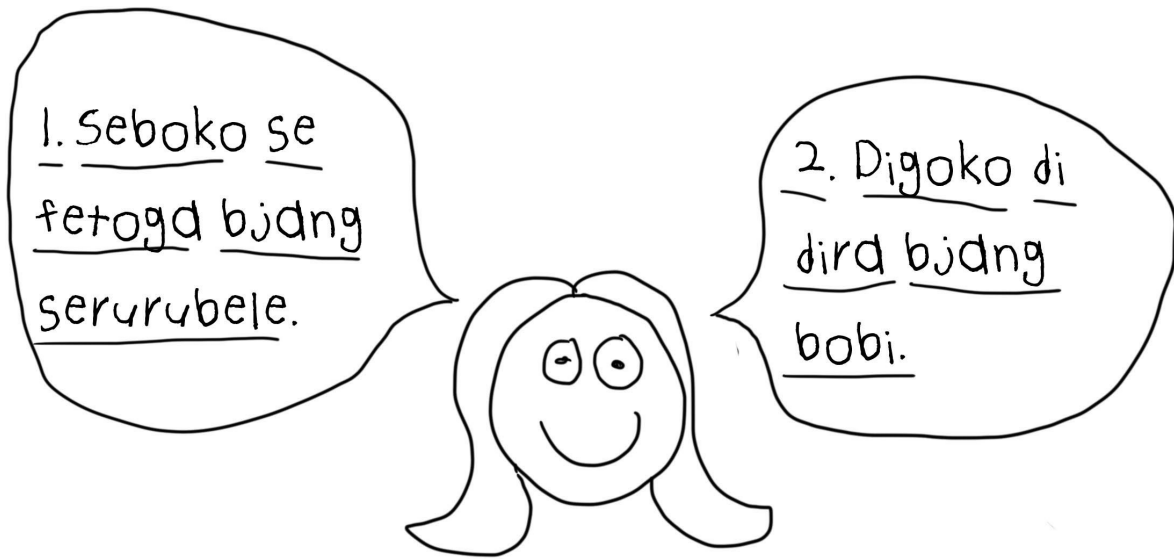
GO NGWALA

- 1 Efa barutwana matlakala ao a sego a ngwalelwa selo.
- 2 Laela barutwana go mena matlakala a bona ka diripa tše pedi tša go lekana bjalo ka karata.
- 3 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše di kopana.**
- 4 Kgopela barutwana gore ba go botše ka dingwalwa tša bona.
- 5 Thuša barutwana go tlaleletša lefoko.
- 6 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA O BOLELE

- 1 Ge gona le metsotso e 2 go iša go 3 e setšego, laela barutwana gore ba beye diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

*Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.*

Ke rtd go tsebd:

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 7**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagaša Modumo O Moswa Le Mantšu

GO IKGOPOTŠA MEDUMO

- 1 Bitša modumo o emiše papetlakgadima, dira se ka medumo ka moka yeo e akareditšego mo kotareng ye: /**rw**/ /**fš**/ /**oi**/ /**gw**/ /**bj**/ /**hw**/ /**fs**/ /**my**/ /**tw**/ /**oa**/ /**ua**/ /**ao**/
- 2 Emiša dipapetlakgadima ka go di fapantšha gomme o botšiše barutwana ba go fapana go bala medumo.
- 3 Kgomaretša dipapetlakgadima tša medumo letlapeng.
- 4 Kgopela barutwana ba mmalwa go tla go bopa mantšu letlapeng.
- 5 Ke moka, kgopela barutwana go bopa le go ngwala mantšu a mantši ka moo ba ka kgonago ka dipukung tša bona.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Mongwalo:

Metsotso e 15

Go ikgotša maletere, mantšu/mafoko

- 1 Laetša barutwana go ngwala mafoko a makopana letlapeng.
- 2 Ba laetša gore lefoko le thoma ka tlhaka ye kgolo le felela ka khutlo.
- 3 Barutwana ba swanetše go kopolla mafoko ka dipukung tša bona.

 O rweša morwa merwalo.

 Moloji o boifa koloji.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele**MAANO TEKATLHALOGANYO: DIRA DITEKANYETŠO**

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Moento wa mathomo</p> <p>O swanetše wa be o kile wa entelwa nako ya go feta, eupša naa o kile wa nagana ka mokgwa wo moento e šomago ka gona? Naa o tseba gore go direga eng ge tshwaana e tsena ka gare ga letsogo la gago?</p> <p>Ge o hwetša moento, seripa se sennyane sa bolwetši se entelwa ka gare ga mmele wa gago. Se se thuša gore mmele wa gago o age didirišwa tše nyakegago go lweša bolwetši bjo. Se se ra gore o ka se ke tsoge o swere ke bolwetši bjo.</p>	
<p>Sepyetlepyetlane e be e le bolwetši bjo nkilego ba bolaya dimilione tša batho lefaseng ka bophara. Eupša, bolwetši bjo ga bo sa le gona – ditebogo go monna yo a bitšwago Edward Jenner. O ile a hlama moento wa mathomo ya go lweša leuba le!</p>	<p>Ke kgona go dira tekanyetšo ya gore Sepyetlepyetlane e be e le bolwetši bjo bošoro!</p>
<p>Edward Jenner o be a dula kua Engelane mengwaga ya go feta e makgolopedi ya go feta. Edward o ile a lemoga gore batho ba bantši motsaneng wa gabo ba be ba lwala e bile ba hlokofala ka Sepyetlepyetlane. Bolwetši bjo bo be bo ka hlasela mang kapa mang – baswa le batšofadi, bahumi le bahloki. Eupša, mongwe le mongwe o be a tseba gore bagami ba maswi – basadi ba go gama dikgomo – ba be ba sa sware ke Sepyetlepyetlane. Edward o ile a akanya gore ke ka lebaka la eng go le bjale.</p>	<p>A re hlameng tekanyetšo ya bothata mo kanegelong ye: mola Edward Jenner a phela, Sepyetlepyetlane e be e le bolwetši bjo bošoro bjo bo bolailego batho ba bantši!</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Edward o ile a tšea sephetho sa go lebelela bagami ba ba maswi. O ile a bona gore dikgomo le tšona di na le bolwetši bja go swana, bo bitšwa Sepyetlepyetlane sa Dikgomo. Bagami ba maswi ba be ba swara ke Sepyetlepyetlane sa Dikgomo, eupša ba be ba fela ba fola. Ka morago ga fao, ba be ba kgona go ba ka phapošing e tee le motho yo a swerego ke Sepyetlepyetlane, eupša ba be ba sa sware ke bolwetši bjo ba go bolaya!</p> <p>Edward o ile a lemoga gore Sepyetlepyetlane sa dikgomo se be se šireletša bagami ba maswi. O ile a nagana gore go ba le Sepyetlepyetlane sa dikgomo go thuša mebele ya bona go aga didirišwa tša go lwantšha Sepyetlepyetlane. Eupša o be a swanetše go leka kgopolo ya gagwe.</p>	<p>Edward o be a nagana gore Sepyetlepyetlane sa dikgomo e ka ba yona tharollo ya Sepyetlepyetlane!</p>
<p>Edward o ile a hwetša mogami wa maswi yo a bego a swere ke Sepyetlepyetlane sa dikgomo. Ke moka o ile a tšea boladu mo lephoneng la gagwe. Edward o ile a entela boladu ka letsogong la mošemanyana wa mengwaga e seswai. Leina la mošemanyana e be e le James. Edward o be a nyaka go bona ge moento o monnyane o ka thuša mmele wa James go aga didirišwa tša go lwantšha Sepyetlepyetlane.</p>	<p>A re direng tekanyetšo ya tharollo mo kanegelong ye: Edward o be a nagana gore go hlabela James ka Sepyetlepyetlane sa dikgomo e be e le kgopolo e botse ka gore e ka mo šireletša bolwetšing bjo bošoro ba Sepyetlepyetlane!</p>
<p>Ke moka, Edward o ile a bea James wa batho ka phapošing ya go ba le batho ba go swara ke Sepyetlepyetlane. O ile a emela go bona ge eba James a ka lwala. Eupša, kgopolo ya Edward e be e nepile – bonnyane bja Sepyetlepyetlane sa dikgomo bo thušitše mmele wa James go aga didirišwa tše nyakegago go lwantšha Sepyetlepyetlane. James ga se a ka a lwala!</p>	<p>Kgopolo ya Edward e šomile! Sepyetlepyetlane sa dikgomo se šireleditše James go Sepyetlepyetlane, bjale ka ge Edward a ile a nagana.</p>
<p>Ke moka Edward a tseba gore kgopolo ya gagwe e be e nepile – go ba le setsekana sa bolwetši go ka thuša mmele wa gago go itukišetša go lwa le go go šireletša! Ditebogo go mošomo wa Edward Jenner, bjale re na le meento yeo e re šireletšago malwetšing a mantši a go bolaya!</p>	<p>Bjale re na le meento yeo e dirago selo sa go swana le se Edward a ilego a se dira. Ke dira tekanyetšo ya gore batho ba bantši ba ile ba nagana gore kgopolo ya gagwe ke ya mahlagahlaga!</p>

Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago
Naa Edward o hlamileng eng?	<ul style="list-style-type: none"> • O hlamileng moento wa mathomo. • O hlamileng moento wa Sepyetlepyetlane.
Naa Edward Jenner o be a nagana gore bagami ba maswi ba šireletša ke eng go Sepyetlepyetlane?	O be a nagana gore Sepyetlepyetlane sa dikgomo se šireletša bagami ba maswi go Sepyetlepyetlane.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago
Ke ka lebaka la eng Edward Jenner a ile a entela James ka Sepyetlepyetlane sa dikgomo?	<ul style="list-style-type: none"> • Ka lebaka la gore o bone gore bagami ba maswi ga ba sware ke Sepyetlepyetlane morago ga go swara ke Sepyetlepyetlane sa dikgomo. • Ka lebaka la gore o be a nyaka go bona ge Sepyetlepyetlane sa dikgomo se ka šireletša James go Sepyetlepyetlane. • Ka lebaka la gore o be a nyaka go leka kgopolo ya gagwe.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 7**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

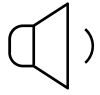
- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Dira, Swara o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya Tlotlontšu ya Tabakgolo.
 - bolwetši
 - hlabela
 - nalete

Morumokwano goba koša	Ditiro
Go na le se sengwe sa bohlokwa ka thutamahlale!	Šupa hlogo ya gago
Go nyakišiša le go fatišiša	Laetša go fata ka matsogo
O ka nagana gore go a šiiša	Goga sefahlego o tiiše difeisi
Eupša o ithuta se sengwe ka mahlale!	Bula matsogo okare o bula puku
Sa go tsikinya maikutlo gore o be bohlale.	Šikinya mmele o šupe hlogo

BOKGONI BA GO ANEGA (BEKE YA PELE YA TABAKGOLO)

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Botša barutwana go nagana ka kanegelo ya go tšamašana le diswantšho.
- 4 Efa barutwana motsotso goba e mebedi go nagana ka dikakanyo tša bona.
- 5 Sa go latela, morutwana o mongwe le o mongwe mo sehlopheng o swanetše go hwetša sebaka go abelana ka tsela yeo a bonago kanegelo ka gona.
- 6 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše go ba tseo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 7 Gopotša barutwana go theeletšana gabotse ge ba laodišetšana dikanegelo.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Ikgopotša Mantšu**GO IKGOPOTŠA MANTŠU**

- 1 Lokiša dipapetlakhadima tša mantšu a ditumatlhaka..
- 2 Emiša lentšu le lengwe le le lengwe gomme o kgopele barutwana ba go fapana gore ba le bale.
- 3 **Ge morutwana a palelwa ke go bitša lentšu, mo thuše go bitša medumo ka moka ya lentšu leo.**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Mongwalo:

Metsotso e 15

Go Ikgopotša maletere, mantšu/mafoko

- 1 Laetša barutwana go ngwala mafoko a makopana letlapeng.
- 2 Ba laetša gore lefoko le thoma ka tlhaka ye kgolo le felela ka khutlo.
- 3 Barutwana ba swanetše go kopolla mafoko ka dipukung tša bona.

 Lefšega le wele.

 Segwagwa se a gwaba.
LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Rulaganya Le Dikakanywa

SEHLOGO: Ngwala ka dilo tša tlhago tšeo o nyakago go tseba kudu ka tšona.

MOŠOMO: Thala seswantšho gomme o ngwale lenaneo la go ba le dihlogo.

FREIMI YA GO NGWALA:

Ke fišagelwa ka:

1 ...

2 ...

Dipotšišo tše ke nago le tšona:

1 ...

2 ...

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla tlaleletša go mošomong wa Mošupologo..
- 2 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla nagana ka dipotšišo tše ba nago le tsona ka dilo go tswa karolong ya bona ya mathomo mo lenaneong la bona. Mohlala, Ke ngwadile gore ke a fišagelwa ka lewatle le maruaru, ke moka ke nagana ka potšišo yeo ke nago le yona ka engwe le engwe ya dilo tše!
- 3 Balela barutwana freimi ya go ngwala e ntshwa.
- 4 Šomiša tšhupetšo go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala**.
- 5 Hlalosa dikakanyo tše dingwe o nago le tšona go tlatša dikarolo tše di swa ya freimi ya go ngwala, bjalo ka: Ke dula ke bona maphoto a magolo kua lewatleng, eupša ga ke tsebe gore maphoto a a tšwa kae. Ke a akanya gore naa maphoto a, a tšwa kae.
- 6 Šomiša tšhupetšo go tlaleletša seswantšho se o se thadilego, bjalo ka: wena, o nagana ka potšišo ye.
- 7 Hlalosa mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le lengwe.**
- 8 Hlalosa gore lehono re tla ngwala dipotšišo, go ra gore di swanetše go felela ka leswao la potšišo!
- 9 Šomiša tšhupetšo go feleletša selo sa mathomo mo karolong ya mathomo ya lenaneo: **Ke ka lebaka la eng go na le maphoto ka lewatleng?**
- 10 Šomiša tšhupetšo go feleletša selo sa bobedi mo karolong ya bobedi ya lenaneo: **Naa maruaru a ja eng?**
- 11 **Bolela mantšu ka go nanya bjalo ka khudu gomme o ngwale medumo ye o e tsebago**
- 12 Phumula mohlala wa gago mo letlapeng. Hlalosa gore se ke mohlala fela, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Botšiša barutwana: Naa ke potšišo tše dife o nago le tšona ka dilo tšeo o fišagelwago ka tšona?
- 2 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala.**
- 3 **Laela barutwana go sokologa ba bolele le go ahlaahla dikakanyo tša bona le wa mphato.**
- 4 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša ka dipotšišo tše ba nago le tšona.
- 5 Ba swanetše go botšiša dipotšišo tšeo.
- 6 Hlalosa gore barutwana ka se sebaka ba tla thala le go ngwala fase dikakanyo tša bona!

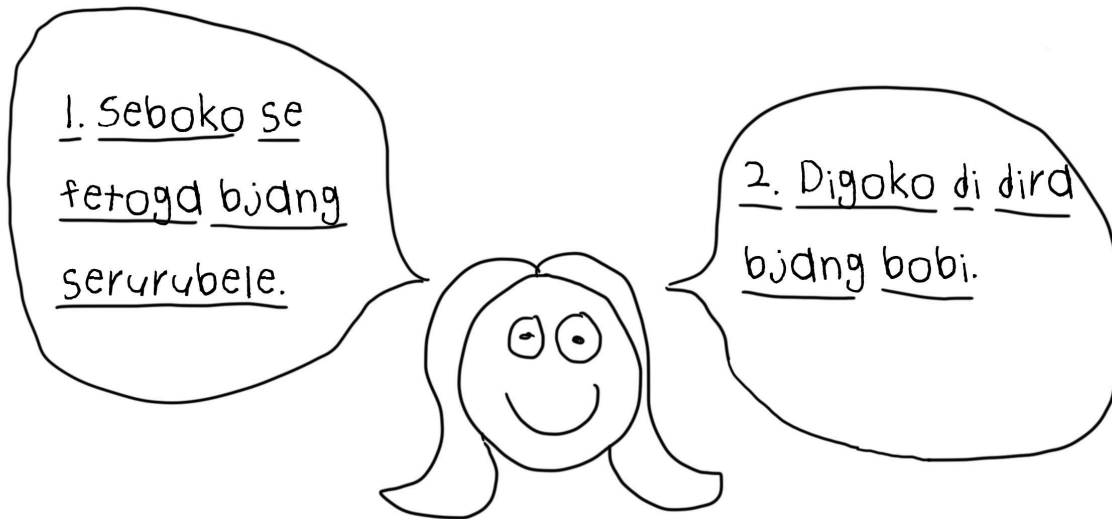
GO NGWALA

- 1 **Efa barutwana dikarata.** Laela barutwana go bula dikarata tša bona mo gare. Ba tla **tlaleletša** go se!
- 2 Ge barutwana ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše dinnyane.**
- 3 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša bana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA GOMME O BOLELE

- 1 Ge go setše metsotso e 2 go iša go e 3, laela barutwana go bea diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe gomme ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

*Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.*

Ke rala go tseba:

Dipotšišo tšeo ke na go le tšona.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 7**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena..
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Kgaogantšha Le Go Kopanya

KE A DIRA...

- 1 Šomiša mantšu a mabedi ao a nyakilego go duma go swana, mohlala: **koloi; moloi**
- 2 Bitša lentšu: **koloi**
- 3 Kgaogantšha lentšu ka medumo tee: /k/-/o/-/l/-/oi/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /k/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /o/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /l/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /oi/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **koloi**
- 9 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: /ko/-/loi/ = **koloi**
- 10 Boeletša se ka lentšu leo le latelago: **moloi**

RE A DIRA...

- 1 Šomiša mantšu a mabedi ao a nyakilego go duma go swana, mohlala: **betwa; retwa**
- 2 Bitša lentšu: **betwa**
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? /b/
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa bobedi wa lentšu? /e/
- 5 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa boraro wa lentšu? /tw/
- 6 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa mafelelo wa lentšu? /a/
- 7 Kgopela barutwana go kgaogantšha lentšu ka medumo tee: /b/-/e/-/tw/-/a/
- 8 Ngwala lentšu: **betwa**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo tša lentšu mmogo le wena: /be/-/twa/ = **betwa**
- 10 Boeletša se ka lentšu leo le latelago: **retwa**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana: Go Bala Lekgetlo La Bobedi

Metsotso e 15

MAANO A GO BALA: GO DIRA DITEKANYETŠO

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p><u>Moento wa mathomo</u></p> <p>O swanetše wa be o kile wa entelwa nako ya go feta, eupša naa o kile wa nagana ka mokgwa wo moento e šomago ka gona? Naa o tseba gore go direga eng ge tshwaana e tsena ka gare ga letsogo la gago?</p> <p>Ge o hwetša moento, seripa se sennyane sa bolwetši se entelwa ka gare ga mmele wa gago. Se se thuša gore mmele wa gago o age didirišwa tše nyakegago go lweša bolwetši bjo. Se se ra gore o ka se ke tsoge o swere ke bolwetši bjo.</p>	
<p>Sepyetlepyetlane e be e le bolwetši bjo nkilego ba bolaya dimilione tša batho lefaseng ka bophara. Eupša, bolwetši bjo ga bo sa le gona – ditebogo go monna yo a bitšwago Edward Jenner. O ile a hlama moento wa mathomo ya go lweša leuba le!</p>	<p>Edward Jenner o ile a ba le leano la go dira moento wa mathomo pele ga batho ka moka ga bona. Ke kgona go dira tekanyetšo ya gore o swanetše go ba e be e le motho yo bohlale kudu!</p>
<p>Edward Jenner o be a dula kua Engelane mengwaga ya go feta e makgolopedi ya go feta. Edward o ile a lemoga gore batho ba bantši motsaneng wa gabo ba be ba lwala e bile ba hlokofoala ka Sepyetlepyetlane. Bolwetši bjo bo be bo ka hlasela mang kapa mang – baswa le batšofadi, bahumi le bahloki. Eupša, mongwe le mongwe o be a tseba gore bagami ba maswi – basadi ba go gama dikgomo – ba be ba sa sware ke Sepyetlepyetlane. Edward o ile a akanya gore ke ka lebaka la eng go le bjale.</p>	<p>Ke kgona go dira tekanyetšo ya gore Edward e be e le motho wa go rata go tseba. O be a nyaka go tseba gore ke ka lebaka la eng bagami ba maswi ba be ba sa sware ke Sepyetlepyetlane!</p>
<p>Edward o ile a tšea sephetho sa go lebelela bagami ba ba maswi. O ile a bona gore dikgomo le tšona di na le bolwetši bja go swana, bo bitšwa Sepyetlepyetlane sa Dikgomo. Bagami ba maswi ba be ba swara ke Sepyetlepyetlane sa Dikgomo, eupša ba be ba fela ba fola. Ka morago ga fao, ba be ba kgona go ba ka phapošing e tee le motho yo a swerego ke Sepyetlepyetlane, eupša ba be ba sa sware ke bolwetši bjo ba go bolaya!</p> <p>Edward o ile a lemoga gore Sepyetlepyetlane sa dikgomo se be se šireletša bagami ba maswi. O ile a nagana gore go ba le Sepyetlepyetlane sa dikgomo go thuša mebele ya bona go aga didirišwa tša go lwantšha Sepyetlepyetlane. Eupša o be a swanetše go leka kgopolo ya gagwe.</p>	<p>Edward o be a fisagelwa gore a ka šomiša bjang Sepyetlepyetlane sa dikgomo go šireletša batho go Sepyetlepyetlane.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
Edward o ile a hwetša mogami wa maswi yo a bego a swere ke Sepyetlepyetlane sa dikgomo. Ke moka o ile a tšea boladu mo lephoneng la gagwe. Edward o ile a entela boladu ka letsogong la mošemanyana wa mengwaga e seswai. Leina la mošemanyana e be e le James. Edward o be a nyaka go bona ge moento o monnyane o ka thuša mmele wa James go aga didirišwa tša go lwantšha Sepyetlepyetlane.	Edward o be a tloga fišagelwa gomme a hlabela mošemanyana ka Sepyetlepyetlane sa dikgomo! Ke nagana gore ye ke kgopolo e kotsi e le ruri! A ka be a fetišeditše James ka Sepyetlepyetlane sa dikgomo!
Ke moka, Edward o ile a bea James wa batho ka phapošing ya go ba le batho ba go swara ke Sepyetlepyetlane. O ile a emela go bona ge eba James a ka lwala. Eupša, kgopolo ya Edward e be e nepile – bonnyane bja Sepyetlepyetlane sa dikgomo bo thušitše mmele wa James go aga didirišwa tše nyakegago go lwantšha Sepyetlepyetlane. James ga se a ka a lwala!	Ye ke kgopolo e lego kotsi le go fetal! Nagana ge a be a le phošo gomme James a tsena ke Sepyetlepyetlane! James o be a ka hwa. Ke dira tekanyetšo ya gore phisegelo ya Edward e dirile gore a tšeye dikgato tše dikgolo tša kotsi!
Ke moka Edward a tseba gore kgopolo ya gagwe e be e nepile – go ba le setsekana sa bolwetši go ka thuša mmele wa gago go itukišetša go lwa le go go šireletša! Ditebogo go mošomo wa Edward Jenner, bjale re na le meento yeo e re šireletšago malwetšing a mantši a go bolaya!	Boitekelo ba Edward bo be bo le kotsi kudu! Eupša mafelelong, phišegelo ya agwe e thušitše go šireletša diketekete tša batho. Ke dira tekanyetšo ya gore go leka kotsi ga gagwe go be go na le thušo! Ke akanya gore wena o nagana eng?
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Naa ke bothatha bofe bo Edward a bego a nyaka go bo rarolla?	O be a nyaka go thibela gore batho gore ba se sware ke Sepyetlepyetlane.
Naa ke tharollo efe ya a ilego a e leka?	<ul style="list-style-type: none"> • O lekile ka go entela James ka Sepyetlepyetlane sa dikgomo. • O lekile ge eba James a ka swara ke Sepyetlepyetlane morago ga go entiwa ka Sepyetlepyetlane sa dikgomo.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Naa o ka dira tekanyetšo? Naa o nagana eng ka sephetho sa Edward sa go bea James ka phapošing le batho ba go swara ke Sepyetlepyetlane?	<ul style="list-style-type: none"> • Ke nagana gore e be e le kgopolo e botse ka gore... • Ke nagana gore e be e se kgopolo e botse ka gore...

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 7**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetsa gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

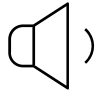
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Dira, Swara o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - e kotsi
 - bokotsi
 - mašole a mmele
 - tšhonto

Morumokwano goba koša	Ditiro
Go na le se sengwe sa bohlokwa ka thutamahlale!	<i>Šupa hlogo ya gago</i>
Go nyakišiša le go fatišiša	<i>Laetša go fata ka matsogo</i>
O ka nagana gore go a šišiša	<i>Goga sefahlego o tiiše difeisi</i>
Eupša o ithuta se sengwe ka mahlale!	<i>Bula matsogo okare o bula puku</i>
Sa go tsikinya maikutlo gore o be bohlale.	<i>Šikinya mmele o šupe hlogo</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong ye...
Ke nagna gore Edward Jenner e be e leke lebaka la gore...
Kanegelo ye e nyalelana le tabakgolo 'Thutamahlale e monate' ka lebaka la gore...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Go Lemoga Ka Fao Medumo E Kwagalago Ka Gona Le Thutomedumo:

Metsotso e 15

Go Hwetša Mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo e akareditšwego mo kotareng ye.

rw	fš	oi
a	m	h
gw	bj	hw
l	e	b
fs	my	tw
i	h	o
oa	ua	ao
k	u	g

LAETŠA

- 1 Lebeledišiša medumo kamoka le ditswakanywa mo letlapeng.
- 2 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditswakanywa moo ba ka kgonago ka gona.

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Laela barutwana gore ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona.
- 5 Kgopela barutwana gore ba go botše mantšu ao ba a bopilego gomme o a ngwale letlapeng.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA

KAKARETŠO YA BOMOLOMO YA KANEGELO

- 1 Hlalosa gore barutwana ba tla bolela ka selo se sengwe seo ba ithutilego sona mo kanegelo: Moento wa mathomo
- 2 Šomiša tšhupetšo go laetša barutwana gore fa bjang kakaretšo ya bomolomo ka selo se o **ithutilego sona go tswa kanegelong**, bjalo ka: Ke ithutile gore go be go nale leuba leo le bego le bitšwa Sepšatlapšatlane.
- 3 Tshwarela diswantšho go tšwa Pukung e kgolo. Laela barutwana go lebelela diswantšho o nagane ka seo se diragetšego.
- 4 Laela barutwana go nagana ka seo **ba ithutilego sona** go tšwa kanegelong ya *Moento wa mathomo*.
- 5 Kgopela barutwana ba 2-3 go **abelana** ka dikakanyo tša bona le ba mphato. Thuša barutwana go hlama le go feleletša mafoko.
- 6 Hlalosa gomme o phošolle diphošo tša go tswela kgafetšakgafetša.
- 7 La mafelelo, kgopela barutwana go **sokologa le go bolela**, gomme ba **abelane** ka dikakaretšo tša bona le wa mphato. (*Ga ba swanela go gopola seo morutiši a se boletšego. Se e swanetše go ba dikakanyo tša barutwana!*)

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 7**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikokwanarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikokwanarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tshepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, beakers, globes, atoms), mathematics (calculators, rulers, compasses, triangles), arts (pencils, paint palettes, brushes), and general education (books, graduation caps, lightbulbs, speech bubbles).

Mphato 1

KOTARA 4

Beke

8

TABAKGOLO:

**Thutamahlale
e monate**

Go Lokiša Phaphoši:

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea nakong le go tlatša diphaphathi tša go laetša, mabota a tabakgolo le ditafola.
- 3 Bjale, lokiša mantšu a di papetlakgadima le a tšhupetšo ya tabakgolo ao o a hlokago.
- 4 Tlatša dilo mo leboteng la tabakgolo le tafoleng ye e tla bago le maatla kgogedi go barutwana, mohlala: diswantšho tša boramahlale ba go fapafapana.
- 5 Dira dinyakišišo go marangrang a teknolotši(ithanete) go itokišetša tabakgolo: dinyakišišo tša mešomo ya go fapafapana ya thutamahlale.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di phuthulwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku di ka lenaneo.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 90 - 91, A re direng.

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 92 - 93, A re ngwaleng

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 94, A re direng.

Mošongwana wa 4: Thala seswantšho sa gago o le ramahlale.Naa ke mohuta ofe wa thutamahlale wo o ratago go o dira?

Mošupologo

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

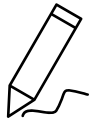
BOELETŠA TABAKGOLO: GO HWETŠA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa Mogau mo legogong, ba bala Puku ya dikanegelo ge sekolo se fetša go tšwa: Boitekelo ba Limani
- 2 Botša barutwana gore re tšwela pele ka tabakgolo ya rena: Thutamahlale e monate
- 3 Thala sediko le leina la tabakgolo mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmapahlogo. Dikakanyo tša go swana di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo:
 - a Naa ke eng dilo tše di swa tšeo o di tsebago ka thutamahlale?
 - b Naa thutamahlale e re thuša ka eng?
 - c Naa o nagana ke mehuta efe yeo o naganago gore e na le maatlakgogedi?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - phelago
 - hwile
 - phologa

Morumkwano goba koša	Ditiro
Go na le se sengwe sa bohlokwa ka thutamahlale!	<i>Šupa hlogo ya gago</i>
Go nyakišiša le go fatišiša	<i>Laetša go fata ka matsogo</i>
O ka nagana gore go a šišiša	<i>Goga sefahlego o tiiše difeisi</i>
Eupša o ithuta se sengwe ka mahlale!	<i>Bula matsogo okare o bula puku</i>
Sa go tsikinya maikutlo gore o be bohlae.	<i>Šikinya mmele o šupe hlogo</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a morwa
 - b lefšega
 - c boifa
 - d segwagwa
 - e bjoko
 - f hwibila
 - g gatwa
 - h kgaoga
 - i kuaneng
 - j mafsielo
- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe phensele ya mmala gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ka bothakga ngwala medumo le mantšu mo letlapeng.
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letšatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba nyakago thušo.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: Boitekelo ba Limani.
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e mpsha mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka gatee, o sa eme.

Go Ngwala:

Metsotso 30

Beakanya Le Go Rulaganya

SEHLOGO: Ngwala ka datha ye o kgoboketšeditšego.

MOŠOMO: Kgoboketša datha gomme o ngwale ka yona.

FREIMI YA GO NGWALA: n/a

TŠHUPETŠO

- Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla nagana ka potšišo yeo ba nyakago go botšišago barutwana ba ba bangwe ka phaphošing.
- Hlalosa gore barutwana ba tla dira dinyakišišo. Ba swanetše go ngwala potšišo ya go ba le dikarabo tše pedi goba tše tharo tše bagwera ba bona ba ka dikgethago. Ke moka, ba tla hloka go botšiša potšišo go bamphato gomme a gatiše datha.
- Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala**.
- Botšiša barutwana kakanyo ya gago ya go ngwala, bjalo ka: Ke nyaka go tseba ge eba bagwera ba ka ba rata go bala goba dipalo. Ke tla botšiša thuto ye ba e ratago kudu gomme o ba fe kgetho magareng ga go bala le dipalo.
- Šomiša **tšhupetšo** go thala **dinyakisiso ka potšišo kua godimo le dikgetho tša dikarabo mo fase**.
Naa ke thuto efe ye o e ratago?

Go bala	Dipalo

- Hlalosa potšišo yeo o tlogo go e botšiša. **Thala mothaladi wa go emela lentšu le lengwe le le lengwe**, bjalo ka: Naa ke thuto efe ye o e ratago?
- Hlalosa dikgetho tša dikarabo: go bala goba dipalo
- Dira ditšhupetšo gore kgoboketša bjang datha o šomiša dinyakišišo. Botšiša barutwana ba 3 go iša go ba 4 potšišo, gomme o gatiše dikarabo tša bona o šomiša dipalelo ka gare ga dinyakišišo.
- Phumula mohlala mo letlapeng. Hlaloša gore se e be e le fela mohlala, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- Gopodišiša dipotšišo tše dingwe tša go fapafapana le barutwana.
- Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: Naa ke seenywa sefe seo o se ratago? Naa o ya ka eng sekolong? Naa o na le maloko a ma kae? bj bj.
- Botšiša barutwana: Naa ke potšišo efe o nyakago go botšiša bagwera ba gago?

- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala.**
- 5 **Laela barutwana gore ba sokologe ba bolele le go ahlaahla dikakanyo tša bona le o mongwe wa mphato.**
- 6 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go botša ka potšišo tša bona.
- 7 Ba swanetše go botšiša potšišo tša bona gomme ba hlalose dikgetho tša dikarabo tša bona.
- 8 Hlalosa gore barutwana ka se sebaka ba tla thala le go ngwala dikakanyo tša bona!

GO NGWALA

- 1 Efa barutwana matlakala ao a sego a ngwalelwa selo.
- 2 Laela barutwana go ngwala potšišo tša bona kua godimo le dikarabo tša bona mo fase go swana le ka tsela yeo o dirilego ka gona.
- 3 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing o feletše **dikonferense tše di kopana.**
- 4 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 5 Thuša barutwana go tlatša sešupo.
- 6 Hlohleletša barutwana.

KGOBOKETŠA DATHA

- 1 Laela barutwana go sepela ka phaphošing gomme ba botšiše barutwana ba bangwe ba ba 5 potšišo tša bona.
- 2 Gopotša barutwana gore ba swanetše go šomiša dipalelo go gatiša mo matlakaleng a bona.
- 3 **Hlalosa gore re tla šomiša datha ge re ngwala ka mošomo go ngwala ka Laboraro.**

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 8**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Ikgopotša Medumo

GO IKGOPOTŠA MEDUMO

- 1 Bitša modumo o emiša papetlakgadima, dira se ka medumo ka moka yeo e akareditšego mo kotareng ye: /**rw**/ /**fš**/ /**oi**/ /**gw**/ /**bj**/ /**hw**/ /**fs**/ /**my**/ /**tw**/ /**oa**/ /**ua**/ /**ao**/
- 2 Emiša dipapetlakgadima ka go di fapantšha gomme o botšiše barutwana ba go fapana go bala medumo.
- 3 Kgomaretša dipapetlakgadima tša medumo letlapeng.
- 4 Kgopela barutwana ba mmalwa go tla go bopa mantšu letlapeng.
- 5 Ke moka, kgopela barutwana go bopa le go ngwala mantšu a mantši ka moo ba ka kgonago ka dipukung tša bona.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Mongwalo:

Metsotso e 15

Go ikgotšha maletere, mantšu/mafoko

- 1 Laetša barutwana go ngwala mafoko a makopana letlapeng.
- 2 Ba laetša gore lefoko le thoma ka tlhaka ye kgolo le felela ka khutlo.
- 3 Barutwana ba swanetše go kopolla mafoko ka dipukung tša bona.

 Ge o sa tlole maoto a tla

 paologa.

 Moagi o agela moahlodi.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele**MAANO A TEKATLHALOGANYO: KE A AKANYA KE A AKANYA; GO KAMAKA**

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Boitekelo ba Limani</p> <p>Malome wa Limani o ile a mo fa letšoba le le botse ka letšatši la matswalo a gagwe.</p> <p>‘Hlokomela semela se gabotse!’ a botša Limani. Limani</p> <p>o ile a bea letšoba godimo ga tafole ka thoko ga mpete wa gagwe.</p>	
<p>Eupša ka morago ga dibeke tše mmalwa, semela sela sa hwa.</p> <p>Limani o ile a se ntšhetša ka ntle gomme a se bontšha batswadi ba gagwe. ‘Ga ke kwešiše – ke be ke nagana gore ke na le mogau le go loka go semela sa ka,’ a realo. ‘Go diragetšeng go sona?’</p>	<p>Ke akanya gore ke ka lebaka la eng semela sa Limani se hwile? Ke akanya ge eba se be se hwetša tšohle tšeo di nyakegago go phela?</p>
<p>Mmago Limani o ile a hwa ka disego. ‘Aowi Limani! Ke manyami – ke be ke nagana gore o tseba go hlokomela dimela. Ke phošo ya rena – re be re swanetše go go ruta ka tšeo dimela di di nyakago gore di phele!</p> <p>Dimela ke dilo tša go phela bjalo ka nna le wena. Di nyaka dilo ka moka tšeo re di nyakago go phela!’</p> <p>‘Ke be ke sa tsebe gore dimela le tšona di a phela!’ Limani a realo, a maketše. ‘Naa seo se ra gore dimela di a hema, bjalo ka rena?’</p> <p>‘Eng, go bjalo,’ mmago Limani a realo.</p> <p>‘Dimela di a hema – fela bjalo ka rena.’</p> <p>‘Gabotse ke nagana gore letšoba la ka le be le na le moya go hema,’ Limani a realo.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Limani o be a sa fe semela sa gagwe tšohle tšeo di nyakegago, ka gore o be a se na tshedimošo ya gore o swanetše go hlokomela semela sa gagwe ka tshwanelo!</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>'Eng, eupša gape dimela di nyaka meetse gore diphele – fela bjalo ka rena. Dilo ka moka tša go phela di nyaka meetse. Naa o ile wa nošetša letšoba la gago?' mmago Limani a mmotšiša.</p> <p>Limani o ile a šikinya hlogo. 'Ke be ke sa tsebe gore dimela di nyaka meetse! Letšoba la ka le swanetše go ba le be le kgalegile!'</p> <p>'Dijo tšona? Re nyaka dijo gore re phele, akere? Dimela di ja eng?' Limani a botšiša a rata go tseba.</p> <p>'Gabotse, ke ka lebaka leo dimela di nyakago mahlasedi a letšatši. Di fetšetša mahlasedi a letšatši go ba dijo! O nagana gore letšoba la gago le hweditše mahlasedi a letšatši a go lekana go itirela dijo?' mmago Limani a mmotšiša. Limani o ile a šikinya hlogo ya gagwe. 'Aowa, phapoši ya ka ya go robala e tloga e leswiswi.'</p> <p>'Gape dimela di nyaka dimatlafatši le difepammele, tšeo di di hwetšago mabung. Ke nagana gore letšoba la gago le be le na le mabu, eupša go be go se na lesedi la go lekana – ka fao mohlomongwe le be le swere ke tlala!' mmago Limani a oketša.</p>	
<p>'Ke na le kgopolo,' mmago Limani a realo, a kukile treyi ya dimelana le dipitšana tše nnyane ka gare. 'A re bone gore go direga eng ge semela se sa hwetše moya, meetse, mahlasedi, goba mabu!' a realo.</p> <p>Limani le batswadi ba gagwe ba ile ba bea boitekelo bja thutamahlale mo lefastereng la Limani.</p>	<p>Mmallo! Ke kgona go hlama kgokaganyo go kanegelo ye re e badilego beke ya go feta! Edward Jenner le yena o dirile boitekelo. Batho ba dira maitekelo go leka kgopolo le go ithuta tshedimošo e mpsha.</p>
<p>'A re beyeng semela se setee ka gare ga mokotla wa plastiki. Ke moka re tla bona gore go direga eng ge semela se sa hwetše moya,' mmago Limani a realo.</p>	<p>Ke gopola gore Edward Jenner o dirile boitekelo go bona ge mokento wa gagwe e ka šoma. Bjale, Limani o dira boitekelo go bona gore go tla direga eng ge dimela di sa hwetše dilo tše di fapanego tše di nyakegago – bjalo ka moya!</p>
<p>Mmago Limani o ile a hlohlora mabu mo semelaneng se sengwe gomme a se bea ka gare ga pitša ya go se be le selo. 'Se se tla re bontšha gore go direga eng ge semela se hloka mabu!' a realo.</p>	<p>Ke akanya gore go tla direga eng ge semela se hloka mabu, eupša se na le mahlasedi, meetse, le moya? Ge se ka ke bona semela se gola ntle ga mabu.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>'Re swanetše go bona gore go direga eng ge semela se hloka mahlasedi!' Limani a realo.</p> <p>Ke moka, o ile a kitimela ka moraleng gomme a boa le mokotlana o monnyane wa pampiri e tsothwa. 'Bjale se ka se hwetše mahlasedi go tšwa letšatšing – e bile se ka se hwetše dijo,' a realo, a bea mokotlana wa pampiri godimo ga semelana se sengwe.</p>	<p>Ke akanya ge eba semela se ka kgona go phela ka ntle ga mahlasedi ge se santše se hwetša meetse, moya le phepo go tšwa mabung?</p>
<p>'Ke moka, se e tla ba sa go hloka meetse,' mmago Limani a realo.</p> <p>'Mafelelong, re nyaka semela se se tee seo se hwetšago tšohle tše di nyakegago – moya, mahlasedi, mabu, le meetse. Ka mokgwa woo, re ka kgona go bapetša dimela tše di sa hwetšego dilo ka moka tše nyakegago le semela se se di hwetšago!' mmago Limani a realo.</p> <p>Limani o ile a bea setlankana mo semeleng se sengwe le se sengwe.</p>	<p>Ke kamaka gore semela se se hwetšago dilo ka moka se phetše gabotse. Limani o tla kgona go bapetša dimela tše di nyakegago gore semela se phele gabotse. O tla kgona go bona gore di fapana bjang!</p>
<p>'Seripa sa go ba rasaense ke go lekola le go gatiša,' mmago Limani a realo, a mo fa pukwana ya go ngwala. 'Ye ke pukutšatši e kgethegilego ya go lebelela le go gatiša se o se bonago!'</p> <p>Mmago Limani o ile a mo thuša go lokiša pukutšatši ya dimela. 'Lehono, re swanetše go phopholetša ka seo re naganago gore se tla diragalela semela se sengwe le se sengwe. Seo se ra gore o swanetše go šomiša seo o se tsebago ka dimela gore o kgone phopholetša!' mmago Limani a realo.</p>	
<p>Limani o ile a thoma go thala swantšho, a nagana ka seo se tla diragalela dimelana tša gagwe.</p>	<p>Limani o ithutile tše dintši ka dimela lehono. Ke akanya gore naa diphopholetšo tša gagwe e tla ba dife?</p>
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše di kgonegago
<p>Naa go diragetše eng ka letšoba la Limani la go tšwa go malomeagwe?</p>	<p>Letšoba la go tšwa go malomeagwe le ile la hwa.</p>
<p>Naa dimela di nyaka eng gore di gole?</p>	<p>Dimela di nyaka moya, mahlasedi a letšatši, meetse, le mabu go mela.</p>
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago
<p>Naa o nagana gore go tla direga eg mo boitekelong ba Limani ba thutamahlale? Ka lebaka la eng?</p>	<p><i>Ke nagana...ka lebaka la gore...</i></p>

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 8**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - mabu
 - difepa dimela
 - vitamine
 - datha

Morumokwano goba koša	Ditiro
Go na le se sengwe sa bohlokwa ka thutamahlale!	Šupa hlogo ya gago
Go nyakišiša le go fatišiša	Laetša go fata ka matsogo
O ka nagana gore go a šiiša	Goga sefahlego o tiiše difeisi
Eupša o ithuta se sengwe ka mahlale!	Bula matsogo okare o bula puku
Sa go tsikinya maikutlo gore o be bohlale.	Šikinya mmele o šupe hlogo

BOKGONI BA GO ANEGA (BEKE YA PELE YA TABAKGOLO)

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Gopotša barutwana gore beke ya go feta, ba ihlametše dikanegelo ka diswantšho.
- 4 Beke ye, barutwana ba swanetše go šoma mmogo e le sehlopha go tšea sephetho ka mabapi le kanegelo ya sehlopha.
- 5 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše goba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 6 Tanya šedi ya barutwana.
- 7 Kgopela sehlopha se 1 go iša go tše 2 go abelana ka kanegelo ya sehlopha sa bona.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Ikgopotša Mantšu

GO IKGOPOTŠA MANTŠU

- 1 Lokiša dipapetlakgadima tša mantšu a ditumatlhaka..
- 2 Emiša lentšu le lengwe le le lengwe gomme o kgopele barutwana ba go fapana gore ba le bale.
- 3 Ge morutwana a palelwa ke go bitša lentšu, mo thuše go bitša medumo ka moka ya lentšu leo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Mongwalo:

Metsotso e 15

Go ikgopotša maletere, mantšu/mafoko

- 1 Laetša barutwana go ngwala mafoko a makopana letlapeng.
- 2 Ba laetša gore lefoko le thoma ka tlhaka ye kgolo le felela ka khutlo.
- 3 Barutwana ba swanetše go kopolla mafoko ka dipukung tša bona.

 Bana ba retwa ke matwetwe.

 Kuane e wele a bua nku.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Beakanaya Le Go Rulaganya

SEHLOGO: Ngwala ka datha yeo o e kgobokeditšego

MOŠOMO: Kgoboketša datha gomme o ngwale ka yona.

FREIMI YA GO NGWALA:

Datha ya ka e bontšha gore...

Ke ithutile gore...

TŠHUPETŠO

- 1 Hlaloša gore lehono, barutwana ba tla tlaleletša le go ngwala ka datha yeo ba kgobokeditšeng ka Mošupologo.
- 2 Balela barutwana freimi ya go ngwala e ntshwa.
- 3 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 4 Botša barutwana kakanyo ya gago ya go ngwala, bjalo ka: Ke ithutile gore barutwana ba bantši ka phaphošing ba rata go bala go feta bao ba ratago dipalo. Le nna ke rata go bala go feta ka tsela yeo ke ratago dipalo, le ge go le bjale se ga se se mkatše.
- 5 Hlalosa gore ke mantšu afe ao o thlago go a ngwala. **Thala mothaladi wa go emela lentšu le lengwe le le lengwe,** bjalo ka: Datha e mpontšhitše gore go bala go tumile go feta dipalo. Ke ithutile gore barutwana ba bantši ka mphantong wa rena ba rata go bala.
- 6 Phumula mohlala wa gago mo letlapeng. Hlaloša gore se ke mohlala fela, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA GO BOLELA

- 1 Laela barutwana go nagana ka potšišo ye o ba botšišitšego ka Mošupologo.
- 2 Botšiša barutwana: Naa o ithutileng go tšwa dinyakišišong tša gago?
- 3 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala.**
- 4 **Laela barutwana go sokologa o bolele le go ahlaahla dikakanyo tša bona le wa mphato.**
- 5 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša seo ba ithutilego sona
- 6 Ba swanetše gore: ke ithutile...
- 7 Hlalosa gore barutwana ka se sebaka ba tla thala gomme ba ngwala dikakanyo tša bona!

GO NGWALA

- 1 **Laela barutwana go lebelela dinyakišišo tša bona tsa ka Mošupologo go ngwala ka datha tša bona!**
- 2 Ge barutwana ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše dinnyane.**

- 3 Kgopela barutwana go go botsa ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša barutwana go lebelediša datha ya bona.
- 5 Hlohletša barutwana.

SOKOLOGA GOMME O BOLELE

- 1 Ge go setše metsotso e 2 go iša go e 3, laela barutwana go bea diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe gomme ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.

Tshedimošo ydka e ldeditše gore kgwele yd
dindo e tumile go fetd kgwele yd did+id.

Ke ithutile gore ban dba bantši ka
phaphošing ydrend ba rd+d kgwele yd dindo.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 8**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Kgaogantšha Le Go Kopanya

KE A DIRA...

- 1 Šomiša mantšu a mabedi ao a nyakilego go duma go swana, mohlala: **laola; taolo**
- 2 Bitša lentšu: **laola**
- 3 Kgaogantšha lentšu ka medumo tee: /l/-/ao/-/l/-/a/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /l/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /ao/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /l/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /a/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **laola**
- 9 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: /lao/-/la/ = **laola**
- 10 Boeletša se ka lentšu leo le latelago: **taolo**

RE A DIRA...

- 1 Šomiša mantšu a mabedi ao a nyakilego go duma go swana, mohlala: **boifa; boima**
- 2 Bitša lentšu: **boifa**
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? /b/
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa bobedi wa lentšu? /oi/
- 5 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa boraro wa lentšu? /f/
- 6 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa mafelelo wa lentšu? /a/
- 7 Kgopela barutwana go kgaogantšha lentšu ka medumo tee: /b/-/oi/-/f/-/a/
- 8 Ngwala lentšu: **boifa**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo tša lentšu mmogo le wena: /boi/-/fa/ = **boifa**
- 10 Boeletša se ka lentšu leo le latelago: **boima**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana: Go Bala Lekgetlo La Bobedi

Metsotso e 15

MAANO A GO BALA: KE A AKANYA; GO KAMAKA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p><u>Boitekelo ba Limani</u></p> <p>Malome wa Limani o ile a mo fa letšoba le le botse ka letšatši la matswalo a gagwe.</p> <p>'Hlokomela semela se gabotse!' a botša Limani. Limani o ile a bea letšoba godimo ga tafole ka thoko ga mpete wa gagwe.</p>	<p>Ke gopola gore Limani o be a sa tsebe seo dimela di se nyakago.</p> <p>Ke kgona go kamaka gore Limani o beile letšoba le lebotse mo tafoleng ya thoko ga mpete – eupša a se le fe dilo ka moka tše di nyakegago gore le phele!</p>
<p>Eupša ka morago ga dibeke tše mmalwa, semela sela sa hwa.</p> <p>Limani o ile a se ntšhetša ka ntle gomme a se bontšha batswadi ba gagwe. 'Ga ke kwešiše – ke be ke nagana gore ke na le mogau le go loka go semela sa ka,' a realo. 'Go diragetšeng go sona?'</p>	<p>Ke kamaka gore Limani ga se ka a hlokomela semela, ka gore ga a kwešiše lebaka la gore semela sa gagwe se hwile.</p>
<p>Mmago Limani o ile a hwa ka disego. 'Aowi Limani! Ke manyami – ke be ke nagana gore o tseba go hlokomela dimela. Ke phošo ya rena – re be re swanetše go go ruta ka tšeo dimela di di nyakago gore di phele!</p> <p>Dimela ke dilo tša go phela bjalo ka nna le wena. Di nyaka dilo ka moka tšeo re di nyakago go phela!</p> <p>'Ke be ke sa tsebe gore dimela le tšona di a phela!' Limani a realo, a maketše. 'Naa seo se ra gore dimela di a hema, bjalo ka rena?'</p> <p>'Eng, go bjalo,' mmago Limani a realo.</p> <p>'Dimela di a hema – fela bjalo ka rena.'</p> <p>'Gabotse ke nagana gore letšoba la ka le be le na le moya go hema,' Limani a realo.</p> <p>'Eng, eupša gape dimela di nyaka meetse gore diphele – fela bjalo ka rena. Dilo ka moka tša go phela di nyaka meetse. Naa o ile wa nošetša letšoba la gago?' mmago Limani a mmotšiša.</p> <p>Limani o ile a šikinya hlogo. 'Ke be ke sa tsebe gore dimela di nyaka meetse! Letšoba la ka le swanetše go ba le be le kgalegile!'</p> <p>'Dijo tšona? Re nyaka dijo gore re phele, akere? Dimela di ja eng?' Limani a botšiša a rata go tseba.</p>	<p>Mmalo! Ke kgona go kamaka gore Limani o swanetše go ba a hlokometša letšoba la gagwe ka go fapana ge a ka be a na le tshedimošo yohle mola a amogela semela!</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>'Gabotse, ke ka lebaka leo dimela di nyakago mahlasedi a letšatši. Di fetšetša mahlasedi a letšatši go ba dijo! O nagana gore letšoba la gago le hweditše mahlasedi a letšatši a go lekana go itirela dijo?' mmago Limani a mmotšiša. Limani o ile a šikinya hlogo ya gagwe. 'Aowa, phapoši ya ka ya go robala e tloga e leswiswi.'</p> <p>'Gape dimela di nyaka dimatlafatši le difepammele, tšeo di di hwetšago mabung. Ke nagana gore letšoba la gago le be le na le mabu, eupša go be go se na lesedi la go lekana – ka fao mohlomongwe le be le swere ke tla!' mmago Limani a oketša.</p>	
<p>'Ke na le kgopolo,' mmago Limani a realo, a kukile treyi ya dimelana le dipitšana tše nnyane ka gare. 'A re bone gore go direga eng ge semela se sa hwetše moya, meetse, mahlasedi, goba mabu!' a realo.</p> <p>Limani le batswadi ba gagwe ba ile ba bea boitekelo bja thutamahlale mo lefastereng la Limani.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore batswadi ba Limani ba mo thuša go beakanya boitekelo gore Limani a hwetše kwešišo e tebilego go fetiša ya seo se diregalago ge dimela di sa hwetše dilo tšohle tše di nyakegago. Ge a na le tshedimošo ye, ke nagana gore ka moso o tla kgona go hlokomela dimela tša gagwe.</p>
<p>'A re beyeng semela se setee ka gare ga mokotla wa plastiki. Ke moka re tla bona gore go direga eng ge semela se sa hwetše moya,' mmago Limani a realo.</p>	
<p>Mmago Limani o ile a hlohlora mabu mo semelaneng se sengwe gomme a se bea ka gare ga pitša ya go se be le selo. 'Se se tla re bontšha gore go direga eng ge semela se hloka mabu!' a realo.</p>	
<p>'Re swanetše go bona gore go direga eng ge semela se hloka mahlasedi!' Limani a realo.</p> <p>Ke moka, o ile a kitimela ka moraleng gomme a boa le mokotlana o monnyane wa pampiri e tsothwa. 'Bjale se ka se hwetše mahlasedi go tšwa letšatšing – e bile se ka se hwetše dijo,' a realo, a bea mokotlana wa pampiri godimo ga semelana se sengwe.</p>	
<p>'Ke moka, se e tla ba sa go hloka meetse,' mmago Limani a realo.</p> <p>'Mafelelong, re nyaka semela se se tee seo se hwetšago tšohle tše di nyakegago – moya, mahlasedi, mabu, le meetse. Ka mokgwa woo, re ka kgona go bapetša dimela tše di sa hwetšego dilo ka moka tše nyakegago le semela se se di hwetšago!' mmago Limani a realo.</p> <p>Limani o ile a bea setlankana mo semeleng se sengwe le se sengwe.</p>	<p>Ke akanya gore ke ka lebaka la eng ba sena dimela tše pedi fela – se sengwe se hwetše tšohle gomme se sengwe se se hwetše dilo tšeo di nyakegago?</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>'Seripa sa go ba rasaense ke go lekola le go gatiša,' mmago Limani a realo, a mo fa pukwana ya go ngwala. 'Ye ke pukutšatši e kgethegilego ya go lebelela le go gatiša se o se bonago!'</p> <p>Mmago Limani o ile a mo thuša go lokiša pukutšatši ya dimela. 'Lehono, re swanetše go phopholetša ka seo re naganago gore se tla diragalela semela se sengwe le se sengwe. Seo se ra gore o swanetše go šomiša seo o se tsebago ka dimela gore o kgone phopholetša!' mmago Limani a realo.</p>	<p>Ba swanetše go ba le dimela ka moka tšeo di fapanego gore ba kgone go bona khuetšo ya senyakwa se sengwe le se sengwe mo semeleng. Semela se ka kgona go phela lebaka le letelele ka ntle ga mahlasedi go na le ntle ga moya? Ke phopholetša gore Limani o tla ithuta tše dintši ka boitekelo bja gagwe.</p>
<p>Limani o ile a thoma go thala swantšho, a nagana ka seo se tla diragalela dimelana tša gagwe.</p>	<p>Ke kamaka gore Limani o thakgetše go ithuta ja dimela, ka gore o šoma kudu ka mo pukutšatšing ya gagwe ya dimela!</p>
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
<p>Naa ke eng se tee se o ithutilego ka dimela mo kanegelong ye?</p>	<p><i>Ke ithutile...</i></p>
<p>Naa re ka kamaka gore letšoba e be le semela sa mathomo sa Limani?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ka lebaka la gore o be a nagana gore ge ke na le mogau le go loka go semela se tla phela. • Ka lebaka la gore o be a sa se hlokomele ka tshwanelo. O be a sa se nošetše goba go kgonthiša gore se na le mahlasedi a letšatši.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
<p>Naa o ka phopholetša gore go be go tla direga eng ge malome wa Limani a be a ka mo fa semela gona bjale?</p>	<p>Ke nagana gore ge malome wa Limani a be a ka mo fa semela se seswa...ka lebaka la gore...</p>

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 8**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go diriwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

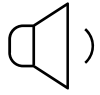
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - mahlasedi a letšatši
 - dimela
 - lemoga

Morumokwano goba koša	Ditiro
Go na le se sengwe sa bohlokwa ka thutamahlale!	<i>Šupa hlogo ya gago</i>
Go nyakišiša le go fatišiša	<i>Laetša go fata ka matsogo</i>
O ka nagana gore go a šišiša	<i>Goga sefahlego o tiiše difeisi</i>
Eupša o ithuta se sengwe ka mahlale!	<i>Bula matsogo okare o bula puku</i>
Sa go tsikinya maikutlo gore o be bohlale.	<i>Šikinya mmele o šupe hlogo</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong...
Sehlare sa Limani sa orchid se hwile ka lebaka la gore...
Kanegelo ye e nyalelana le tabakgolo 'Thutamahlale e monate' ka lebaka la gore...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Hwetša Mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo e akareditšwego mo kotareng ye.

rw	fš	oi
a	m	h
gw	bj	hw
l	e	b
fs	my	tw
i	h	o
oa	ua	ao
k	u	g

LAETŠA

- 1 Lebeledišiša medumo kamoka le ditswakanywa mo letlapeng.
- 2 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditswakanywa moo ba ka kgonago ka gona.

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Laela barutwana gore ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona.
- 5 Kgopela barutwana gore ba go botše mantšu ao ba a bopilego gomme o a ngwale letlapeng.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA / GO KAMAKA

ŠUPETŠA SENGWALWA

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo ditafoleng tša bona, ka dipuku tša bona tša go ngwala goba letlakala le leswa, diphensele le dikrayone.
- 2 Hlalosa gore lehono barutwana ba tla **kamaka le go thala** ka seo se ka diragalago ge kanegelo e tšwela pele.
- 3 **Dira tšhupetšo** gore o kamaka bjang ka seo se tlogo direga sa go latela, bjalo ka: Ke nagana gore Limani o tla lebelela le go gatiša dimela tša gagwe letšatši le lengwe le lengwe. Ke nagana gore o tla bona gore semela sa go hloka mahlasedi a letšatši se a hwa!
- 4 Thala seswantšho mo letlapeng sa Limani a thala ka gare ga pukutšatši, semela sa go hloka mahlasedi a letšatši se shwabile.
- 5 Sa go latela, botša barutwana gore ba tla kamaka ka seo se tlogo go diragala mo kanegelong.
- 6 Kgopela barutwana go tswalela mahlo gomme ba thekge ditho. Ba balele sengwalwa gape.
- 7 Kgopela barutwana gore ba bule mahlo, gomme ba thale dikakanyo tša bona ka seo se ka diragalago sa go latela.
- 8 La mafelelo, kgopela barutwana go **sokologa le go bolela**, gomme ba abelane dithalwa tša bona le wa mphato..

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 8**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikokwanarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikokwanarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tshepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

